

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ
(KENT VE ÇEVRE BİLİMLERİ)
ANABİLİM DALI**

**BÜTÜNLEŞİK KIYI ALANLARI
YÖNETİMİ YAKLAŞIMININ
KATILIMCILIK İLKESİ:
KAŞ-KEKOVA DENİZEL YÖNETİM
PLANI**

Yüksek Lisans Tezi

Burcu YILDIRIM

Ankara-2016

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ
(KENT VE ÇEVRE BİLİMLERİ)
ANABİLİM DALI**

**BÜTÜNLEŞİK KIYI ALANLARI
YÖNETİMİ YAKLAŞIMININ
KATILIMCILIK İLKESİ:
KAŞ-KEKOVA DENİZEL YÖNETİM
PLANI**

Yüksek Lisans Tezi

Burcu YILDIRIM

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Bülent DURU

Ankara-2016

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ
(KENT VE ÇEVRE BİLİMLERİ)
ANABİLİM DALI

**BÜTÜNLEŞİK KIYI ALANLARI
YÖNETİMİ YAKLAŞIMININ
KATILIMCILIK İLKESİ:
KAŞ-KEKOVA DENİZEL YÖNETİM
PLANI**

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Bülent DURU

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tez Sınavı Tarihi

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (...../...../20...)

Burcu YILDIRIM

.....

İÇİNDEKİLER

ŞEKİL LİSTESİ.....	ii
KISALTMALAR	iii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: BÜTÜNLEŞİK KIYI ALANLARI YÖNETİMİ YAKLAŞIMI VE KATILIMCILIK İLKESİ.....	4
1.1. KIYI KAVRAMI	4
1.2. KIYI ALANLARININ ÖNEMİ.....	9
1.3. KIYI YÖNETİMİ	14
1.4. BÜTÜNLEŞİK KIYI ALANLARI YÖNETİMİ (BKAY)	17
1.4.1. BARCELONA SÖZLEŞMESİ (BARCELONA CONVENTION)	25
1.4.2. AKDENİZ EYLEM PLANI (MEDITERRANEAN ACTION PLAN).....	27
1.4.3. AKDENİZ’DE BÜTÜNLEŞİK KIYI ALANLARI YÖNETİMİ PROTOKOLÜ (PROTOCOL ON INTEGRATED COASTAL ZONE MANAGEMENT IN THE MEDITERRANEAN/ICZM PROTOCOL)	29
1.5. BÜTÜNLEŞİK KIYI ALANLARI YÖNETİMİNİN İLKELERİ	32
1.6. BÜTÜNLEŞİK KIYI ALANLARI YÖNETİMİNİN KATILIMCILIK İLKESİ..	40
1.6.1. KATILIMCILIK NEDİR?	42
1.6.2. BKAY VE KATILIMCILIK	50
İKİNCİ BÖLÜM: “KAŞ-KEKOVA ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGESİ DENİZEL YÖNETİM PLANI PROJESİNİN (2014-2017)” KATILIMCILIK BOYUTUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ	65
2.1. KORUMA ALANI KAVRAMI	66
2.2. PROJE ALANI	72
2.3. PROJENİN AMACI	77
2.4. PROJENİN AŞAMALARI	80
2.5. PROJENİN ÇIKTILARI.....	81
2.6. PROJENİN KATILIMCILIK BOYUTU.....	83
2.7. ALAN ÇALIŞMASI.....	86
2.8. DEĞERLENDİRME.....	95
SONUÇ	100
KAYNAKÇA	103
EKLER	110
ÖZET	116
ABSTRACT	117

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Ülkelere Göre Kıyı Kenar Çizgisi Derinlikleri

Şekil 2. Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi

Şekil 3. BKAY Sürecinin Bölümleri, Aşamaları, Faaliyetleri ve Çıktıları

Şekil 4. Akdeniz Açısından Önemli Olan Özel Koruma Alanları Listesi

Şekil 5. Kekova

Şekil 6. Kaş-Kekova ÖÇKB Alanı Sınırı

Şekil 7. Nesli Tehlike Altında Olan Orfoz

Şekil 8. Kaş-Kekova ÖÇKB Deniz Alanında Yer Alan Tarihi Eserler

Şekil 9. Akdeniz Havzasındaki Deniz ve Kıyı Koruma Alanları

Şekil 10. Dalış Zonlama Kararları Protokolü

Şekil 11. Proje Paydaş Hedef Grup Toplantıları

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AEP	Akdeniz Eylem Planı
AT	Avrupa Topluluğu
BP/RAC	Blue Plan Regional Activity Center (Mavi Plan Bölgesel Faaliyet Merkezi)
BÇS	Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi
BKAY	Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi
bkz.	Bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
BMÇP	Birleşmiş Milletler Çevre Programı
cm.	santimetre
CH ₄	Metan
CO ₂	Karbondioksit
ÇED	Çevresel Etki Değerlendirme
ÇŞB	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
EC	European Comission
FAO	Food and Agriculture Organization (Gıda ve Tarım Örgütü)
GEF	Global Environment Facility (Küresel Çevre Fonu)
ICZM	Integrated Coastal Zone Management (Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi)
INFO-RAC	Information and Communication Regional Activity Center (İletişim ve Teknik Destek Bölgesel Faaliyet Merkezi)

IUCN	International Union for the Conservation of Nature (Dünya Doğa Koruma Birliği)
KASAD	Kaş Sualtı Derneği
km.	kilometre
MAP	Mediterranean Action Plan (Akdeniz Eylem Planı)
MED-PAN	Mediterranean Protected Area Network (Akdeniz Korunan Alanlar Ağı)
MED POL	Marine Pollution Monitoring Research Program (Deniz Kirliliği İzleme ve Araştırma Programı)
MEDU	MAP Coordinating Unit (Akdeniz Eylem Planı Koordinasyon Birimi)
N ₂ O	Diazot monoksit
NOAA	National Oceanic and Atmospheric Administration (ABD Ulusal Okyanus ve Atmosfer Dairesi)
ÖÇKB	Özel Çevre Koruma Bölgesi
PAP/RAC	Priority Actions Programme/ Regional Activity Centre (Öncelikli Eylem Programı Faaliyet Merkezi)
RAC/SPA	The Regional Activity Centre for Specially Protected Areas (Özel Koruma Alanları Bölgesel Faaliyet Merkezi)
REMPEC	Regional Marine Pollution Emergency Response Centre for Mediterranean Sea (Akdeniz Bölgesel Deniz Kirliliği Acil Müdahale Merkezi)
SAD-AFAG	Sualtı Araştırmaları Derneği-Akdeniz Foku Araştırma Grubu
SCP/RAC	Regional Activity Centre for Sustainable Consumption and Production (Sürdürülebilir Tüketim ve Üretim Bölgesel Faaliyet Merkezi)

SMAP III	The Short and Medium-term Priority Environmental Action Programme (Kısa ve Orta Dönemli Öncelikli Çevre Eylem Programı)
SMAPI	The List of Specially Protected Areas of Mediterranean Importance (Akdeniz Açısından Önemli Olan Özel Koruma Alanlarının Listesi)
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
s.	sayfa
TVKGM	Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü
UN	United Nations (Birleşmiş Milletler)
UNDP	United Nations Development Programme (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)
UNEP	United Nations Environment Programme (Birleşmiş Milletler Çevre Programı)
vb.	ve benzeri
vd.	ve diğerleri
WB	World Bank (Dünya Bankası)
WWF	World Wildlife Fund for Nature (Dünya Doğayı Koruma Vakfı)
WWF-TR	Doğal Hayatı Koruma Vakfı - Türkiye

GİRİŞ

Kıyılar, çok değerli doğal kaynaklardan biridir ve tarih boyunca yerleşim yeri olarak en gözde yerlerden olmuştur. Ulaşımında sağladığı kolaylıklar, kenti savunmada sağladığı işlevler, estetik açıdan oluşturduğu avantajlar gibi kimi sebeplerle, kıyının insanoğlu için önemi gün geçtikçe artmıştır. Sanayi Devrimi ile beraber kıyılar, yoğun olarak kullanılan ekonomik aktivite alanları olmuştur. Teknolojinin gelişmesiyle kıyılar üzerinde oluşan baskı artırmıştır. Günümüze geldiğimizde ise, kıyıları ekonomik, sosyal, kültürel, turistik vb. birçok etkinliğin yapıldığı ve bunun sonucunda yoğun baskıların olduğu yerler olarak görüyoruz.

Kıyı alanlarının yoğun baskı altında kalması sonucunda oluşan çevre sorunlarının dünya genelinde farkındalığı 1970’li yıllarda başlamıştır. 1972 yılında Stockholm’de düzenlenen Birleşmiş Milletler İnsan ve Çevre Konferansı, çevre konusunda uluslararası arenada yapılan ilk toplantıdır. “Dünya yüzeyinin %70’ ini kapsayan okyanuslar ve denizlerin, bölgesel bir yaklaşımla korunmasıyla ilgili çalışmaların, sistematik bir şekilde ve bütünselik bir bakış açısıyla ele alınmasının temel ilkelerini Stockholm Deklarasyonu’nda bulmak mümkündür” (Algan, 1995: 24). Kıyı alanlarına yapılan baskılar sonucu ortaya çıkan çevre sorunları bu dönemden sonra etkili bir şekilde görüşülmeye başlanmıştır.

Kıyı alanlarında oluşan sorunları çözmek amacıyla ortaya çıkan kıyı yönetimi, ilk zamanlarda sadece kıyı alanlarını içeren, parçacıl bir bakış açısıyla halkın katılımını göz ardı eden ve bilim dalları arasındaki işbirliğine önem vermeyen geleneksel bir yaklaşımdı. Bu yaklaşım, parçacıl çözümler üreterek sürdürülebilir

kalkınmanın gereklerini yerine getiremeyip başarılı olamadığı için yeni arayışlar ortaya çıkmış, kıyıyı, kara ve deniz alanı olarak bir bütün halinde ele alan, katılımcılığın yoğunlaştığı ve farklı bilim dallarının bir araya geldiği Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi Yaklaşımı ortaya çıkmıştır. Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi yaklaşımını geleneksel kıyı yönetimi yaklaşımından ayıran en önemli özelliklerden biri ise katılımcılık ilkesi olmuştur. Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetiminin katılımcılık ilkesi, hem merkezi kurumları hem yerel birimleri bunun yanında sivil toplum örgütleri ve yerel halk gibi tüm paydaşları kapsayacak şekilde uygulanan bir sistemi içermektedir.

Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetiminde (Integrated Coastal Zone Management) “integrated” sözcüğünün karşılığı olarak ilk başlarda “entegre” sözcüğü kullanılıyordu. Daha sonra “bütüncül” kelimesi kullanılmaya başlandı. Ancak “bütüncül” kelimesinin “totaliter” anlamına gelmesi nedeniyle “integrated” sözcüğünün karşılığı olarak “bütünleşik” kelimesi kullanılmaktadır.

Bu tez kapsamında ele alınan “Kaş-Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi Denizel Yönetim Planı Projesi”, bölgenin deniz alanını etkileyen uzun vadeli kararlar için bir çerçeve sağlamak amacıyla hazırlanmış bir proje olup, denizel biyolojik çeşitliliği korumak açısından bölgede yapılacak tüm kullanımların bu amaçla uyumluluğunu sürdürmek açısından paydaşlarla ortak bir şekilde hazırlanmış örnek bir projedir. “Kaş-Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi Denizel Yönetim Planı Projesi”, Doğal Hayatı Koruma Vakfı ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın yürütücülüğünde gerçekleştirilmiş ve 2014 yılında tamamlanmıştır. Türkiye’de bir

ilk olarak, Barselona Sözleşmesi kapsamında “Akdeniz Açısından Önemli Olan Özel Koruma Alanlarının Listesine (SPAMI’s list)” adaylık hedefiyle ilgili bir belge olarak deniz ve kıyı alanı olan bir bölgede bütünleşik bir yaklaşımla hazırlanmıştır. Bu proje içerisinde, Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi yaklaşımının katılımcılık ilkesi üzerinde durulacaktır.

“Kaş-Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi Denizel Yönetim Planı Projesi” kapsamında BKAY’nin katılımcılık ilkesinin değerlendirilmesi amacıyla, projenin gerçekleştirildiği bölge içerisinde alan çalışması yapılmış ve bu alan çalışmasında paydaşlarla yapılan görüşmeler doğrultusunda değerlendirmeler ortaya konmuştur. Alan çalışmasında, projeyle ilgili bakanlıklar, belediyeler, diğer merkezi ve yerel kurumlar, sivil toplum örgütleri ve ilgili tüm paydaşlar ile yüzyüze görüşülmüş ve bu kurumlardan ve kişilerden gerekli veriler toplanarak derlenmiştir. İlgili paydaşlarla yapılan görüşmelerde, Patton’un (2002) ortaya koyduğu Görüşme Türlerinden “Görüşme Formu (Interview Guide)” yaklaşımından faydalanılmıştır. Görüşme Formu yaklaşımına uygun olarak “Görüşme Soruları” hazırlanmış ve paydaşlara bu sorular yöneltilmiştir.

Son olarak, bu çalışmada kıyı alanlarının önemi, kıyı alanları üzerinde oluşan baskılar sonucunda geleneksel kıyı yönetimi yaklaşımının yetersiz kalmasıyla ortaya çıkan Bütünleşik Kıyı Yönetimi Yaklaşımı, Bütünleşik Kıyı Yönetimi Yaklaşımının katılımcılık ilkesi ve Kaş-Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi Denizel Yönetim Planı Projesinde BKAY’nin katılımcılık ilkesi irdelenecektir. Bu çalışma ile, ileriki dönemlerde bu konuda yapılacak uygulamalara katkı sağlanması amaçlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM: BÜTÜNLEŞİK KIYI ALANLARI YÖNETİMİ

YAKLAŞIMI VE KATILIMCILIK İLKESİ

1.1. KIYI KAVRAMI

“Yaşamın üç temel dayanağı “hava, su ve toprak” kıyılarda kucaklaşıyorlar; “üçü bir yerde” değeri ölçülemeyecek bir ekolojik zenginlik yaratıyorlar.” (Ekinci, 1997: 152).

“Köyler, kentler önce kıyılarda kuruldular. Tanrılar, efsaneler, imparatorluklar ve sömürgeler...kıyılarda doğdular, kıyılarda öldüler...Denebilir ki, “insanlık tarihi” de kıyılardan başladı; ardından karaların içlerine doğru yürüdü ve nerede bir “subaşı” bulduysa, orada durdu, gelişti, serpildi...” (Ekinci, 1997: 149).

“Anadoluya baktığımızda da, denizlerden veya akarsulardan veya göllerden binlerce yıldan beri gelen kültür mirasının birikimlerini taşıyan denizlere veya akarsulara kıyısı olan tarihi kentlerin, uygarlıkların, ören yerinin ne kadar çok olduğunu görebiliriz” (Ekinci, 1997: 150-151).

“Türkiye’nin kimliği, Anadolu’nun yeryüzündeki “ayrıcalığı”, köklerini kıyılardan alıyor” (Ekinci, 1997: 152).

Kıyıların önemini vurgulayan bu satırlardan da anlaşılacağı üzere, kıyı alanları insanoğlu için her zaman gözde yerlerden olmuştur. Bu sebeple her dönemde insanların baskısına maruz kalmış ve yoğun olarak kullanılmıştır.

Coğrafi olarak kıyı tanımına baktığımızda kıyı, kara ile suyun birleştiği yer, kara ile deniz arasında bir sınır çizgisidir.

Ruşen Keleş'in "Kentbilim Terimleri Sözlüğü"nde kıyıya ilişkin tanımlar şu şekildedir: "Kıyı: Denizlerin, yapay ve doğal göllerin kıyı çizgisi boyunca uzanan kara parçası. Kıyı Çizgisi: Deniz, göl ve akarsularda, herhangi bir anda suyun kara parçasına değdiği noktaların birleştirilmesinden oluşan ve hava olaylarına göre değişen doğal çizgi. Kıyı Kuşağı: Deniz, göl ve akarsuların, kıyı çizgisi boyunca uzanan, bu çizgi ile, o çizgi son bulduktan sonra da varlığını sürdüren, kıyı devinimlerinin oluşturduğu kumluk, çakıllık, taşlık, kayalık, sazlık, bataklık, alanın kara yönündeki doğal sınırı arasında kalan, devletin kullanım ve egemenliğinde olup toplumun yararlanmasına açık alan" (Keleş, 1998: 87).

Dünya Bankası'na göre kıyı bölgesi, deniz ile karanın birleştiği noktayı, kıyı kuşağının çevresini ve karaya yakın deniz bölgesini anlatan bir kavramdır ve ayrıca nehir deltalarını, kıyıdaki ovaları, sulak alanları, sahil ve kumlukları, kayalıkları, ormanları, lagünleri ve diğer kıyı öğelerini içerir (Duru, 2003: 99).

Birleşmiş Milletler Çevre Programı (BMÇP) kapsamında kıyı alanları, karaların denizle buluştuğu, sosyo-ekonomik sistemleri ve nehir ağızları, sulak alanlar, resifler gibi doğal sistemleri içeren alanlardır. Avrupa Birliği'nin Tanıtım Programı'nda ise kıyı alanları, kara ve denizin birleştiği alan boyunca uzanan özgül çevresel özelliklerine göre çeşitlilik gösteren alanlar olarak tanımlanmıştır (Toprak vd., 2004).

Diğer bir kıyı tanımı ise şu şekildedir; “İçerdiği doğal sistemlerle insanlara ekonomik anlamda zengin mal ve hizmetler sunan, dinamik nitelikleri nedeniyle sürekli değişime açık ve bu yapısıyla ekonomik kaynaklar oluşturan, özel yönetim yaklaşımlarının geliştirilmesine gereksinim duyulan, kara ve denizin bulunduğu bölgelerdir” (Toprak vd., 2004).

Ülkemizde kıyı alanlarına ilişkin yürürlükteki mevzuat, 17.04.1990 tarihli ve 20495 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan ve deniz, tabii ve suni göller ve akarsu kıyıları ile deniz ve göllerin kıyılarını çevreleyen sahil şeritlerine ait düzenlemeleri ve bu yerlerden kamu yararına yararlanma şartlarına ait esasları kapsayan 3621 sayılı “Kıyı Kanunu”, 03.08.1990 tarihli ve 20594 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Kıyı Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik” ve 06.07.2011 tarihli ve 27986 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Kıyı Yapı ve Tesislerinde Plânlama ve Uygulama Sürecine İlişkin Tebliğ”dir.

17.04.1990 tarihli ve 20495 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 3621 sayılı Kıyı Kanununda yer alan kıyıya ilişkin tanımlar şu şekildedir:

Kıyı çizgisi: Deniz, tabii ve suni göl ve akarsularda, taşkın durumları dışında, suyun karaya değdiği noktaların birleşmesinden oluşan çizgiyi,

Kıyı Kenar Çizgisi: Deniz, tabii ve suni göl ve akarsularda, kıyı çizgisinden sonraki kara yönünde su hareketlerinin oluşturulduğu kumluk, çakıllık, kayalık, taşlık, sazlık, bataklık ve benzeri alanların doğal sınırını,

Kıyı ise, kıyı çizgisi ile kıyı kenar çizgisi arasındaki alanı ifade etmektedir.

Keleş, kıyı mevzuatına göre kıyının yapı yapmaya elverişli olup olmamasının kıyının kıyı sayılmasını belirlemede önemi olmadığını, kıyının “tarıma elverişli olmamasının” kıyının ayırıcı özelliği olduğunu belirtiyor (Keleş vd., 2009, 574-575).

Yine Kıyı Kanunu’nda kıyılar, devletin hüküm ve tasarrufu altında olup, herkesin eşit ve serbest olarak yararlanmasına açıktır. Kıyı ve sahil şeritlerinden yararlanmada öncelikle kamu yararı gözetilmektedir.

Aşağıdaki çizelgede bazı ülkelerin kıyı kuşağının derinlikleri yer almaktadır. Ülkemizde kıyı mevzuatına göre kıyı kenar çizgisinden itibaren sahil şeridinin uzunluğu 100 metredir.

Şekil 1. Ülkelere Göre Kıyı Kenar Çizgisi Derinlikleri

Ülke	Kıyı Kenar Çizgisinin Derinliği
Ekvador	- 8 m.
Hawai	-- 40 foot (12 m.)
Filipinler	---- 20 m.
Meksika	---- 20 m.
Yeni Zelanda	----- 66 foot (20 m.)
Brezilya	----- 33 m.
Oregon	----- Bitki örtüsüne göre değişken
Kolombiya	----- 50 m.
Kosta Rika	----- 50 m.
Endonezya	----- 50 m.
Venezuela	----- 50 m.
Şili	----- 80 m.
Fransa	----- 100 m.
Norveç	----- 100 m.
İsveç	----- 100 m.
İspanya	----- 100/200 m.
Kosta Rika	----- 50 m ----- 200 m.
Uruguay	----- 250 m.
Endonezya	----- 400 m.
Yunanistan	----- 500 m.
Danimarka	----- 1-3 km
(Eski) Sovyetler Birliği (Karadeniz Kıyıları)	----- 3 km

(Kaynak: Bülent Duru, **Kıyı Politikası**, Ankara, 2003, s.67)

Kıyının bir diğ er önemli özelliği ise, kentin kıyı alanlarında yer alan eğlence alanları, konaklama üniteleri, alışveriş alanları, müzeler, pazarlar vb. sosyal ve kültürel alanların kentin önemli kültürel alanlarını oluşturmasıdır (Mimarist Dergisi, 2006: 38).

Dünyadaki kıyı alanları kara alanlarının %20'sini kapsamakta olup, bununla birlikte dünya nüfusunun yarısı kıyı şeridinde yaşamaktadır. Ayrıca, kıyı alanlarındaki nüfus yoğunluğu km²'de 80 kişi olup, bu oran dünya ortalamasının iki katına tekabül etmektedir (Kıyı Alanları Yönetimi Türkiye Milli Komitesi, 2012: 31). Kıyı alanlarının ne kadar önemli ve yaşamak için çok fazla tercih edilen alanlar olduğunu bu oran bize göstermektedir. Ülkemize baktığımızda ise, kıyı şeridi uzunluğu 8.333 km'dir.

Kıyı alanlarının tercih edilen önemli alanlar olması bu alanlarda çeşitli sorunları da ortaya çıkarmaktadır. Kıyı alanlarındaki sorunların esas kaynağını ise Sanayi Devrimi oluşturmaktadır. şöyle ki, kıyı alanlarında insan gereksinimlerini karşılayabilmek için yapılan büyük çaplı üretimler, ulaştırma faaliyetleri, enerji elde etme amaçlı çalışmalar kıyı alanlarının taşıma kapasitelerini aşma noktasına getirmiştir. Bu faaliyetler kıyı alanlarında da ekolojik sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Ayrıca, iklim değişikliğinin olumsuz etkileri kıyılarda da yoğun olarak görülmekte olup, küresel ısınmayla birlikte erimeye başlayan buzullar deniz suyu seviyesini yükselterek kıyı alanlarındaki yaşam alanlarını tehlikeye sokmaktadır.

Deniz seviyesinin alçak olduğu Hollanda ve İtalya gibi ÷lkeler bu sebeple çevre konularına daha duyarlı davranmaktadır (İncedayı, 2006: 38).

Sonuç olarak, geçmişten günümüze baktığımızda, sunduğu birçok avantajlar ve olanaklar nedeniyle kıyıların, yaşamsal olarak öncelikle tercih edilen alanlardan olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

1.2. KIYI ALANLARININ ÖNEMİ

Kıyı; deniz ve kara yaşamlarının kesiştiğı ve birbirinin içine geçen bu yaşamların yarattığı zenginliklerin biriktiğı yerlerdir. Ulaşım sisteminin getirdiğı kolaylıklar, liman ve limana bağıli ekonomik faaliyetler yerleşim yeri olarak kıyı alanlarını cezbedici hale getirir. Bunun yanında kıyıları; şehir, bölge ve ÷lke mekanlarının kenarlarını oluşturmakta olup, bu özellikleriyle de “merkez”ler kadar önemli alanlar olarak değeri kazanmaktadır (Gölöksüz, 1976: 54).

Gölöksüz kıyıların önemini, açıklık-kapalılık ilkesini göz önüne alarak şu şekilde açıklar; “Kıyıların, toplumun her kesimince dinlenme ve eğlenme amaçlı kullanımına açık tutulması gereğı ve hakkı, toplumun ve kişilerin sağlıklı yaşamını sürdürmedeki giderek artan rolünden kaynaklanmaktadır. Sanayileşme ve şehirleşme düzeyi ile birlikte açık alanların ve kıyıların kişinin doğal ve ruhsal dengelerini korumadaki rolü de artıyor. Her yıl daha çok insan, daha büyük şehirlerde, yoğunluğu giderek artan kapalı mekânlarda çalışıyor ve yaşıyor. Bu gelişmeye koşut olarak da kıyılarda en yoğun olarak algılanan “açıklık”, özellikle büyükşehirlerdeki

“kapalılık” duygusu ile bir ikilem oluşturuyor. Başka bir deyişle, şehirlerin yapılaşmış, kesinlikle belirlenmiş arazi kullanım durumlarına ve bunun fiziksel imajına kıyılar bir alternatiftir. Bu nedenle, kıyılar ve şehirler insanların ve toplumların üretken ve sağlıklı yaşamları için gerekli çevresel ihtiyaçlarının daha büyük bölümünü karşılamakta birbirlerini tamamlarlar” (Gölöksüz, 1976: 54). Kıyıların önemini farklı bir boyutta anlatan bu satırlarda kıyılar, toplumun “açıklık” duygusunu karşılayacak mekânlar olarak tanımlanmıştır.

Özel bir alan olan kıyının karakteristik özellikleri şu şekilde sıralanabilir;

- Biyolojik, kimyasal ve jeolojik yönden sürekli değişkenlik gösteren dinamik bir alandır.
- Yüksek oranda verimli ve biyolojik olarak çeşitlilik gösteren ekosistemleri içine alır.
- Mercan kayaları, sahil ve kumul sistemleri gibi kıyı alanlarına özel bölgeler, fırtına, sel ve erozyona karşı doğal savunma araçları olarak hareket ederler.
- Kıyı ekosistemleri, kara alanında ortaya çıkan kirliliğinin etkilerini dengeli hale getirebilir.
- Kıyı, deniz ulaşımı ve rekreasyon alanlarının yanı sıra denizin canlı ve cansız kaynaklarına yakınlığından ötürü çok sayıda insan yerleşmesini cezbeder (Post, Lundin, 1996: 3).

Kıyıların yeniden üretilemeyen sınırlı bir doğal kaynak niteliğinde önemli alanlardan olması beraberinde çeşitli sorunları getirmekte ve bu sorunları sürekli gündemde tutmaktadır (Duru, 2003: 2).

Kıyı alanı, yoğun aktivitelerin olduğu, fiziksel, biyolojik, sosyal, kültürel ve ekonomik süreçler arasındaki ilişkinin alanıdır. Deniz, kara ve nehir gibi fazla sayıda etkileşimli sistemlerden oluşur. Sistemin herhangi bir noktasında oluşabilecek değişiklikler, zincirleme bir reaksiyon yaratabilir. Kıyı bölgelerinin, kara alanlarından çok daha fazla sayıda nüfusu cezbetmesi nedeniyle, kıyı ve deniz kaynaklarının kullanımı ve dağılımı konusunda rekabet artmaktadır (UNEP,1994: 2).

Kıyıların kullanılması, korunması ve geliştirilmesi, ülke topraklarının ve doğal kaynakların kullanılmasıyla aynı doğrultuda ele alınması gereken bir husustur. Geray'a göre, kalkınmakta olan ülkelerde ülke topraklarının, doğal kaynakların ve dolayısıyla kıyı alanlarının kullanılması arz-talep kuralına bırakılmamalıdır (Geray, 1977).

Kıyılarda, kırsal ve kentsel alanlardaki toprak mülkiyetinden daha büyük bir toprak rantı söz konusudur. Kıyıda özel mülkiyete izin verilmesi, kıyının sağladığı faydalar üzerinde tekeli bir gücün egemenlik kurmasına neden olacaktır. Bu nedenle, birçok ülkede kıyılar devletin hüküm ve tasarrufu altında ve herkesin eşit ve serbest olarak yararlanmasına açık olup, özel mülkiyete konu edilemezler (Geray, 1977). Bu konuda farklı görüşler olmakla beraber, kıyılar pek çok ülkede devletin hüküm ve tasarrufu altında olup, uluslararası sözleşmelerde de kamusal alanlar olarak tarif edilmektedir.

Ülkemizde de kıyılardan yararlanma anayasal güvence altına alınmıştır. 1982 tarihli Anayasamızın 43. Maddesine göre kıyılar devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Deniz, göl ve akarsu kıyılarıyla, deniz ve göllerin kıyılarını çevreleyen sahil şeritlerinden yararlanmada öncelikle kamu yararı gözetilir.

Duru, kıyının özelliklerini şu şekilde ifade eder; “Kıyı alanları, karadan gelebilecek kanalizasyon ve çeşitli kimyasal madde atıkları gibi türlü kirletici öğeler için bir tür filtre görevini yerine getirir; haliçlerde türlü bitki ve hayvan yaşamının sürmesi örneğinde olduğu gibi çok sayıda canlı için uygun bir yaşam ortamıdır; denizden gelebilecek, özellikle okyanus kıyılarında gözlenen fırtına, dalga ya da benzer doğal yıkım olaylarına karşı bir duvar işlevini görür; balıkçılığa ve diğer deniz canlılarının yetiştirilmesine uygun ortam sağlamasında görüldüğü gibi büyük bir gıda kaynağıdır; yüzme, güneşlenme, su sporları gibi etkinlikler için uygun bir dinlenme ve eğlenme alanıdır; ressam, fotoğrafçı, edebiyatçı için ilham kaynağı olmasında görülebileceği gibi estetik bir değeri vardır; insanın kendisine yeniden üretebileceği, fiziksel ve ruhsal açıdan yenileyebileceği bir alandır” (Duru, 2003: 20-21). Kıyının bu özellikleriyle nedeniyle, cazibe noktası haline geldiğini ve nüfusun bu bölgelerde yoğunlaştığını ve bu şekilde doğal yapı üzerindeki baskının arttığını söyleyebiliriz.

Kıyı alanları üzerindeki baskıyı artıran en önemli etken, bu bölgelerde nüfusun yoğun biçimde bulunmasıdır. Yoğun nüfusla beraber, sanayileşme ve kentleşmenin artmasıyla doğal kaynaklar üzerinde aşırı baskılar oluşmakta olup, kirlilik, gürültü gibi etmenler de ortaya çıkmaktadır. Diğer bir deyişle, kıyı alanları

üzerinde insanların yaptığı baskılar, kıyının doğal yapısının bozulmasına ve doğal kaynakların tüketilmesine yol açabilmektedir.

Ülkemizde, kıyı alanlarındaki aşırı baskı sonucunda doğanın verdiği tepkilerden birisi, 17 Ağustos 1999 Marmara Depreminde kıyı alanlarında yaşananlardır. “Depremle birlikte, sonradan denizin doldurulmasıyla kazanılan yerlerin tümü sular altında kalmış, bir bakıma kıyı alanı eski doğal biçimine dönmüştür” (Duru, 2003: 31).

Ayrıca, atmosfere salınan gazların neden olduğu düşünülen sera etkisi sonucuyla ortaya çıkan küresel ısınmanın da kıyılara olumsuz etkileri olduğu bilinmektedir.

Geniş kapsamlı bilimsel görüşlere göre, insan aktiviteleri ile oluşan sera gazları (CO_2 , CH_4 , N_2O , kloroflorokarbonlar) iklim değişikliğini başlatan ve onun devamlılığının kaçınılmaz olduğu bir seviyede atmosferde birikmiş haldedir. Son 100 yılda sera gazlarının artışı 0.4-1.1 derece aralığında küresel ısınmaya neden olabilir ve tahminler 20 ila 30 yılda 1.5-4 derece artabileceğini göstermektedir. Küresel ısınmanın en önemli etkilerinden biri, okyanus sularının termal olarak genişmesi ve buzulların erimesiyle deniz seviyesindeki artıştır. Son dönemlerde deniz seviyesinin yılda 0.5 ila 1.5 cm arttığı bilinmektedir. Gelecek için yapılan ölçümler 2025 yılıyla 13-39 cm, 2050 yılıyla 24-52 cm aralıkların genişleyeceğini göstermektedir (UNEP, 1994: 13).

Sonuç olarak, kıyılar hassas alanlardır ve birçok açıdan korunmaya ihtiyacı vardır. Bu hususta, kıyı alanlarının önemi, kıyı alanlarının yönetimini oluşturan bir yaklaşımın ortaya çıkmasına neden olmuştur.

1.3. KİYİ YÖNETİMİ

“Kıyı, yeniden yaratılamaz. Kıyı kuşağının uzunluğu artırılmaz. Kıyılarda yok olan kültürel miras yerine konamaz; bozulan ekolojik denge düzeltilemez...” (Ekinci, 1997:169).

Kıyı alanları yönetimi, kıyı alanlarında oluşan sorunları çözmek amacıyla 1970’li yıllarla beraber ortaya çıktı. Kıyı yönetimi, 1970’li yıllardan önce deniz jeolojisi, deniz biyolojisi gibi farklı disiplinler adı altında incelenmekteydi. Bu dönemlerde de kıyı yönetiminden anlaşılan daha çok doğal yıkımlara karşı tedbir alma veya yıkım sonrasında uygulanacak politikalar idi. 1950 yılından 1970’e kadar geçen dönem, kıyı yönetiminin gelişme dönemi olarak görülmektedir (Duru, 2003: 50-51).

Kıyı alanı yönetimi ilk olarak Amerika Birleşik Devletlerinde 1972 yılında çıkarılan Kıyı Alanları Yönetimi Yasasının (Coastal Zone Management Act) ABD Kongresi tarafından yürürlüğe girmesiyle gündeme gelmiştir.

Diğer devletlerin bir kısmı ise, 1970’lerin sonu ve 1980’lerin başında kıyı yönetimi konusunda çalışmalara başlangıç yapmışlardır. Aslında, kıyı alanı yönetimi, kıyı kaynakları yönetimi ve kıyı bölgesi yönetimi gibi bu tanımlamalar, bu çalışmaları tarif etmek için birbirinin yerine kullanılan kavramlardır. Bununla

birlikte, bu programların çoğu kıyı erozyonu ya da kıyı alanı kullanımı gibi tek sektörle ilgilenirler. Çoğu, bütün kıyı bölgesi ve onun kaynaklarının tamamıyla ilgilenmek için çaba harcamazlar (World Bank, 1996: 1).

Çevre konusunda uluslararası kapsamda yapılan ilk çalışma, 1972 yılında Stockholm’de yapılan Birleşmiş Milletler İnsan ve Çevre Konferansıdır. Bu konferansta kabul edilen “Çevre Bildirgesi”ne göre dünya üzerindeki her şeyin en değerlisi insandır. Söz konusu Bildirgenin yeni insan hakları kavramı ise şu şekilde ifade edilmiştir; “Çevre, her iki yönüyle de, yani hem doğal çevre, hem de insan yapısı olarak, insanoğlunun esenliği ve temel insan haklarından yararlanması için ve hatta hayatın kendisi için gereklidir. Yani korunan ve yaşatılan çevre de “temel insan hakkıdır”” (Ekinci, 1997:156-157).

İlk olarak Stockholm Konferansında, kıyı alanlarında yaşanan sorunlar ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Konferansın çevre sorunlarıyla ilgili genel kapsamlı ilkelerinin yanı sıra, kıyı ve deniz meseleleriyle ilgili kararları da bulunmaktadır.

Stockholm Konferansının en önemli sonuçlarından biri Birleşmiş Milletler Çevre Programının (UNEP) kurulmasıdır. Çevre Programının ilk yönetim konseyi toplantısında alınan karar uyarınca da 1974 yılında Bölgesel Denizler Programı kurulmuş ve bu program kapsamında ele alınacak öncelikli alanın “Akdeniz” olmasına karar verilmiştir (Mengi, Algan, 2003; 96-97).

Kıyı yönetimi, 1970’li yıllarda Birleşmiş Milletler Çevre Programı Bölgesel Denizler Programı altında ortaya konan Akdeniz Eylem Planı ile gündeme gelmiş, özellikle de 1992 yılında Birleşmiş Milletler tarafından gerçekleştirilen Rio Konferansı sonrasında yeni bir boyut kazanmıştır.

Teknolojinin, sanayileşmenin, nüfus yoğunluğunun dolayısıyla doğaya olan baskının bu kadar yoğun olmadığı dönemlerde denizlerden genellikle ulaşım, balıkçılık gibi yöntemlerle doğrudan bir şekilde, dolayısıyla kısıtlı olarak yararlanılıyordu. Bu alanlarda ortaya çıkan sorunların çözümü için geleneksel yöntemlerle yalnızca o alana özgü yöntemleri uygulamak yeterli oluyordu. Kıyı yönetiminin ortaya koyduğu geleneksel yöntem, çevre sorunlarını, bulunduğu sektöre (sanayi, turizm, tarım vb.) göre ele alıp, çözüm önerilerini de bu şekilde geliştirir. Bu yöntemle, ele alınan çevre sorununun ölçeği yerel, bölgesel veya ulusal ölçekte belirli bir düzeyde kalır (Duru, 2003: 47-53).

Geleneksel yöntemlerle, kıyı alanlarında ortaya çıkan sorunları sadece bulunduğu sektöre göre çözümleyerek yapılan çalışmalar, kıyının hem deniz hem kara tarafının birbiriyle olan etkileşimini, bu alanlarda bulunan doğal sistemlerin bütünlüğünü ve farklı sektörlerin birbiriyle olan ilişkisini ortadan kaldırmıştır.

Geleneksel kıyı yönetimi yaklaşımıyla, sorun alanının sadece kıyı kuşağı ile sınırlı kalması, kıyının kara ve deniz kısımlarının göz ardı edilmesi, farklı disiplinler arasında işbirliğinin yetersiz kalması, sorunun toplumsal ve ekonomik boyutunun ele alınmaması gibi durumlar yeni bir yaklaşıma olan ihtiyacı artırarak bütünleşik yönetim yaklaşımlarını ortaya çıkarmıştır.

Duru, kıyı yönetiminden Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimine geçiş sürecini; sektörel kıyı yönetiminden, bütünleşik kıyı alanları yönetimine giden evrim, olarak tanımlar (Duru, 2003:5-6).

Bütünleşik yaklaşım ile çevre sorunları bütün sektörlerde ve coğrafi bölgelerde irdelenmeye çalışılır. Bu yaklaşımla, bir yandan sorun giderilmeye çalışılırken bir yandan da sorunun değişik boyutları için özel yöntemler ortaya konulur. Bu şekilde, kıyı yönetiminin tek yönlü bakış açısından Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi yaklaşımının çok boyutlu bakış açısına doğru geçiş yaşanmıştır.

1.4. BÜTÜNLEŞİK KIYI ALANLARI YÖNETİMİ (BKAY)

Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi, önceki geleneksel kıyı yönetimi yaklaşımlarından farklı olarak tek tek sektörlerle değil, kıyı bölgesini kapsayan tüm sektörlerle ilgilenir. Bu yaklaşım, çevre korumanın yanı sıra ekonomik ve toplumsal sorunları da ilgi alanı içerisine alır (Duru, 2003:101).

Bütünleşik yaklaşım, ürün ve hizmetlerde halkın ihtiyaçlarındaki çelişkileri; mevcut ve gelecekteki kısa, orta ve uzun vadeli çıkarların tahminlerini bir araya getirmeyi amaçlar. Deniz ve kıyı alanlarının gelecekteki kullanımlarına ilişkin seçenekleri ortaya koymak zorundadır (UNEP, 1994:16).

BKAY, kıyı alanlardaki yetki karmaşasını düzenleyen, kıyıyı kullananlar arasındaki anlaşmazlıkları çözen, kıyının korunması ve ekonomik gelişme arasında

dengeyi sağlayan bir araç olarak tanımlanmaktadır. BKAY sürecinde halkın, yerel yönetimlerin, sivil toplum örgütlerinin, ulusal ve uluslararası yönetimler gibi tüm aktörlerin katılımı ve BKAY'nin farklı sektörlerle işbirliği içerisinde olma özelliği kıyı alanlarının sürdürülebilir gelişimi ve yönetimi için çok önemlidir. BKAY'nin amacı, kıyı kaynaklarının korunarak kullanılmasıdır ve bu hususta orta-uzun vadeli stratejiler benimsenmekte ve kullanım sınırlamaları getirilmektedir. Bu kapsamda, yasal ve yönetsel düzenlemeler yapılmakta, koruma-kullanma stratejileri getirilmekte, bunların uygulanmasını, denetimini izleyecek mekanizmalar geliştirilmektedir (Kıyı Alanları Yönetimi Türkiye Milli Komitesi, 2012: 34).

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütüne (FAO) göre BKAY, kıyı alanlarının doğal, kültürel, ekolojik ve ekonomik kaynaklarının korunması ve geliştirilmesi için karar ve izin mekanizmalarında bütünleşik bir yaklaşımı benimseyen bir süreçtir (FAO, 1992: 5).

Özellikle 20.yy'ın son çeyreğinde kıyı bölgelerinde yoğunlaşan etkinlikler küresel çevre sorunlarını da beraberinde getirmiş, geleneksel kıyı yönetimi yaklaşımları bu sorunları çözmekte yetersiz kalmıştır. Bütünleşik kıyı alanları yönetimi, küresel anlamda yeni boyut kazanan çevre sorunlarına yeni arayış bulmak amacıyla ortaya çıkmıştır. 1970'lerden itibaren başta ABD olmak üzere sanayileşmiş ülkelerde ortaya çıkan ve 1990'lı yıllarda uluslararası alanda da benimsenerek diğer ülkelere yaygınlaştırılan bütünleşik kıyı alanları yönetimi, bu arayışın bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Duru, 2003: 82).

BKAY'nin, 1972 yılında ABD'de çıkarılan “Kıyı Alanları Yönetimi Yasası” ile temelleri atılmış olup, daha sonra Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası gibi uluslararası örgütlerle dünyanın geride kalan ülkelerinde de etkili olmaya başlamıştır.

1992 yılında Rio'da gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı, BKAY için bir dönüm noktasıdır. BKAY, Rio Konferansı ve bu konferansta kabul edilen belgelerle birlikte kıyı alanlarının korunması ve sürdürülebilir bir şekilde gelişmesinin sağlanmasına yönelik bir araç olarak kabul edildi. Rio Konferansı ile BKAY'nin yanı sıra ilk defa küresel ısınma, biyolojik çeşitlilik, ormansızlaşma gibi tüm dünyanın geleceğini ilgilendiren küresel sorunlar uluslararası alanda geniş bir katılımı tartışılmaya başlanmıştır. Özellikle, Rio Konferansının ardından bütünleşik (integrated) sözcüğü daha yaygın bir kullanım alanına kavuşmuştur (Duru, 2003).

Duru, Rio Konferansındaki gelişmeyi şu şekilde açıklar; “Kentleşmenin ve ekonomik etkinliklerin kıyı alanlarında yarattığı baskının yoğunluğunun giderek artması, çevre sorunlarının nicelik ve nitelik açısından değişime uğrayarak küresel bir nitelik taşımaya başlaması, kıyıların özel bir çalışma alanı olarak alınmasını ve yeni yaklaşımların geliştirilmesini zorunlu kılmıştır. Bir anlamda, geleneksel sektörel uygulamaların sorunları çözmede yetersiz kalması, uluslararası alanda bu sorunların çözümünde yeni arayışları ortaya çıkarmıştır. Bu açıdan, 1992 Rio Çevre ve Kalkınma Konferansı bir dönüm noktası olarak değerlendirilebilir. Konferans sonucunda yayınlanan beş ana belgeden biri olan Gündem 21'in, kıyı ve deniz alanlarına ayrılan 17. Bölümünde önerilen bütünleşik kıyı alanları yönetimi alanında

ilkelerinin kıyı yönetiminde varılan son aşamayı simgelediği söylenebilir” (Duru, Görer, 2001: 2).

2000 yılına gelindiğinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından Rio Zirvesinin on yıllık dönem içerisindeki değerlendirilmesini yapmak amacıyla Dünya Sürdürülebilir Gelişme Zirvesinin yapılmasına karar verilmiş olup, söz konusu Rio Zirvesi 26 Ağustos-4 Eylül 2002 tarihleri arasında Johannesburg, Güney Afrika’da düzenlenmiştir (Mengi, Algan, 2003: 56).

Rio Zirvesinde kabul edilen belgelerden biri olan “Johannesburg Zirvesi Sürdürülebilir Gelişme Politik Bildirgesinin (Report of the World Summit on Sustainable Development)” birinci bölümünde yer alan Sürdürülebilir Gelişme Uygulama Planının (Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development) 4 nolu başlığı (Ekonomik ve Sosyal Gelişmenin Doğal Kaynak Temeline Göre Korunması ve Yönetilmesi) altında; kıyı alanlarının dünya ekosisteminin bütünlük ve gerekli bileşenlerinden biri olduğu ve sürdürülebilir ekonomik refah açısından kritik önemde olduğu vurgulanmış, kıyı alanlarındaki sürdürülebilir gelişmeyi ve bütünlük yönetimi sağlamak amacıyla bir eylem programı ortaya koyan Gündem 21’in 17. Bölümünün uygulanmasının desteklenmesi, ulusal düzeyde bütünlük, çokdisiplinli ve çoksektörlü kıyı yönetiminin geliştirilmesi, ilgili bölgesel organizasyonlar ve programlar, Bölgesel Denizler Programları ve diğer bölgesel bilim, sağlık ve kalkınma örgütleri arasındaki bölgesel işbirliği ve koordinasyonun artırılması gerektiği ifade edilmiştir (UN, 2002: 22-24).

Şekil 2. Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi

Bütüncül Kıyı Alanları Yönetimi					
Örgütsel Yapı	Yasal Çerçeve	Gelenekler ve Toplumsal Kurallar	Kaynakların Korunması/Geliştirilmesi	Bütüncülleştirme, Uyum Sağlama, Katılım	
Sorunların Belirlenmesi	Planlama		Uygulama		
	Veri Toplama	Siyasa Geliştirme	Karar Alma	Planın Yürütülmesi	Değerlendirme
	Veri Toplama	Siyasa Geliştirme	Karar Alma	Planın Yürütülmesi	Değerlendirme
	Veri Toplama	Siyasa Geliştirme	Karar Alma	Planın Yürütülmesi	Değerlendirme
	Veri Toplama	Siyasa Geliştirme	Karar Alma	Planın Yürütülmesi	Değerlendirme
Araştırma	Veri Toplama	Siyasa Geliştirme	Karar Alma	Planın Yürütülmesi	Değerlendirme
Eğitim ve Bilinçlendirme Programları	Ekolojik veritabanları	Sistem Çözümlemesi (Doğal/Toplumsal/Ekonomik/Yönetel)	Karar Almaya Katkıda Bulunan Düzenekler	Uygulama Süreci Sürdürülmesi	Amaca Dönük Değerlendirme
Araştırma	Nüfus ve Ekonomiyeye İlişkin İstatistikler	Çok-Düğümlü İşbirliği	Maliyet/Yarat, Ekolojik/Ekonomik Değerlendirmeler	Planın Sürdürülmesi	Değerlendirmenin Halka ve Kıydan Yararlanıcılara Açık Olması
Halk Katılımı				Doğal ya da Doğal Olmayan Yıkımlar İçin Önlemler Alma	Kamuoyunu Bilgilendirme

(Kaynak: Bülent Duru, **Kıyı Politikası**, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Ankara, 2003, s. 62)

Yukarıda yer alan tabloda BKAY'nin örgütsel yapısı, yasal çerçevesi, geleneksel ve toplumsal kurallar, kaynakların korunması ve geliştirilmesi ve uyum sağlama ve katılım bölümlerinden bahsedilmektedir.

3-14 Haziran 1992 tarihleri arasında Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde yapılan Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda beş adet belge kabul edilmiştir: Rio Bildirgesi, İklim Değişikliği Sözleşmesi, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi, Gündem 21, Orman Varlığının Korunması İlkeleri Bildirgesi.

“Rio’da onaylanan belgelerden en önemlisi, 1990’lı yıllardan 2000’li yıllara dek uzanan dönemde ve devamında çevre ve gelişmeyi etkileyen tüm alanlarda hükümetlerin, gelişme örgütlerinin, Birleşmiş Milletler kuruluşlarının, sivil toplum örgütlerinin ve bağımsız sektörün yapması gereken etkinlikleri tanımlayan bir eylem planı niteliğindeki Gündem 21’dir” (Algan, Mengi, 2003: 22).

Gündem 21’in “Gelişme İçin Kaynakların Korunması ve Yönetimi” başlığı altında yer alan “Okyanusların, Kapalı ve Yarı-Kapalı Denizler de Dahil Olmak Üzere Her Türlü Denizin ve Kıyı Alanların Korunması, Canlı Kaynaklarının Korunması, Ussal Bir Biçimde Kullanımı ve Geliştirilmesi” adını taşıyan 17. Bölümü (Chapter 17: Protection Of The Oceans, All Kinds Of Seas, Including Enclosed And Semi-Enclosed Seas, And Coastal Areas And The Protection, Rational Use And Development Of Their Living) deniz ve kıyı alanlarına ayrılmıştır.

17. Bölüm, Gündem 21'in en geniş başlığını oluşturmaktadır. Ayrıca Duru bu bölümü şu şekilde açıklar; “Genellikle Gündem 21'in 17. bölümünün, kıyı alanları konusunda bir dönüm noktasını oluşturduğu, bu düzenleme ile kıyı alanları üzerinde en güçlü uluslararası anlaşmaya varıldığı kabul edilmektedir. Gündem 21, kıyısı olan ülkeleri, bütünleşik kıyı yönetimini uygulamaya, kendi deniz çevrelerini ve kıyılarını sürekli ve dengeli bir biçimde geliştirmeye çağırmaktadır” (Duru, 2003:121-122). Gündem 21'in 17. Bölümde yer alan maddelerden sonra BKAY, uluslararası alanda kısa sürede benimsenen bir ilke durumuna gelmiştir.

Gündem 21'in 17. Bölümü kapsamında hazırlanan “Bütünleşik Kıyı ve Deniz Alanları İlkeler Dizisi” son şeklini, 1994 yılında Birleşmiş Milletler Çevre Programı, Deniz ve Kıyı Alanları Programı Etkinlikleri Merkezi'nin (Ocean and Coastal Areas Programme Activity Centre of UNEP-OCA/PAC) Nairobi'deki biriminde yapılan toplantıda almıştır. Bu doküman, Deniz ve Kıyı Alanları Programı Etkinlikleri Merkezi'nin rehberliğinde Akdeniz Eylem Planının Öncelikli Eylem Programı Faaliyet Merkezi (Priority Actions Programme/Regional Activity Centre) tarafından hazırlanmıştır.

1995 yılında ise, Birleşmiş Milletler Çevre Programının Bölgesel Denizler Raporları ve Çalışmaları kapsamında 161 numaralı Rehber (Guidelines For Integrated Management Of Coastal And Marine Areas)¹ olarak yayımlanmıştır. Bu doküman, sürdürülebilir gelişmenin temelini oluşturmak için gerekli olan kıyı

¹ Bkz. s.34-36, 55-58

alanlarının bütünleşik yönetimine ilişkin bilgileri içermekte olup, dokümanın ana amacı bu tür bir bütünleşik yönetimin kurallarını ortaya koymaktır. (EK-4)

Birleşmiş Milletler, kıyı alanları ile ilgili çalışmalarını, Birleşmiş Milletler Çevre Programına bağlı olan Öncelikli Eylem Programı Faaliyet Merkezi (PAP/RAC) aracılığıyla sürdürmektedir.

Ülkemizde Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi kavramı ilk kez 14.06.2014 tarihli ve 29030 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği” ile mevzuatta yerini almıştır.

“Bütünleşik kıyı alanları planı: Kıyıları, etkileşim alanı ile birlikte tüm sektörel faaliyet ve planları, sosyal ve ekonomik konuları da içerecek şekilde bütünleşik bir yaklaşımla ele alan; kıyı alanlarındaki fonksiyon ve faaliyetler ile kıyı alanlarına yönelik hedefler arasındaki uyumu sağlayan; sürdürülebilir gelişme ilkesi doğrultusunda kıyı ekosisteminin korunmasını ve doğal kaynakların kullanımını gözetken; ulaşım türleri ile ilgili kıyıda yapılması gerekli altyapı tesislerini içeren; koruma ve kullanma dengesini sağlayacak biçimde mekânsal hedef, strateji ve eylem önerilerini ve yönetim planını kapsayan, 1/25.000 veya 1/50.000 ölçekte şematik ve grafik planlama diline uygun, plan paftası ve planlama raporu ile bütün olarak stratejik planlama yaklaşımı çerçevesinde ilgili kurum ve kuruluşlar ile işbirliği içinde hazırlanan plan.”

Ancak bu plan, mekânsal planlama kademelenmesinde yer almamakta olup, imar planlarını yönlendiren bir strateji planı olarak tanımlanmıştır. Bu sebeple, Bütünleşik Kıyı Alan Planlarının yapılması bir zorunluluk teşkil etmemekte ve bu konuda örnek projeler yapılsa bile uygulamaya geçirilememektedir.

1.4.1. BARCELONA SÖZLEŞMESİ (BARCELONA CONVENTION)

Barselona Sözleşmesi (Convention For The Protection Of The Mediterranean Sea Against Pollution), Birleşmiş Milletler Çevre Programı kapsamında 1976 yılında kabul edilmiştir. 1995 yılında ise deniz çevresinin yanı sıra kıyı alanlarını da kapsayacak biçimde genişletilmiştir. Ayrıca, Sözleşmeye sürdürülebilir kalkınma hedefi, halkın katılımı, çevresel etki değerlendirmesi gibi ek hususlar getirilmiştir. (Algan, 1998: 40) 1995 yılında Sözleşmede yapılan değişiklikler sonucunda Sözleşmenin adı “Akdeniz’in Deniz Ortamı ve Kıyı Bölgesinin Korunması Sözleşmesi (Convention for the Protection of the Marine Environment and the Coastal Region of the Mediterranean)” olarak değiştirilmiş olup, anılan Sözleşme 9 Haziran 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ülkemiz, yeniden düzenlenen bu Sözleşmeye 2002 yılında taraf olmuştur.

Bu Sözleşme ile; Akdeniz’in deniz kirliliğini kontrol etmek ve ölçmek, deniz ve kıyı alanlarında yer alan doğal kaynakların sürdürülebilir bir şekilde yönetimini sağlamak, sosyal ve ekonomik gelişme içerisine çevreyi dâhil etmek, doğal ve kültürel mirası korumak, kirliliğin azaltılması ve önlenmesi için deniz çevresini ve

kıyı bölgelerini korumak, Akdeniz’e kıyısı olan ülkeler içerisinde dayanışmayı güçlendirmek, yaşam kalitesinin gelişimine katkıda bulunmak amaçlanmaktadır (UNEP, <http://www.unepmap.org/index.php?module=content2&catid=001001004>, 15.12.2015).

Barselona Sözleşmesi, BMÇP’nin Bölgesel Denizler Programı çerçevesinde uygulamaya konan ilk örneğidir ve 1975’te yine bölgesel düzeyde kabul edilmiş olan Akdeniz Eylem Planı’nın hukuki temelini meydana getirir. Barselona Sözleşmesi, bir şemsiye anlaşma şeklinde hazırlanmış olup, ayrıntıları bu Sözleşmeye ek olarak düzenlenen protokollerle gerçekleştirilir (Bölgesel Çevre Merkezi/Türkiye, Terimler Sözlüğü, http://rec.org.tr/?module=db&item=db_dictionary&dictionary_id=145, 15.12.2015).

Barselona Sözleşmesi kapsamında 7 adet Protokol kabul edilmiştir. “Gemilerden ve Hava Taşıtlarından Atık Boşlatılması Nedeniyle Akdeniz’de Kirliliğin Engellenmesine İlişkin Protokol” (Dumping Protocol) 16 Şubat 1976 tarihinde Barselona’da kabul edilmiş, 12 Şubat 1978 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 1995 yılında ise revize edilmiştir. “Gemilerden Bırakılan Kirliliğin Önlenmesi ve Acil Durum Halinde Akdeniz’deki Kirlilikle Mücadelede İşbirliği Yapılmasına İlişkin Protokol” (Prevention and Emergency Protocol) 25 Ocak 2002 tarihinde Malta’da kabul edilmiş, 17 Mart 2004’de yürürlüğe girmiştir. “Karadaki Kaynaklardan ve Faaliyetlerden Yayılan Kirliliğe Karşı Akdeniz’in Korunmasına İlişkin Protokol” (Land-based Sources and Activities Protocol) 17 Mayıs 1980 tarihinde Atina’da kabul edilmiş olup, 17 Haziran 1983 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

2008 yılında ise revize edilmiştir. “Akdeniz’deki Özel Koruma Alanları ve Biyolojik Çeşitliliğe İlişkin Protokol” (Specially Protected Areas and Biological Diversity Protocol) 10 Haziran 1995 tarihinde Barselona’da kabul edilmiş, 12 Aralık 1999’da yürürlüğe girmiştir. “Kıta Sahranlığı ve Deniz Tabanı ile Toprak Altı Araştırma ve Çalışmalarından Kaynaklanan Kirliliğe Karşı Akdeniz’in Korunmasına İlişkin Protokol” (Offshore Protocol) 14 Ekim 1994 tarihinde Madrid’de kabul edilmiş olup, 24 Mart 2011’de yürürlüğe girmiştir. “Tehlikeli Atıkların Sınır Dışına Taşınması ve İmha Edilmesi ile Akdeniz’de Oluşan Kirliliğin Önlenmesine İlişkin Protokol” (Hazardous Wastes Protocol) 1 Ekim 1996 tarihinde İzmir’de kabul edilmiş olup, 19 Ocak 2008’de yürürlüğe girmiştir.

Barselona Sözleşmesi kapsamında yayımlanan son Protokol ise, “Akdeniz’de Bütünleşik Kıyı Bölgesi Yönetimine İlişkin Protokol (Protocol on Integrated Coastal Zone Management)”dır. Bu Protokol, 21 Ocak 2008 tarihinde Madrid’de kabul edilmiş olup, 24 Mart 2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

1.4.2. AKDENİZ EYLEM PLANI (MEDITERRANEAN ACTION PLAN)

Akdeniz ülkelerine deniz kirliliğini tespit ve kontrol etmede yardımcı olmak, bu ülkelerin ulusal çevre politikalarını hazırlamak, bu ülkelerdeki hükümetlerin, kaynaklarını daha iyi ve makul kullanmaları konusundaki faaliyetlerini geliştirmek amacıyla hazırlanan Akdeniz Eylem Planı (AEP), 1975 yılında onaylanmıştır (UNEP, Action Plan, unepmap.org/index.php?module=content2&catid=001001002, 15.12.2015).

AEP, Birleşmiş Milletler Çevre Programı kapsamında, Akdeniz havzasında kalkınmayı sağlamak ve çevreyi korumak amacıyla, Akdeniz’e kıyısı olan 16 ülke ve Avrupa Komisyonu tarafından 1975 yılında Barselona’da kabul edilmiştir. Akdeniz Eylem Planının yasal altyapısını 16.02.1976 tarihinde imzalanan Barselona Sözleşmesi, 1995 yılında Sözleşmede yapılan değişiklikler ve çevre konularında yapılan 7 ek Protokol oluşturmaktadır. Akdeniz Eylem Planının ilgi alanı içerisinde, çevre kirliliğinin önlenmesi, biyolojik çeşitliliğin korunması, kıyı yönetimi gibi konular bulunmaktadır.

1995 yılında Barselona’da kabul edilen düzenlemelerle AEP’nin ikinci aşaması olan “Akdeniz’in Deniz Çevresinin Korunması ve Kıyı Alanlarının Sürdürülebilir Gelişmesi için Eylem Planı” adı altında Plan yeniden düzenlenmiştir. Bu kapsamda yürütülecek etkinlikler, Kirlilik Önleme ve Kontrol, Biyolojik Çeşitlilik ve Özel Koruma Alanları, Kıyı Alanlarının Sürdürülebilir Yönetimi ile Çevre ve Gelişmenin Bütünleştirilmesi olmak üzere dört temel bileşenden oluşmaktadır (Mengi, Algan, 2003: 106-107).

AEP çerçevesinde yapılan çalışmaların sekreteryası ve koordinasyonu Atina’da yer alan Akdeniz Eylem Planı Koordinasyon Birimi’ne (MEDU) verilmiştir. AEP’nin çalışmaları, bu koordinasyon birimi kapsamında görev yapan Bölgesel Faaliyet Merkezleri tarafından yürütülmektedir.

- Mavi Plan Bölgesel Faaliyet Merkezi (BP/RAC)
- Öncelikli Eylem Programı Faaliyet Merkezi (PAP/RAC)
- Akdeniz Bölgesel Deniz Kirliliği Acil Müdahale Merkezi (REMPEC)
- Özel Koruma Alanları Bölgesel Faaliyet Merkezi (RAC/SPA)
- İletişim ve Teknik Destek Bölgesel Faaliyet Merkezi (INFO-RAC)
- Sürdürülebilir Tüketim ve Üretim Bölgesel Faaliyet Merkezi (SCP/RAC)
- Kültürel Alanların Korunması Sekreteryası

Bu merkezler içerisinde yer alan “Öncelikli Eylem Programı Faaliyet Merkezinin” en önemli görevi, Akdeniz’deki Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimidir. Bu Merkez, Akdeniz Eylem Planının diğer unsurlarının da desteğiyle Akdeniz’deki Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi için teknik asistanlık, rehberlik ve yöntem arayışı sağlar (PAP/RAC, www.pap-thecoastcentre.org/index.php?lang=en, 15.12.2015).

1.4.3. AKDENİZ’DE BÜTÜNLEŞİK KIYI ALANLARI YÖNETİMİ PROTOKOLÜ (PROTOCOL ON INTEGRATED COASTAL ZONE MANAGEMENT IN THE MEDITERRANEAN/ICZM PROTOCOL)

Akdeniz’de yer alan 14 ülke (Cezayir, Kıbrıs, Fransa, Yunanistan, İsrail, İtalya, Malta, Monako, Morokko, Slovenya, İspanya, Suriye, Tunus ve Karadağ), Birleşmiş Milletler Çevre Programı (BMÇP) öncülüğünde Akdeniz Eylem Planı (AEP) çerçevesinde uygulamaya konulan Akdeniz’in Deniz Ortamı ve Kıyı Bölgesinin Korunması Sözleşmesine (Barselona Sözleşmesi) ait “Akdeniz’de Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi Protokolü”nü 2008 yılında imzalamıştır (PAP/RAC, http://www.pap-thecoastcentre.org/about.php?blob_id=56, 15.12.2015). Avrupa Birliği’nin de desteklediği söz konusu Protokolün amacı, turizm ve yoğun

yapılaşma tehdidi altında olan Akdeniz kıyılarını korumak ve bölgenin sürdürülebilirliğini sağlamaktır.

Söz konusu Protokol 21.01.2008 tarihinde Madrid’de imzaya açılmış olup, 24.03.2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Protokole ülkemiz henüz taraf olmamıştır. Akdeniz’de Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi Protokolü Ulusal Odak Noktalığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yürütülmektedir.

Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimine ilişkin söz konusu Protokol, Barselona Sözleşmesinin yedinci Protokolü olup, Akdeniz Eylem Planı tarihinde bir dönüm noktası olmuştur. Protokol, bir taraftan iklim değişikliği gibi kıyı alanlarında oluşan çevresel sorunlarıyla ilgilenirken, diğer taraftan Akdeniz’e kıyısı olan ülkelerin kıyı alanlarını daha iyi korumasını ve yönetmesini sağlamaktadır. Bu Protokol, tüm uluslararası topluluklar içerisinde Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi konusunda tek yasal belgedir ve diğer bölgesel deniz alanlarına “model” oluşturacak özelliktedir (EC, Integrated Coastal Management, ec.europa.eu/environment/iczmm/home.htm, 15.12.2015).

Protokolün Tanımlar başlıklı 1. Maddesine göre “Kıyı Alanı” şu şekilde tanımlanmıştır; insan topluluklarıyla ve ilgili sosyo-ekonomik etkinliklerle birlikte görülen ve karşılıklı ilişkide bulunan biyotik ve abiyotik bileşenlerden oluşmuş karmaşık ekolojik ve kaynak sistemleri şeklinde hem kara hem de deniz kısımlarından meydana gelen kıyı alanının her iki tarafının da jeomorfolojik alanını ifade eder (UNEP, 2008: 3).

Yine Protokolün 1. Maddesine göre “Bütünleşik Kıyı Alanı Yönetimi” şu şekilde tanımlanmıştır; kıyı ekosistemlerinin ve doğal yapısının kırılganlığını, etkinliklerin ve kullanımların çeşitliliğini, bunların karşılıklı ilişkilerini, belirli aktivitelerin denize bağlı uyumlarını ve de tüm bunların hem deniz hem de kara kısımları üzerindeki etkilerini birlikte ve eş zamanlı ele alan kıyı alanlarının sürdürülebilir yönetimi ve kullanımına yönelik dinamik bir süreç anlamına gelmektedir (UNEP, 2008: 3).

Protokolün 5.Maddesine göre, BKAY’nin amaçları şunlardır.

- Ekonomik, sosyal ve kültürel gelişme ile uyumlu bir şekilde çevre ve peyzajın göz önünde bulundurulmasını sağlayarak, kıyı alanlarının sürdürülebilir gelişimini planlama aktivitelerinin içerisinde oluşturmak,
- Şimdiki ve gelecek nesillerin yararı için kıyı alanlarını korumak,
- Özellikle su kullanımı konusunda doğal kaynakların sürdürülebilir şekilde kullanılmasını sağlamak,
- Kıyı ekosistemi, peyzajı ve jeomorfolojisinin bütünlüğünün korunmasını sağlamak,
- Doğa veya insan aktivitelerine bağlı olarak ortaya çıkan özellikle iklim değişikliği gibi doğal afetlerin etkilerini azaltmak ve/veya oluşmasına engel olmak,
- Kıyı alanlarının kullanımdan etkilenen ulusal, bölgesel ve yerel seviyedeki kamu kurumlarının tüm kararları ve kamu ve özel teşebbüsler arasındaki uyumu sağlamak (UNEP, 2008: 4).

Protokole Taraf olan ülkelerin, BKAY'nin amaçlarına yönelik olarak ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerdeki koordinasyonu, Protokolün en önemli hususlarından biridir. Ayrıca, Taraflar, kıyının doğal habitatını, peyzajını ve ekosistemini korumak için uluslararası ve bölgesel yasal belgeler hazırlayarak ve kendi yerel yasal mevzuatlarında gerekli düzenlemeler yaparak kıyı alanlarının sürdürülebilir kullanımını ve yönetimini sağlamak için gerekli önlemleri alırlar.

1.5. BÜTÜNLEŞİK KIYI ALANLARI YÖNETİMİNİN İLKELERİ

Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimini, geleneksel Kıyı Yönetimi yaklaşımından ayıran çeşitli ilkeler bulunmaktadır.

1992 yılında düzenlenen Rio Konferansı'ndan sonra hemen hemen bütün büyük uluslararası örgütler kıyı alanları yönetimi konusunda bir ilkeler dizisi hazırlamışlar ve konuyu ilgi alanları içinde kabul ettiklerini göstermişlerdir (Duru, 2003: 93).

Birleşmiş Milletlerin bir örgütü olan Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) de kıyı yönetimi ile ilgili çalışmaları bulunmaktadır. Söz konusu örgütün 1992 yılında yayınlanan “Kıyı Bölgelerinin Bütünleşik Yönetimi” adlı çalışmasının, Rio Konferansında kıyı alanları yönetimi ile ilgili ortaya konan ilke ve esaslara dayanılarak hazırlandığı görülmektedir. Bu çalışmaya göre, kıyı alanlarında doğal hayatı koruyarak doğal kaynaklar üzerinde yaşanan baskıyı azaltabilmek ve sürekli

ve dengeli kalkınmayı sağlayabilmek için en uygun yöntem bütünleşik kıyı alanları yönetimi olacaktır (Duru, 2003:129).

FAO'nun BKAY için ilkeleri şu şekildedir:

- Kıyı alanı, özel bir yönetim ve planlama yaklaşımı gerektiren kendine özgü bir kaynak sistemidir.
- Su, kıyı alanlarındaki kaynak sistemlerinde bütünleştirici büyük bir güçtür.
- Denize ve karaya ilişkin kullanımların birbirine uyumlu bir şekilde planlanması ve yönetilmesi önemli bir husustur.
- Deniz kenarı, kıyı yönetim programlarının odak noktasıdır.
- Kıyı alanı sınırları, sorun temelli ve uyarlanabilir olmalıdır.
- Kıyı kaynakları yönetiminin temel vurgusu, ortak mülkiyete konu olan kaynakların korunmasıdır.
- BKAY programlarında doğal afetlerin zararlarından korunma ile doğal kaynakların korunması konuları birlikte ele alınmalıdır.
- Bir ülkede devletin bütün yönetim kademeleri kıyı yönetimi ve planlama sürecine katılmalıdır.
- Doğaya uyumlu yaklaşımlar özellikle kıyı için uygundur.
- Kıyı yönetim programlarında, halkın katılımı ile ekonomik ve sosyal fayda değerlendirmesinin özel formları kullanılmalıdır.
- Sürdürülebilir kullanım için koruma, kıyı kaynakları yönetiminin en önemli hedefidir.
- Çoklu kullanım yönetimi, birçok kıyı kaynak sistemleri için uygundur.

- Çoklu sektör katılımı, kıyı kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı için önemlidir.
- Geleneksel kaynak yönetimine önem verilmelidir.
- Etkili bir kıyı yönetimi için çevresel etki değerlendirmesi yaklaşımı önemlidir (Clark, 1992).

1992 yılında düzenlenen BM Rio Konferansında bütünleşik kıyı alanları yönetimi konusunda yol gösterici olacak bir ilkeler dizisinin oluşturulması gerektiğinden hareketle, Dünya Bankası tarafından 1993 yılında Hollanda, Noordwijk’de düzenlenen Dünya Kıyı Konferansında (World Coast Conference) “Noordwijk İlkeleri (Noordwijk Guidelines)” hazırlandı. Kıyı yönetimi konusunda geçerli olan evrensel ilkelerin büyük bir çoğunluğunu, Noordwijk İlkelerinin genişletilmiş ve güncelleştirilmiş şekli oluşturmaktadır (Duru, 2003:117).

Noordwijk İlkeleri yeniden düzenlenerek Dünya Bankası (World Bank) tarafından 1996 yılında “Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi için İlkeler” (Guidelines for Integrated Coastal Zone Management) dokümanı olarak hazırlanmıştır. Bu ilkeler hazırlanırken çok sayıda danışmanın katkısı olmuş, ayrıca söz konusu ilkeler Birleşmiş Milletler Çevre Programının (UNEP), Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütünün, Dünya Doğayı Koruma Birliğinin (IUCN) iştirakleriyle geliştirilmiştir. Dünya Bankası; bütünleşik kıyı alanları yönetimi ile ilgili ilkelerin yalnızca konunun ana hatlarını belirlemek amacıyla hazırlandığını, uygulamada her ülkenin kendi iç dinamiklerine göre bu ilkeleri düzenleyerek hayata geçirebileceğini belirtmektedir (Post, Lundin, 1996).

Söz konusu ilkeler şu şekilde özetlenebilir;

- “Bütünleşik kıyı alanları yönetimi sektör yönelimli, yani sektörlere ayrı ayrı odaklanmış, parçacıl yapıdaki geleneksel yaklaşımlardan bir adım öteye giderek kıyı bölgesini olanaklı olduğu ölçüde çevredizge yaklaşımıyla bir bütün olarak yönetmenin yollarını arar.
- Hükümetlere öncelikle ele alınması gereken sorunlar ve çözümler hakkında yol gösteren bir çözümleyici süreçtir.
- Demokratik bir biçimde üzerinde anlaşılmış ereklere uygun olarak kıyı bölgelerinin ve kaynaklarının kullanımını, yönetimini, korunmasını içeren, değişen koşullara uyum gösterebilen bir süreçtir.
- Kıyı alanları ve bundan yararlanma biçimleri arasında karşılıklı bağlantıyı göz önünde bulunduran, çok disiplinli bütünleşik (holistic) bir dizgesel yaklaşımdır
- Çevredizgelerin korunmasını ve kıyıya bağlı olan ekonomik sektörler arasında bir denge kurmayı amaçlar. Gerekirse iyileştirme çabalarına girişerek, etkinlikler için en uygun yerleri belirleyerek, çevre üzerindeki baskının en aza indirilmesi gereğini göz önünde bulundurarak, kullanım biçimleri için en uygun öncelikleri belirler. Bu etkinlikler için aynı zamanda çevresel etki değerlendirmesi yapılmasını öngörür.
- Yönetmelik organlar tarafından belirlenen ve genelde kıyı kaynaklarının tümünü kapsayan coğrafi sınırlar içinde uygulanır.

- Kıyı bölgesinde yerleşim yerlerinin ve kaynakların eşit ve dengeli bir biçimde yer almasını sağlamak üzere politika belirlenmesi sürecine tüm önemli katılımcıların (stakeholders) girmesinin yollarını arar.
- Karmaşık yapıdaki ekonomik, toplumsal, çevrebilimsel, yasal ve yönetsel sorunlara çözümler getirmeye çalışan evrimci bir süreçtir.
- Sektörel ve çevresel gereksinimleri bir arada ele alır; bu amaçla yönetimin bütün düzeylerinde hukuksal ve kurumsal düzenlemeler yapılmasını amaçlar.
- Kaynaklardan yararlanma ya da belli yerlerin kullanımı, izin ya da yetki alma gibi konularda çıkabilecek olası anlaşmazlıkları azaltmaya ya da çözmeye yönelik bir düzenek sağlar.
- Yönetimin bütün düzeylerinde sürekli ve dengeli kalkınma ve çevre korumanın öneminin anlaşılmasına çalışır. Bütünleşik kıyı alanları yönetimi ‘reaktif’ değil ‘proaktif’; bir başka anlatımla, sorunlar ortaya çıkmadan önlem almayı amaçlar” (Duru, 2003: 102-103).

“Dünya Bankası’nın bunların dışında daha genel nitelikli kimi ilkeleri de benimsediğini görüyoruz. Önceden önlem almak, kirleten öder, özel kaynak muhasebesi, sınırötesi sorumluluk, kuşaklar arasında eşitlik gibi Gündem 21’de yer verilen ilkeler bunlar arasındadır. Bunun yanı sıra, kıyıdan yararlanan ya da kıyı ile ilgisi bulunan kesimlerin politika belirleme ve uygulama aşamalarına katılımın sağlanabilmesi için bütün yönetim sürecinde saydamlığın sağlanması da öngörülmektedir” (Duru, 2003:102-103).

Birleşmiş Milletler Çevre Programı kapsamında hazırlanan “Bütünleşik Kıyı ve Deniz Alanları İlkeler Dizisi (Guidelines For Integrated Management Of Coastal

And Marine Areas)”, Rio Konferansının belgelerinden olan Gündem 21’de yer alan kararların hayata geçirilebilmesi için ilkelerin, yöntemlerin, esasların yer aldığı bir kılavuz niteliğindedir. Bu çalışmanın oluşmasında Rio Konferansı ve Gündem 21, Barselona Sözleşmesi ve Akdeniz Eylem Planı kapsamında elde edilen bilgi ve deneyimlerden faydalanılmıştır. Anılan çalışma 1995 yılında BMÇP Bölgesel Denizler Raporları ve Çalışmaları kapsamında 161 numaralı rehber (Guidelines For Integrated Management Of Coastal And Marine Areas) olarak yayınlanmıştır. BMÇP’nin kıyı yönetimi konusunda bugüne kadar gelmiş en kapsamlı rehber niteliğinde olan çalışmasıdır (Atik, 2012: 8).

161 nolu rehber gere BKAY, kıyı alanlarının sürdürülebilir gelişimi için çevresel olarak devamlılığı olan, önleyici tedbirler alan ve uyarlanabilir bir kaynak yönetim sürecidir. BKAY, sektörel planlamanın yerine geçmesinin yanı sıra, daha kapsamlı hedefleri yerine getirebilmek için sektörel aktiviteler arasında ilişkilere odaklanır. BKAY’nin araştırma konuları ise şunlardır.

- Bozulmaya ve tükenmeye neden olmaksızın yararlanılabilecek kaynakları tespit etmek.
- Geleneksel ya da yeni tür kullanımlarla zarar görmüş kaynakları rehabilite etmek ya da yenilemek.
- Kaynak tabanının taşıma kapasitesini aşmamak için kullanımların ya da müdahalenin seviyesine ilişkin rehberlik etmek.
- Kıyı ekosisteminin biyoçeşitliliğinin bütünlüğünü sağlamak.
- Kayıp oranının, yenileme oranını aşmamasını sağlamak.

- Hassas kaynaklar için oluşabilecek riskleri azaltmak.
- Doğal ve dinamik işleyen kıyı süreçlerine saygılı olmak.
- Rekabetçi faaliyetlerden ziyade tamamlayıcı olan faaliyetleri desteklemek.
- Çevresel ve ekonomik hedeflerin toplumca kabul edilebilir bir maliyette gerçekleştirilmesini sağlamak.
- İnsan kaynaklarını geliştirmek, kurumsal kapasiteyi güçlendirmek.
- Sosyal eşitliği korumak, teşvik etmek ve katılımcı bir yaklaşım ortaya koymak.
- Geleneksel kullanımları ve varolan hakları koruyarak kıyı kaynaklarına adil bir erişim sağlamak (UNEP, 1994:16-17).

Barselona Sözleşmesinin yedinci Protokolü olan ve 2008 yılında kabul edilen Akdeniz’de Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi Protokolünün 6.Maddesine göre, Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetiminin genel ilkeleri ise şunlardır;

- Biyolojik zenginlik, doğal dinamikler ve deniz ve karanın bütünleyici ve birbirine bağlı tek bir varlık olduğu bilhassa göz önünde bulundurulacaktır.
- Doğal afetlerin negatif etkilerini önlemek için kıyı alanlarının taşıma kapasitelerini aşmayacak şekilde hidrolojik, jeomorfolojik, iklimik, ekolojik, sosyo-ekonomik ve kültürel sistemlerle ilgili tüm elementler bütünleşik bir yaklaşımla ele alınacaktır.
- Kıyı planlaması ve yönetiminin ekosistem yaklaşımı, kıyı alanlarının sürdürülebilir gelişimini sağlamak için uygulanacaktır.

- Kıyı alanlarıyla ilişkili sivil toplum içerisindeki paydaşlar ve yerel halkın, şeffaf karar alma sürecinde yeterli ve zamanında katılımına izin verecek şekilde uygun yönetim modeli sağlanacaktır.
- Kıyı alanlarıyla ilgili çeşitli idari servislerin ve bölgesel ve yerel olarak yetkili otoritelerin kurumsal olarak koordinasyonu sağlanacaktır.
- Diğer ilgili sektörel politikaların yanı sıra, sosyo-ekonomik aktiviteler ve kentsel gelişmeyi kapsayan arazi kullanım stratejileri, planlar ve programların birbirleriyle formülasyonu sağlanacaktır.
- Kıyı alanlarındaki faaliyetlerin çok çeşitliliği ve fazlalığı dikkate alınacak ve gerek duyulduğunda kullanımı ve lokasyonu açısından denize yakın olması gereken kamu hizmetlerine ve etkinliklerine öncelik verilecektir.
- Kıyı alanlarındaki kullanımların dağılımında denge sağlanmalı ve gereksiz kentsel saçılma önlenmelidir.
- Kıyı alanlarında çeşitli insan aktiviteleri ve altyapı faaliyetlerinin kıyı alanları üzerindeki negatif etkilerinin azaltılması ve önlenmesi için ön değerlendirmeler yapılacaktır.
- Kıyı çevresine verilebilecek zararlar öncelenecek ve oluşabilecek zararlarda uygun bir şekilde restorasyon yapılacaktır (UNEP, 2008: 5).

BKAY'nin yukarıda bahsedilen ve çeşitli uluslararası kuruluşlar tarafından yayımlanan genel ilkelerine baktığımızda katılımcılığın öne çıktığını görmekteyiz. Bu ilkelerde, BKAY'ye ilişkin yönetim planı/programı hazırlarken, politika belirlerken ve uygulama aşamasını gerçekleştirirken tüm paydaşların sürece dâhil edilmesi, sosyal eşitliği korumak ve yaygınlaştırmak için katılımcı bir yaklaşımın

benimsenmesi, yerel halkın da dahil olduğu tüm paydaşların katılımına izin verecek şekilde uygun bir yönetim modelinin uygulanması gerektiğı ifade edilmiştir. Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimini hayata geçirirken sürecin şeffaf ve katılımcı olması ve ilgili tüm paydaşların içinde yer alacağı bir yönetim yaklaşımının benimsenmesi her safhada vurgulanan ve dikkat edilmesi gereken bir husustur.

1.6. BÜTÜNLEŞİK KIYI ALANLARI YÖNETİMİNİN KATILIMCILIK İLKESİ

Küresel karşılıklı bağımlılığın gitgide arttığı ve değişimin gittikçe ivme kazandığı koşullarda hem kamu sektörünün hem de özel sektörün faaliyetlerinin yeniden gözden geçirilmesi gerekmiştir. Bu durum da devlet ve toplum arasında yeni interaktif ilişkiler geliştirmiştir (Göymen, 1999: 74). “Devletlerin gittikçe karmaşılaşan, sayıca çoğalan ve dinamik hale gelen ekonomik ve toplumsal sorunları çözmede yetersiz kalması, yeterli kaynak ve kapasiteye sahip olmaması, ayrıca toplumun sorunlara daha duyarlı hale gelmesi ve katılıma ilişkin taleplerin artması yönetim yaklaşımının benimsenmesine olanak sağlamıştır. Yönetim yaklaşımının kabul edildiğı bir sistemde toplumdaki çeşitli aktörlerin kaynakları ve güçleri işbirliği yoluyla bir araya getirilerek kamu hizmetlerinin daha etkin ve etkili bir biçimde görülmesi sağlanabilmektedir. Yönetim, geleneksel kamu yönetimlerinde görülmesi zor olan işbirliği modellerini teşvik etmektedir” (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2007a, 1-2).

2002 yılında düzenlenen Birleşmiş Milletler Johannesburg Zirvesinde, ülkesel boyutta ve uluslararası düzeyde yönetişimin sürdürülebilir kalkınma için ön koşul olduğu vurgulanmıştır (T.C.Kalkınma Bakanlığı, 2007a, 2).

Yönetişim, çok sayıda aktör ve kuruluşun bulunduğu ve bu aktör ve kuruluşlar arasında ilişkinin şartlarının dikte edilebildiği resmi bir kontrol sisteminin bulunmadığı durumlarda, kolektif karar alma kurallarını tanımlayan bir süreçtir (Stoker, Chhotray, 2009: 3).

Mülga Devlet Planlama Teşkilatının Dokuzuncu Kalkınma Planı için hazırladığı Özel İhtisas Komisyonu Raporunda “Yönetişim” tanımı şu şekilde yapılmıştır. “Yönetişim; demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan hak ve özgürlüklerine önem veren, katılımcılığın, etkinlik ve etkililiğin, denetimin, yerinden yönetimin, açıklık, saydamlık ve hesap verebilirliğin, kalitenin, liyakatin ve etiğin hakim olduğu, sivil toplumu ön plana çıkaran ve sivil toplum kuruluşlarının gelişmesinin önünü açan, bağımsız işleyen bir yargı düzenine sahip olan, teknolojiye gelişmelerle uyumlu bir ekonomik ve siyasi düzendir” (T.C.Kalkınma Bakanlığı, 2007a, 5).

Yönetişim kavramı, bir dizi işlevin ve bu hususta doğan sorumluluğun devletten sivil topluma aktarıldığı yeni bir ilişki türüdür ve çok sayıda aktörü kapsayan bu ilişkide birlikte düzenleme ve birlikte planlama sistemi en ağırlık kazanan konudur. Bu aktörlerin hedeflenen sonuçlara ulaşabilmesi için toplumsal

aktörlerin katılım kapasitesinin artırıldığı ve katılıma olanak veren ortamların yaratıldığı etkinleştirici bir siyasetin kullanılması gerekir (Göymen, 1999: 75).

2001 yılında Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan Beyaz Kitap'ta (European Governance, A White Paper) iyi yönetişimin temelini 5 prensip oluşturmaktadır.

1. Açıklık ve saydamlık (Openness)
2. Hesap verebilirlik (Accountability)
3. Katılımcılık (Participation)
4. Etkililik (Effectiveness)
5. Tutarlılık (Coherence)

Her bir ilke, daha demokratik bir yönetişimin kurulması için önem taşır. Bu ilkeler, üye devletler içerisinde hukukun üstünlüğünün ve demokrasinin temelini oluşturur. Bunun yanında, bu temel hususlar küresel, ulusal, bölgesel ve yerel ölçeklerde devletin her kademesi için geçerlidir (EC, 2001: 10).

1.6.1. KATILIMCILIK NEDİR?

“Demokrasi ancak küçük yerel toplumsal birimlerde yeşerecektir. Bu birimlerde insanlar, kendi yaşamlarını kontrol edip, biçimlendirebilirlerse, kendilerini gerçekleştirebileceklerdir ve yabancılaşmadan kurtulabileceklerdir. İnsan onurunun korunması ve insanın özgürlüğü ancak küçük toplulukların demokrasisi ile hayata geçecektir. Toplum iradesinin belirmesinin tek yolu demokratik siyasal

süreçtir. Bu siyasal sürecin demokratikliğinin tek ölçütü vardır. O da katılımdır. Burada bir noktanın altını çizmekte yarar vardır. Söz konusu olan küçük topluluklar demokrasisidir. Küçük topluluklar demokratik sürecin bir çoğunluk diktasına dönüşmesini engellemenin bir ön koşuludur” (Tekeli, 1990: 10).

Katılımcılık, yönetişimin en önemli ilkelerinden biridir. Uluslararası, ulusal, bölgesel ve yerel pek çok aktörün sürece dâhil edilmesi katılımcılığın temel gerekliliklerindendir.

“Katılım, en geniş anlamıyla bireylerin, grupların, sivil toplum örgütlerinin kısacası değişik halk kesimlerinin çevresel yönetim sürecinde rol almaları, etkili olmalarıdır. Etkili olma hem kararların alınması, plan ve politikaların oluşturulması sürecinde, hem de bunların gereklerinin yerine getirilmesinde, yani uygulama aşamasında karşımıza çıkmaktadır. Kuşkusuz doğal olanı ve katılım ilkesinden söz edildiğinde asıl akla geleni birincisidir. Çünkü önce kararların alınmasında söz sahibi olunacak ki sonradan bunların uygulanmasında güçlük çıkmasın. Sorunlara sağlıklı çözümler bulunması ve bu çözümlerin sağlıklı şekilde uygulamaya aktarılması bu sayede gerçekleşebilir” (Turgut, 1997: 709).

Vatandaşların ve sivil toplum örgütlerinin, devletin politika oluşturma, uygulama ve denetleme süreci içerisinde yer almasını anlatan katılımcılık, 1992 Rio Konferansında düzenlenen Bildirinin 10’uncu ilkesi içerisinde şu şekilde yer almaktadır; “Çevre sorunları en iyi, uygun seviyede ilgili tüm vatandaşların katılımıyla ele alınır. Ulusal düzeyde her birey kamu otoritelerince tutulan ve

tehlikeli atıkları da içeren çevresel bilgilere erişme hakkına ve karar verme sürecine katılma fırsatına sahiptir. Devletler bilgileri erişime açarak halkın bilinçlenmesini teşvik etmeli ve kolaylaştırmalıdır. Yargısal ve yönetsel dava yoluna etkili erişim sağlanmalıdır” (T.C.Kalkınma Bakanlığı, 2007a: 14).

1992 yılında Rio Konferansında kabul edilmiş ve 1996’da Birleşmiş Milletler tarafından İstanbul’da düzenlenen HABİTAT II İnsan Yerleşimleri Konferansında geliştirilen ilkelerden birisi “sürdürülebilirlik”tir. Sürdürülebilirlik kavramının kuşaklar arasında adaleti vurgulaması ama aynı kuşak içinde adaleti göz ardı etmesi sebebiyle HABİTAT II’nin hazırlık komitesi toplantılarında “eşitlik” kavramı ortaya atılmıştır. Diğer bir ilke olan “yaşanabilirlik” kavramı ise, insan yerleşmeleriyle alakalı olarak insanların bir yerleşimin sakinleri olmanın kişisel ve ruh sağlıklarına pozitif etkilerinin niteliklerini ifade eder. Bu üç ilke de “katılım”la çok yakından ilgilidir ve iyi bir yerleşimin amaçlanan özelliklerini gerçekleştirmek için, yurttaşlar, sivil toplum kuruluşları ve tüm aktörler, merkezi ve yerel yöneticilerle birlikte sorunları birlikte çözecekleri bir ortaklık kurarak bir yurttaş bilinci yaratmalıdırlar (Göymen, 1999: 77-78).

Katılımdan bekleneni uygulamada hayata geçirebilmek için, öncelikle çevre için eğitim politikasının uygulanması gerekmektedir. Bu şekilde çevre bilinci yaygınlaşacak, çevre için örgütlenme sağlanacak ve tüm aktörler çevre konusunda fikirlerini özgürce beyan edebilecektir. Bunun yanı sıra, katılımcılığın hayata geçebilmesi için ön koşul, kişilerin fikir beyan edecekleri konu hakkında bilgi sahibi olmalarıdır. Bu ise konu hakkında temel bilgi ve verilere sahip olan kamu yönetim

birimlerinin, yapılması düşünölen faaliyetler hakkında açıklamalarda bulunmalarıyla gerçekleşebilir. Kişiler bu bilgilere, söz konusu birimlerin tercihine bırakılmadan, şeffaf bir şekilde ulaşma hakkında sahip olmalıdır. Ulaşma Hakkı, bir hukuk devletinde kamu yönetiminin açıklığı ilkesinin bir gereğı olan bazı ölkelerde yasalarla düzenlenmiş olup, bu düzenlemelerin olmadığı ölkelerde de çevresel yönetim sürecine katılımın bir ön koşulu olarak çevre mevzuatı kapsamında bu hakka yer verilmiştir (Turgut, 1997: 710).

Çevre Politikası yaklaşımlarından bir tanesi olan “Katılımcı Yaklaşım”; çevre sorunlarını katılımcı ve çoğulcu bir bakış açısıyla ele alır ve bu şekilde toplumda var olan temsilciler, çoğulcu ve katılımcı bir yapı içerisinde sorunu tartışırken en uygun ve en kapsamlı sorun çözme tekniğine ulaşacaklardır. Bu yaklaşımda politika belirleme süreci, farklı çıkar gruplarının birbirleriyle ilişkiye girdiğı demokratik bir süreçtir. Keleş, çevre politikalarının katılımcı bir yaklaşıma göre oluşturulmasında 2 ana yöntem belirtiyor. Birincisi, karar alma ve yönetim süreçlerine yurttaş katılımının olanak sağlanması olup, görüşme, danışma, bilgilendirme, duyurma, halk oylaması, basın açıklaması vb. katılım araçları bu yönteme örnektir. İkinci yöntem, çeşitli aktörlerin paydaş olarak politika yapım sürecine katılmasıyla yönetişim olarak adlandırılan bir sistemin oluşturulmasıdır. Yönetişimin yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası ölçeklerde olması mümkündür (Keleş vd., 2009: 358).

Katılımcı araç örnekleri ise şöyledir:

- Planlama: “Planlama ve plan kararlarının uygulanması süreci ilgili paydaşların katılımına açık olduğı için, bu bir katılımcı araçtır” (Keleş vd., 2009:

398). Ülkemizdeki planlama süreçlerine baktığımızda; özel nitelikli alanlar dışında imar planı yapma ve onama yetkisi belediyelerin sorumluluğundadır. Planlar belediye meclisince onaylanır. Planlar onaylandıktan sonra plan askı sürecinde ilan edilerek herkes tarafından plana itiraz edilmesi sağlanır.

- Halka Danışma: Belirli kararlar almadan önce halkın görüşlerinin ve önerilerinin alınması durumudur. Halk Oylaması, ÇED süreci vb. uygulamalar katılımcı niteliğe sahiptirler (Keleş vd., 2009: 402). Ülkemizdeki örneklerle baktığımızda; Çevresel Etki Değerlendirmesi sürecinde halkı proje hakkında bilgilendirmek, projeye ilişkin görüş ve önerilerini almak üzere “halkın katılımı toplantısı” yapılmaktadır.

“Halkoylaması, belediye yönetimine doğrudan halk katılımı bakımından önemli bir yoldur. Ancak, Belediye Kanununda belediye yönetimine halk katılımı yolu olarak halkoylaması konusu düzenlenmemiştir” (Şengül, 2002: 35). Bu konuda herhangi bir yasal düzenleme ve yasal bir zorunluluk olmamasına rağmen belediyeler bazı uygulamalarında “halk oylaması” yoluna gitmektedir. Örneğin, Ankara’da 2015 yılı içerisinde Çankaya Belediyesi tarafından Çiğdem Mahallesinde halı saha olarak kullanılan bir alanın "halı saha kalsın" ya da "park ve sosyal tesis olarak yeniden düzenlensin" seçeneklerinin yer aldığı bir halkoylaması yapılmıştır. Böylece mahalle sakinleri, Çankaya Belediyesi’nin bölgede ne yapılmasını istedikleri konusunda kararını vermiştir.

Hemşehrilik hukuku ise, 13.07.2005 tarihli ve 25874 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 13. Maddesinde düzenlenmiştir. Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma haklarını anlatan ve bu konuda hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemlerin alınmasında belediyeleri görevlendiren bir konudur.

- Politika Görüşmeleri: Geniş kapsamlı bir politikanın ilkeleri belirlenirken ilgili kişi veya kurumların görüş ve önerilerine başvurulmasıdır (Keleş vd., 2009: 403).

Ülkemize baktığımızda; “Yüksek Çevre Kurulu ve Mahalli Çevre Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına İlişkin Yönetmelik” ile yetkileri düzenlenen “Yüksek Çevre Kurulu”, 22.11.1983 tarihli ve 18229 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2960 sayılı Boğaziçi Kanununda yer alan “Boğaziçi İmar Yüksek Koordinasyon Kurulu”, 23.07.2004 tarihli ve 25531 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanununa göre konusunda uzman kişilerin yer aldığı “ihtisas komisyonları” örnek olarak gösterilebilir.

- Gönüllü Uygulamalar: Paydaşların çevreyi korumak amaçlı ilke ve eylemleri gönüllü olarak gerçekleştirmelerini sağlayan bir araçtır. Eğitsel çalışmalar,

kampanyalar, bilgilendirme toplantıları, konferanslar, çalıştaylar örnek olarak verilebilir. “Gönüllü uygulamaların, esnek, ucuz, etkili ve çabuk uygulanabilir olmaları gibi çekici yönleri vardır. Benzer biçimde, gönüllü anlaşmalar, hükümet ile öteki paydaşlar arasında serbest ve esnek ilişki biçimlerine, uzlaş, işbirliği ve ortaklaşa politika arayışına dayanmaktadır” (Keleş vd., 2009: 411).

Ülkemizde, belediye hizmetlerinin yürütülmesinde belde sakinlerinin gönüllü katılımına ilişkin usul ve esasları düzenleyen “İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği” bulunmaktadır.

- Kent konseyleri: “Yerel Gündem 21 uygulaması kapsamında oluşturulan Kent Konseyleri (ya da Kent Meclisleri, Kent Parlamentoları) de yerel duyarlılığın gelişmesi, ortak hareket edebilme ve belediye yönetimine katılım açısından önemli olanaklar yaratmaktadır. Belediye meclisleri, büyük ölçüde kent esnafından, yaş ortalaması yüksek ve yerleşik koşulların değişmesine direnen kişilerden oluşmaktadır. Buna karşılık Yerel Gündem 21 çerçevesinde oluşan Konseyler, kentin en devingen kesimlerinin temsilcilerini içermektedir. Bu Konseyler, bireysel olarak ya da sivil toplum kuruluşlarının temsilcisi olarak katılan, günlük yaşam uğraşlarının ve bireysel çıkarların çemberinden kurtulmuş, toplum ve kent için katkıda bulunmaya gönüllü kişilerden oluşmaktadır” (Şengül, 2002: 36).

Ülkemizde de, 08.10.2006 tarihli ve 26313 sayılı Resmi Gazete’de “Kent Konseyi Yönetmeliği” yayımlanmış olup, Kent Konseyi; merkezi yönetimin, yerel yönetimin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve sivil toplumun

ortaklık anlayışıyla, hemşehrlik hukuku çerçevesinde buluştuğu; kentin kalkınma önceliklerinin, sorunlarının, vizyonlarının sürdürülebilir kalkınma ilkeleri temelinde belirlendiği, tartışıldığı, çözümlerin geliştirildiği ortak aklın ve uzlaşmanın esas olduğu demokratik yapılar ile yönetim mekanizmaları, olarak tanımlanmıştır.

- Kamuoyu araştırması: 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 15. Maddesine göre belediye, belde sakinlerinin belediye hizmetleriyle ilgili görüş ve düşüncelerini tespit etmek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapabilir.

- Bilgi Edinme ve Başvuru Hakkı: Devletin iş ve işlemleri ile ilgili halkın bilgi sahibi olmasının diğer bir yolu ise bilgi edinme hakkıdır (Keleş vd., 2009: 405). Ülkemizde de 24.10.2003 tarihli ve 25269 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Bilgi Edinme Hakkı Kanunu”yla bu hak uygulamaya geçmiştir.

11.8.1983 tarihli ve 18132 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun 30.Maddesiyle düzenlenen Başvuru Hakkı ile, çevreyi kirleten yada bozan bir faaliyetten zarar gören veya haberdar olan kişiler ilgili mercilere başvurarak gerekli önlemlerin alınmasını veya faaliyetin durdurulmasını isteyebilir.

- Yargı Yoluyla Katılım: İdarenin iş ve işlemlerine dava açarak müdahale etme yoluyla bir katılım aracıdır (Keleş vd., 2009: 407). Ülkemizde Anayasanın 125. Maddesinde idarenin her türlü iş ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olduğu belirtilmiştir. Ayrıca yine her türlü hak ihlali durumlarında kişi ve kuruluşlar aleyhinde hak talebinde bulunmak ve idarenin iş ve işlemlerine ilişkin işlemin iptali ve uğranılan zararın tazmini için dava açılabilir.

“Katılımcı düşüncenin meşruluğu katılımı genişletebildiği ölçüde artar. Katılımı genişletmekte katılımcı düşüncenin iki önemli aracı olduğu söylenebilir. Birincisi, katılımın içeriğidir. Katılım ne kadar gerçek karara katılım niteliği kazanırsa, katılma eğilimi o kadar artar. İkincisi ise, katılıma hemen kendiliğinden gerçekleşecek bir süreç olarak bakılmayıp, özenle planlaması gereken zaman içinde gerçekleştirilecek bir proje olarak ele alınmasıdır. Her katılım projesinin başarısı daha sonraki aşamalarda daha geniş katılımların güdüsünü oluşturacaktır” (Tekeli, 1990: 12).

Buradan da anlaşılacağı üzere, katılımcılık, üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir husustur. Tüm paydaşların katılımını sağlayarak sağlıklı kararlar verilebilmesi için halkın bilinçlendirilmesi ve farkındalığını artıracak eğitim faaliyetlerinin olması gerekir ve bunun için katılımın özenle planlanması şarttır.

1.6.2. BKAY VE KATILIMCILIK

Halkın katılımını da ihtiva eden paydaş katılımı, Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetiminin önemini ve değerini gösteren çok önemli bir bölümdür. Paydaş katılımı, karşılıklı ilişkilere yatırım yapma, bilgiyi paylaşma, şeffaf iletişim, uzlaşmacı ve bilinçli karar verme hususlarını içeren bir süreçtir (EC, 2010: 10).

BKAY’de, çalışma alanı içerisinde farklı birçok sektör, kamu yönetimi, yerel yönetimler, bilim dalları, halk gibi kıyı alanından yararlanan her kesimden paydaşın bütünleşmenin sağlanması çok önemli bir husustur. Bu şekilde, doğal kaynakların ve

biyolojik çeşitliliğin korunmasıyla beraber toplumsal ve ekonomik gelişmişlik düzeyinin yükseltilmesi de Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetiminin ilgi alanı içerisinde yer alır (Duru, 2003: 64).

Katılım, kıyı alanları ve onun kaynaklarının geleceği ile ilgili tüm aktörlerin katılımının farklı türlerini içerir. Katılım, kıyı yönetiminden etkilenen sivil toplum örgütleri, organizasyon ve kişilerin katılımının yanı sıra, çoğunlukla farklı sektör ve devletin farklı seviyelerini içine alan idari ortakların işbirliği ve ortaklığını uzlaştırır. Spesifik bir çalışma bağlamında katılım, kıyı yönetimiyle etkilenen ya da ilgilenen özel sektör, sivil toplum örgütleri, vatandaş ve diğer kurumsal olmayan organizasyon ve bireylerin katılımı ve işbirliğini ele alır. Bu grupların, katılımcılığın etki alanı içinde bulunmalarından dolayı, doğru bir uygulamanın ana esasları sürecin kendisine hitap etmeli ve sonuçları ilgililerine ulaştırılmalıdır. Tüm ilgili aktörlerin katılımının ve müzakeresinin yetersiz olması durumu, kıyı çevresinin bozulması yanında yetersiz bir kıyı yönetimi için de önemli bir sebeptir (UNEP, 2001: 22).

Dünya üzerinde birçok ülkede kıyılar kamunun ortak malıdır ve gerçek sahibi devlettir. Kıyıda yapılacak uygulamalar genellikle merkezi yönetimin sorumluluğundadır. Kıyıları mülkiyet olarak sahiplenecek kişilerin olmaması kıyı alanlarında yapılacak uygulamaların benimsenmesini dolayısıyla katılımcılığı zorlaştırmaktadır.

Genel olarak katılımcı süreç, hem uzlaşmayı sağlama hem de tüm bakış açılarının toplanarak üzerinde düşünülmesi gerekliliğinden dolayı gerektiğinden daha

uzun zaman alır. Buna rağmen bu süreç, ilgili taraflar arasında daha az çatışmaya yol açar (EC, 2010: 10).

Sonuç itibariyle, BKAY’de katılımcılık ilkesini uygulamak ve hayat geçirmek zordur ancak bu zorlu sürecin sağlayacağı faydalar verimliliği artıracak ve elde edilecek sonucu güçlendirecektir.

Katılımcı yaklaşımın planlama, halka danışma, gönüllü uygulamalar gibi araçlarının BKAY’de de hayata geçirilmesi gerekir. Diğer bir deyişle, katılımcı yaklaşımın araçları kullanılarak bütünleşik bir yaklaşım sağlanmış olur.

Katılımcı yaklaşımın araçlarına baktığımızda;

Planlama: Kıyı alanlarının BKAY yaklaşımıyla planlanması, “Bütünleşik Kıyı Alanları Planlarının” hayata geçirilmesiyle sağlanır ve planlamanın katılımcı bir araç olarak olması sebebiyle kıyı alanlarında bütünleşik ve katılımcı bir yaklaşım sağlanmış olur.

Bütünleşik kıyı alanları planları, mevzuatımızda yer almakla birlikte uygulanmasında yasal bir zorunluluk yoktur². Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından İzmit Körfezi, Iskenderun, İzmir, Samsun ve Antalya illerinde yürütülen bütünleşik kıyı alanları planlarına ilişkin çalışmalar devam etmektedir.

² Bkz. s.32-33

Politika Görüşmeleri: BKAY’ye ilişkin politika belirlenirken konusunda uzman kişiler tarafından oluşturulacak “özel kurullar” bu kapsamda değerlendirilebilir. Ancak ülkemizde bu konuda bir uygulama yoktur. 5393 sayılı Belediye Kanununda yer alan ihtisas komisyonlarına ilişkin hükümler değerlendirildiğinde, ilgili belediyelerde BKAY’ye ilişkin ihtisas komisyonlarının kurulması mümkündür.

Gönüllü Uygulamalar: Paydaşların, BKAY’ye ilişkin gönüllü olarak gerçekleştirecekleri eğitsel çalışmalar, kampanyalar, bilgilendirme toplantıları, konferanslar, çalıştaylar vb. uygulamalar bu kapsamda değerlendirilir.

Bilgi Edinme ve Başvuru Hakkı: Halkın BKAY konularında bilgi sahibi olması ve bu konularda gerekli önlemlerin alınmasını sağlamak amacıyla başvurusudur. 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu kapsamında bu konularda bilgi edinilmesi mümkündür.

Yargı Yoluyla Katılım: Diğer konularda olduğu gibi BKAY konularında da idarenin her türlü iş ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır.

BKAY yaklaşımında katılımcı bir sürecin hayata geçirilmesi önemli bir husustur. Bu kapsamda, BKAY’nin yöntem ve methodlarını ortaya koyan uluslararası düzeyde kabul görmüş belgelerde de katılımcılık ilkesi irdelenmiştir.

BKAY Protokolü:

Barselona Sözleşmesi kapsamında 2008 yılında kabul edilen Akdeniz’de Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimine ilişkin Protokol (Protocol on Integrated Coastal Zone Management in the Mediterranean) içerisinde, Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimini geleneksel kıyı yönetimi yaklaşımından ayıran en önemli unsurlardan biri olan “katılım” kavramı üzerinde hassasiyetle durulmaktadır. Protokolün 14. bölümü katılıma (participation) ayrılmıştır. Bu kapsamda Taraflar etkili yönetişimi (governance) sağlamak amacıyla, kıyı alanlarına ilişkin oluşturulacak her türlü strateji, plan, program vb. durumlarda katılımı sağlayacaktır ve bunun yanı sıra ilgili bölgesel kuruluşlar, ekonomik işletmeler, sivil toplum örgütleri, sosyal aktörler ve sivil halkın katılımına ilişkin gereken hususların yerine getirilmesinden sorumludur. Taraflar, bu tür katılımı sağlamak için yeterli, zamanında ve etkili olacak şekilde gerekli olan bilgiyi elde edeceklerdir (UNEP, 2008).

Protokolde, Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimini hayata geçirmek için girişimci ve verimli bir yönetişim ile ilgili çeşitli aktörlerin işbirliği ve ortaklığı içerisinde ülkesel, bölgesel ve yerel girişimcileri harekete geçirmek konusunda Tarafların sorumluluğu bulunmaktadır.

“Bütünleşik Kıyı ve Deniz Alanları İlkeler Dizisi” - 161 nolu Rehber (Guidelines For Integrated Management Of Coastal And Marine Areas)³:

Bu doküman, Gündem 21’in “Gelişme İçin Kaynakların Korunması ve Yönetimi” başlığının altında yer alan “Okyanusların, Kapalı ve Yarı-Kapalı Denizler

³ Bkz. s.35-48-49

de Dahil Olmak Üzere Her Türlü Denizin ve Kıyı Alanların Korunması, Canlı Kaynaklarının Korunması, Ussal Bir Biçimde Kullanımı ve Geliştirilmesi” adını taşıyan 17. Bölümü kapsamında düzenlenmiştir. 161 nolu rehber, Öncelikli Eylem Programı Faaliyet Merkezi (PAP/RAC) tarafından 1994 yılında hazırlanmıştır.

Bu doküman, sürdürülebilir gelişmenin temelini oluşturmak için gerekli olan kıyı alanlarının bütünleşik yönetimine ilişkin bilgileri içerir. Bu dokümanın ana amacı, bu tür bir bütünleşik yönetimin kurallarını ortaya koymaktır. Ayrıca, spesifik kıyı alanlarında yapılacak uygulamalardan sorumlu otoriteler için de uygun bir kaynaktır (UNEP, 1994).

Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi sürecinden sorumlu olan otorite/yürütücü birim, devlet tarafından atanır ve bu birim, özel sektör ve halkın geniş oranda katılımına olanak verecek şekilde ve tüm aktörlerin katılımını sağlayarak bu sürecin tüm adımlarının gerçekleşmesinde önemli bir rol oynar. Çeşitli bakanlıklar (endüstri, enerji, ulaşım, bayındırlık hizmetleri, turizm, tarım ve balıkçılık) kendi planlarını hazırlar ve bütünleşik sürecin içerisine onları da yerleştirir. Kıyı alan yönetimini; yürütücü birim, kalkınma ajansları ve yerel otoriteler hep birlikte yürütürler.

Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi tüm aktörlerin katıldığı ve anlaşmazlık ve uyuşmazlıkların çıkabileceği karmaşık bir süreç olması sebebiyle, anlaşmazlıkların çözümü için özellikli mekanizmaların geliştirilmesi gerekebilir. Bu kılavuz, söz konusu problemlerin çözümü için de hazırlanmıştır.

Bütünleşik kıyı ve deniz alan yönetimi, kıyı alanlarının sürdürülebilir gelişimi için uyarlanabilir bir kaynak yönetim sürecini içermektedir. Bu sürecin kılavuzu olarak hazırlanan bu doküman içerisinde 3 ana bölüm yer almaktadır. (EK 4)

1. Başlangıç Aşaması
2. Bütünleşik Kıyı Master Planının Hazırlanması (ICMP)
3. Planın Uygulama Aşaması

Şekil 3. BKAY Sürecinin Bölümleri, Aşamaları, Faaliyetleri ve Çıktıları⁴

Sektörel Girdiler	Düzeyler	Bölümler	Faaliyetler	Çıktılar	Politik Kararlar
Başlangıç bilgileri: Geçmiş kararlar, yeni kararlar, dış etkiler (baskı, müdahale vb.)	BAŞLANGIÇ	KIYI YÖNETİMİ MODELİNİN BAŞLATILMASI	Kıyı Yönetim Programı ile ilgili girişimler	Kıyı Yönetim Programını hazırlayıcı teklifler	Kıyı Yönetim Programının başlatılması
Sektörel sorunların tanımlanması	PLANLAMA	HAZIRLAYICI FAALİYETLER	Kıyı alanının belirlenmesi, keşiften sektörel sorunların belirlenmesi, genel hedef ve konuların belirlenmesi, stratejilerin belirlenmesi, yasal, mali ve kurumsal isteklerin belirlenmesi	Kıyı profili Kıyı Yönetimi Programı	Kıyı Yönetim Programının ve sürekliliğinin uzun dönem için temin edilmesi
Sektörel analiz ve gelecek senaryosu		ANALİZ VE GELECEK SENARYOSU	Konuyla ilgili yeni çalışmalar, doğal sistemlerin, sosyo-ekonomik sistemlerin analizi, gelecek ile ilgili senaryo	Alternatif senaryo	
Sektörel hedef ve stratejilerin belirlenmesi		HEDEF VE STRATEJİLERİN BELİRLENMESİ	Sektörel teklifler ve keşiften sektörel hedefler ve konular, alternatif stratejiler, yasal teklifler, mali ve kurumsal düzenlemeler, seçilen stratejilerin değerlendirilmesi	Yönetim stratejileri	Kabul edilmiş hedefler, objektifler ve stratejiler
Sektörel plan ve projeler		BÜTÜNLEŞTİRİLMİŞ KAPSAMLI PLAN VE YÖNETİM SİYASALARI (METOD)	Toprakın ve denizin kullanılmalarının tahmini, yasal, kurumsal ve mali araçların (ÇED vb.) kullanılması	Bütünleşik kıyı master planı	Kıyı Yönetim Programının master planı ve ilgili politikalarda bütünleştirilmesi
Sektörel planlar (taahhütler)	UYGULAMA	PLANLARIN UYGULANMASI	Düzenleyici ekonomik ve çevre koruma araçlarının kullanılarak gelişimin kontrolü, kurumların uyumlaştırılması	ÇED çalışmaları	Kalkınma için uygun görülen ekonomik araçların kullanılması
Sektörel izleme ve kontrol		İZLEME VE DEĞERLENDİRME	Uygun araç ve politikaların gözden geçirilerek yeniden tanımlanması	Değerlendirme	Kıyı Yönetim Programı sürecinin güncellenmesi

(Kaynak: Yerel Gündem 21 birlikteliğinde İzmir’de Bütünleşik Kıyı Yönetimi, 2003, s.23)

⁴ EK-4 içerisinde orijinal metni yer almaktadır.

Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetiminin başarıya ulaşması isteniyorsa, bütün bu aşamalar içerisinde devletin her kademesinde güçlü bir siyasi kararlılığa ihtiyaç vardır.

Bu kılavuz içerisinde Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi projesinin hazırlanmasının ilk aşaması olan başlangıç bölümü; kıyı konularında kamunun bilincini artıran faktörlerin analizini ve kıyı alanlarında hayata geçirilecek ihtiyacı ele almalıdır. Projeye başlamaya karar vermek için gerekli tüm unsurlar, ilgili taraflar tarafından (otoriteler, bilimsel kurullar, sivil toplum örgütleri, paydaşlar vb.) hazırlanan bir teklifi içermelidir.

Burada önem taşıyan husus, projenin hazırlık aşaması esnasında sürece rehberlik etmekte sorumlu olan koordinasyon mekanizmasının rolünün tanımlanmasıdır. Sürecin bu aşamasında bu mekanizmanın ana hedefi, çeşitli kamusal kurumları ve sivil toplum örgütlerini ve organizasyonları aralarında oluşabilecek uyuşmazlıkları önlemek için ve projenin hayata geçirilmesinde gerekli insan ve finansal gücü sağlamak için bir araya getirmektir.

Burada da görüldüğü üzere, projenin daha başlangıç aşamasında hazırlanacak bir “teklifin” tüm paydaşlarca hazırlanması gerektiği ve ilgili tüm tarafların bir araya getirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca, yine bu aşamada, siyasi irade ve kamu bilincinin önemine özel vurgu yapıldığı görülmektedir.

İkinci aşama olan planlama aşaması; analiz ve tahminlerin yapıldığı, politika ve hedeflerin geliştirildiği, kıyı alanı yönetim politikalarının ve detaylı planların hazırlanarak bütünleştirildiği bir bölümdür. Bu aşamada; ilk olarak mevcut veritabanına dayanan, kıyı kaynaklarını, kıyı kullanımlarını, kıyı habitatını ve koruma alanlarını içeren bir kıyı profili (a coastal profile) hazırlanır. İkinci olarak ise, hazırlanan kıyı profili kullanılarak ve çeşitli sektör ve ilgili gruplardan sağlanan girdilerle Bütünleşik Kıyı Alanı Yönetim Programı hazırlanır.

Planlama aşamasında, eğitim faaliyeti önemli bir husustur. Proje sürecinin uygulanması için yerel birimlerin sürece hazırlanması ve bilinçli olması başarının anahtarıdır.

Planlama aşamasındaki en önemli bölümlerden biri hedef ve stratejilerin tanımlanması bölümüdür. Bu aşamada halkın katılımı, belirlenen hedeflerin hayata geçirilebilmesi için temel bir unsurdur. Hedefler, sürecin stratejik rehberliğini sağlamlaştırdığı için, onların açık ve net bir şekilde ortaya konması ve çelişkili olmaması çok önemlidir.

Bu bölümün ana çıktı dokümanı, Kıyı Master Planıdır (Coastal Master Plan). Bu doküman, geniş bir perspektife sahip ve kıyı alanlarındaki problemlerin uzun erimli çözümlerini içeren bir dokümandır. Yine bu dokümanın doğası gereği esnek bir doküman olması da önemli bir husustur.

Son aşama olan “uygulama aşaması” ise planın hayata geçirildiği ve yapılacak uygulama sonucunda izleme ve değerlendirmelerin yapıldığı aşamadır. Bu aşama, operasyonel olarak karar verilen, idari, yasal, finansal ve sosyal yapıların etkileşimi yoluyla plan hedefleri doğrultusunda çalışan ve halkın katılımının sağlandığı bir süreçtir.

Projenin son aşamasında da katılıma, özellikle projeyi hayata geçirebilmek için halkın katılımına vurgu yapıldığını görüyoruz.

Planın uygulanmasında yürütücü olan organ, öncü bir rol alır. Uygulamanın kısa-orta-uzun dönem olarak bölümlere ayrılması, plan uygulamasının verimli bir şekilde hayata geçirilmesini sağlar.

Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi, onun girişik doğasından (complex nature) dolayı, kurumsal yapıların birbirleriyle yüksek seviyede bütünleşmesine ihtiyaç duyar. Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi için ihtiyaç duyulan kurumların çoğu mevcutta var olabilir. Bu durumda bu kurumlar arasındaki bağlantılar güçlendirilebilir. Ancak bu tür kurumlar mevcutta bulunmuyorsa, yeni bir kurumsal düzenleme yapılabilir.

Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetiminin başarısı, kurumsal düzenlemelerin birçoğunda, kamu sektörü ve özel sektördeki paydaşların aktif olarak katılımına ihtiyaç duyar.

“Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi için İlkeler (Guidelines for ICZM by World Bank”)⁵:

Dünya Bankası’nın 1996 yılında yayımladığı “Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi için İlkeler” dokümanına göre; BKAY bir yönetim sürecidir ve BKAY, kıyı alanları için gelişim ve yönetim planlarının çevresel amaçlarla bütünleşmesinin sağlanması ve bundan etkilenenlerin katılımlarının sağlanması için gerekli kanuni ve kurumsal çerçeveyi içerir (Post, Lundin, 1996: 1).

BKAY’nin amacı; kıyı alanlarından sağlanan faydaları maksimuma çıkarmak ve doğal kaynaklar ve çevre üzerindeki çeşitli aktivitelerden kaynaklanan zararlı etkileri ve zıtlıkları minimize etmektedir.

BKAY’nin daha önce ortaya konulan kıyı alanları yönetiminden farkı ise, daha kapsamlı bir yaklaşıma sahip olmasıdır. BKAY, kıyı alanını ve onun kaynaklarını etkileyen ve çevresel ve ekolojik kaygıların yanı sıra ekonomik ve sosyal konuları da kapsayan tüm sektörel aktiviteleri dikkate alır.

BKAY’de, öncelikle etkilenen tüm grupların tespit edilmesi ve yapılan çalışmanın en başından itibaren etkilenen tüm grupların davet edilmesi çok önemli bir husustur.

⁵ Bkz. s.32-34

BKAY programında başarının anahtarı; tüm tarafların katılımı ve BKAY programının mümkün olduğu kadar çok sayıda insanın uzun süreli ilgilerinin içerisinde olduğunun gösterilmesidir.

BKAY'nin başarıya ulaşması için, ana aktörlerin ve ilgili grupların katılımı önemlidir. Katılımcı süreç, kapsamlı ve bütünleşik bir bakış açısıyla, yatay ve dikey diyalogları oluşturmaya odaklanmak ve kıyı kaynaklarını tüketen tüm taraflar ve aktörler arasındaki anlaşma ve uzlaşmaları dikkate almak zorundadır.

Avrupa'da Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetiminin Katılım Örnekleri (ICZM Participation Practices in Europe) dokümanına baktığımızda ise, halkın katılımı için birçok farklı yol vardır (European Union, 2010: 11-26).

- Halkı Bilgilendirme: Bu konuda esas amaç, kıyı alanlarının korunması için sosyal farkındalığı artırmaktır. Kıyı alanları ve onun yönetimiyle ilgili bilgi, eğitim, farkındalık hususlarını içerir ve kıyıda yaşayan nüfusu, kıyı sistemi, mevcut durum, kıyıyı etkileyen tehditler, kıyı mevzuatı, denizel-karasal kamu alanları ve Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi konularında bilgilendirir.

- Halkın Katılımı: Bilgilendirme ile kıyaslandığında katılımın daha yoğun sağlanacağı bir yöntemdir. Karar verme süreçlerinde paydaşların katılımının sağlanmasıdır.

- Ortaklık: İki tür organizasyon içerebilir, işbirliği yada kuruluşlardan yada kişilerden bir grup oluşturulması.

- Sınır-ötesi İşbirliği: Bitişik bölgeler arasındaki sınır-ötesi işbirliği, sınır bölgelerinde yer alan sosyal ve ekonomik merkezlerin ortak büyüme stratejilerinin gelişmesini amaçlar.

- Katılımı Artıracak Araçlar: Karar verme sürecinde aktif katılımı artırmak ve desteklemek için birçok araç vardır.

BKAY konusunda bu temel dokümanların değerlendirilmesi sonucunda Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetiminde katılımcı bir sürecin gerçekleştirilmesine ilişkin özet maddeler şu şekilde sıralanabilir:

- Kıyı alanlarının korunması için sosyal farkındalığı artırmak amacıyla kıyı alanları ve onun yönetimiyle ilgili kıyıda yaşayan nüfus; kıyı sistemi, mevcut durum, kıyiyı etkileyen tehditler, kıyı mevzuatı ve Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi konularında bilgilendirilecektir.
- Öncelikle yürütülecek projeden etkilenen tüm gruplar tespit edilecek ve yapılan çalışmanın en başından itibaren etkilenen tüm gruplar davet edilecek ve bilgilendirilecektir.

- Kıyı alanlarına ilişkin oluşturulacak her türlü strateji, plan, program vb. çalışmalara aktif katılım sağlanması için gereken önlemler alınacak ve bunun yanı sıra ilgili bölgesel kuruluşlar, ekonomik işletmeler, sivil toplum örgütleri, sosyal aktörler ve sivil halkın katılımına ilişkin gereken hususlar yerine getirilecektir.
- Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi sürecinden sorumlu olan otorite/yürütücü birim, devlet tarafından atanacak ve bu birim, özel sektör ve yerel halkın geniş oranda katılımına olanak verecek şekilde tüm aktörlerin katılımını sağlayarak bu sürecin tüm adımlarının gerçekleşmesinde önemli bir rol oynayacaktır.
- Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetiminin başarıya ulaşması için, tüm aşamalarda devletin her kademesinde güçlü bir siyasi kararlılık sağlanacaktır.
- Projeye başlamaya karar vermek için gerekli tüm unsurlar, ilgili taraflar tarafından (otoriteler, bilimsel kurullar, sivil toplum örgütleri, paydaşlar vb.) hazırlanan bir teklifi içermelidir.
- Projenin hazırlık aşamasında sürece rehberlik etmekte sorumlu olan koordinasyon mekanizmasının rolü tanımlanacak ve bu mekanizmanın ana hedefi, çeşitli kamusal kurumları ve sivil toplum örgütlerini ve organizasyonları aralarında oluşabilecek uyumsuzlukları önlemek için ve

projenin hayata geçirilmesinde gerekli insan ve finansal gücü sağlamak için bir araya getirmek olacaktır.

- Projenin hedef ve stratejilerin tanımlanması aşamasında halkın katılımının sağlanması, belirlenen hedeflerin hayata geçirilebilmesi için temel bir unsur olup, belirlenen hedefler açık ve net bir şekilde ortaya konacak ve çelişkili olmamasına özen gösterilecektir.
- Projenin uygulama kısmının kısa-orta-uzun dönem olarak bölümlere ayrılması, plan uygulamasının verimli bir şekilde hayata geçirilmesini sağlayacaktır.
- Projenin hayata geçebilmesi için yerel birimlerin sürece hazırlanması ve paydaşların bilinçlendirilmesine ilişkin eğitim faaliyetleri gerçekleştirilecektir.

İKİNCİ BÖLÜM: “KAŞ-KEKOVA ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGESİ DENİZEL YÖNETİM PLANI PROJESİNİN (2014-2017)” KATILIMCILIK BOYUTUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Türkiye’de Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi yaklaşımı henüz gelişme aşamasındadır. Bu konuda Çevre ve Şehircilik Bakanlığının çabaları yer almaktadır. Ancak yine de çok yeterli değildir. BKAY konusunda daha çok uluslararası akçal destek alan ulusal bir gönüllü örgütün öncülüğünde ve ilgili yerel yönetim birimleri ve/veya bakanlıklarca işbirliği yapılarak başlatılmış çalışmalar vardır.

Akdeniz Eylem Planı çerçevesinde başlatılan "İzmir Körfezi Kıyı Alanı Yönetimi Programı", "İskenderun Körfezi Çevre Yönetimi Projesi", "Mersin Bütüncül Kıyı Yönetimi Projesi", Rio Çevre ve Kalkınma Konferansı'ndan sonra hazırlanan "Belek ve Çıralı Kıyı Yönetimi Programları", "Trabzon Kıyı Yönetimi", "Patara Özel Çevre Koruma Bölgesi Yönetim Planı" kıyı yönetimi kapsamında yapılan çalışmalardır (Duru, 2003).

BKAY kapsamında yapılan ve Muğla Valiliği, Ula Kaymakamlığı, mülga Özel Çevre Koruma Kurumu ve Akyaka Belediyesinin ortağı olduğu “Avrupa Birliği SMAP III Gökova İç Körfezi ve Sedir Adası için Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetim ve Eylem Planının Hazırlanması Projesi” 2009 yılında tamamlanmıştır.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığının İzmit Körfezi, İskenderun, İzmir, Samsun, Sinop, Antalya ve diğer bazı illerde bütünleşik kıyı alan planlarına ilişkin proje çalışmaları ise devam etmektedir.

Bu tez çalışmasında ele alınacak proje ise “Kaş-Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi Denizel Yönetim Planı Projesi”dir. Bu proje, özel çevre koruma bölgesi sınırları içerisinde, deniz ve kıyı alanında bütünleşik bir yaklaşımla yapılmış kapsamlı ve örnek bir projedir.

Projeye ilişkin değerlendirme yapılmadan önce “koruma alanı” kavramı uluslararası ve ulusal boyutta incelenecektir.

2.1. KORUMA ALANI KAVRAMI

1992 Birleşmiş Milletler Rio Zirvesinin en somut sonuçlarından biri olan Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi 1992 yılında imzaya açılmıştır. Sözleşme, 27 Aralık 1996 tarih ve 22860 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış ve ülkemiz bu Sözleşmeye taraf olmuştur. Sözleşmede, “Koruma alanı”, özgün koruma amaçlarını gerçekleştirmek için belirlenen, düzenlenen ve yönetilen coğrafi olarak tanımlanmış alan olarak ifade edilmiştir. Yine Sözleşmede, koruma alanlarından veya biyolojik çeşitliliğin korunması için özel önlemler alınması gereken alanlardan oluşan bir sistem oluşturulacağı, gerektiğinde koruma alanlarının veya biyolojik çeşitliliğin korunması için özel önlemler alınması gereken alanların seçilmesi, oluşturulması ve yönetilmesi için kurallar geliştireceği, diğer araçların yanı sıra planlar veya başka yönetim stratejileri geliştirip uygulayarak, bozulmuş olan ekosistemlerin

iyileştireceği, eski haline getirileceği ve tehdit altındaki türlerin geri kazanılmasının teşvik edileceği belirtilmiştir.

1995 yılında değişiklik yapılarak kabul edilen “Akdeniz’in Deniz Ortamı ve Kıyı Bölgesinin Korunması Sözleşmesi (Barselona Sözleşmesi)”, 22 Temmuz 2002 tarih ve 2002/4545 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla, 22 Ağustos 2002 tarih ve 24854 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Barselona Sözleşmesi’ne göre Taraflar, Akdeniz Alanı’nın kirliliğini önlemek, azaltmak, bu kirlilikle deniz ortamında mücadele etmek ve mümkün olan en yüksek düzeyde ortadan kaldırmak ve bu Alan’daki deniz ortamını Alan’ın sürdürülebilir kalkınması sürecine katkıda bulunacak şekilde korumak ve iyileştirmek için tüm uygun önlemleri alacaklardır. Ayrıca, sürdürülebilir kalkınma programlarının uygulanması, çevrenin ve Akdeniz Alanı’ndaki doğal kaynakların korunması, muhafazası ve rehabilitasyonu ile ilgili önlemleri destekleyeceklerdir. Sözleşmede, Akdeniz Alanını oluşturan kara ve deniz alanlarında kirliliği azaltacak önlemlerin alınmasına vurgu yapılmıştır. Yine Sözleşmede, Tarafların, kıyı bölgelerinin bütünsel yönetimini desteklemeyi taahhüt edecekleri belirtilmiştir.

Birleşmiş Milletler Çevre Programı kapsamında 1995 yılında Barselona’da imzalanarak 1999 yılında yürürlüğe giren “Akdeniz’de Özel Koruma Alanları ve Biyolojik Çeşitliliğe İlişkin Protokol (Specially Protected Areas and Biological Diversity Protocol)”, 22 Temmuz 2002 tarih ve 2002/4545 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla 22 Ağustos 2002 tarih ve 24854 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanmıştır. Bu protokolde, özel, doğal ve kültürel değeri olan alanların bilhassa özel koruma

alanları kurarak korumanın ve yönetmenin gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca, özel koruma alanları için, uluslararası hukuk kuralları uyarınca planlama, yönetim, gözetim ve izleme önlemleri Taraflarca kabul edilecektir. Her bir özel koruma alanı için; hukuki ve kurumsal çerçeveyi ve uygulanabilir yönetim ve koruma önlemlerini belirleyen bir yönetim planı geliştirilecektir.

Akdeniz'de Özel Koruma Alanları ve Biyolojik Çeşitliliğe İlişkin Protokolün EK-1'inde yer alan hususlara göre bir alanın “Akdeniz Açısından Önemli Olan Özel Koruma Alanlarının Listesi (The List of Specially Protected Areas of Mediterranean Importance (SPAMI's List))” içerisinde yer alabilmesi için,

- Bir yönetim planıyla donatılması (Bu yönetim planının esas kuralları dahil edilme tarihinden başlayarak belirlenmeli ve derhal uygulanmasına başlanmalıdır. Dahil edilme tarihinden itibaren üç yıl içinde ayrıntılı bir yönetim planı ortaya çıkarılmalıdır. Bu yükümlülüğe uyulmaması alanının Liste'den çıkarılması sonucunu doğurur.),

- Bir izleme programıyla donatılması (Bu program alanın durumunun ve evriminin ve aynı zamanda, ihtiyaç olursa kullanılmak üzere, yerine getirilen koruma ve yönetim önlemlerinin etkililiğinin değerlendirilmesine olanak sağlamak amacıyla söz konusu alanla ilgili olarak belli önemli parametrelerin belirlenmesini ve izlenmesini içermelidir.)

gerekmektedir. Ayrıca, alanın bütünleşik kıyı yönetim planının var olması, listeye dahil edilmesi için olumlu bir özelliktir.

23.03.2012 tarihli ve 28242 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Korunan Alanlarda Yapılacak Planlara Dair Yönetmelik”te “Özel Çevre Koruma Bölgesi” şu şekilde tanımlanmıştır.

“Özel Çevre Koruma Bölgesi: Ülke ve dünya ölçeğinde ekolojik önemi olan, çevre kirlenmeleri ve bozulmalarına duyarlı toprak ve su alanlarını, biyolojik çeşitliliğin, doğal kaynakların ve bunlarla ilgili kültürel kaynakların gelecek kuşaklara ulaşmasını emniyet altına almak üzere gerekli düzenlemelerin yapılabilmesi ve bu alanlarda uygulanacak koruma ve kullanma esasları ile plan ve projelerin tek elden hazırlanması amacıyla, Bakanlar Kurulu kararı ile ilan edilen bölgeler.” Aynı yönetmelikte, “korunan alan” kapsamı içerisinde özel çevre koruma bölgeleri de yer almaktadır.

02.05.2013 tarihli ve 28635 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Tabiat Varlıkları ve Doğal Sit Alanları İle Özel Çevre Koruma Bölgelerinde Bulunan Devletin Hüküm ve Tasarrufu Altındaki Yerlerin İdaresi Hakkında Yönetmelik”te Özel Çevre Koruma Bölgesinin tanımında bu bölgelerin kara, su ve deniz alanlarını kapsadığı ifade edilmiştir.

Ülkemizde 2872 sayılı Çevre Kanunu kapsamında Bakanlar Kurulu Kararıyla ilan edilen 16 adet Özel Çevre Koruma Bölgesi bulunmaktadır. Belek, Foça, Datça-Bozburun, Fethiye-Göcek, Gökova, Göksu Deltası, Gölbaşı, Ihlara, Kaş-Kekova, Köyceğiz-Dalyan, Pamukkale, Patara, Tuz Gölü, Uzungöl, Saros Körfezi ve Finike Denizaltı Dağları Özel Çevre Koruma Bölgesidir.

“Özel Çevre Koruma Bölgeleri dışında, Türkiye’nin taraf olduğu Barselona Sözleşmesi kapsamında mevzuata giren Özel Koruma Alanları (Specially Protected Areas) konusunda net olmayan bir durum görülmektedir. ÖÇKB’ler Özel Koruma Alanlarına denk geliyor gibi görölse de, Sözleşmede tanımlanan anlamda ele alınıp alınmadığı tartışılan bir konudur” (Demirayak, 2006: 78).

Ülkemizde özel çevre koruma bölgeleriyle ilgili statülerde bir belirsizlik söz konusudur. Barselona Sözleşmesi ve eki protokole göre tanımlanan “özel koruma alanları (specially protected areas)” ülkemizde “özel çevre koruma bölgeleri” olarak ifade edilmiştir. “Alan” kavramı yerine “bölge” kavramı kullanılmaktadır. Akdeniz’de Özel Koruma Alanları Kurulmasına İlişkin Protokol ilk kez 1982 yılında Cenevre’de imzaya açılmış, 1988 yılında yürürlüğe girmiştir. Türkiye, Protokole 1988 yılında taraf olmuştur. Bu Protokol hükümleri uyarınca Türkiye UNEP’e Özel Çevre Koruma Alanı olarak; Dilek Yarımadası Milli Parkı, Gelibolu Milli Parkı, Beydağları (Olimpos) Milli Parkı, Köyceğiz-Dalyan Özel Çevre Koruma Bölgesi, Gökova Özel Çevre Koruma Bölgesi, Fethiye-Göcek Özel Çevre Koruma Bölgesi, Belek Özel Çevre Koruma Bölgesi, Datça-Bozburun Özel Çevre Koruma Bölgesi, Foça Özel Çevre Koruma Bölgesi, Göksu Özel Çevre Koruma Bölgesi, Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi ve Patara Özel Çevre Koruma Bölgesini bildirmiş ve bu alanlar uluslararası koruma statüsü kazanmışlardır. Ancak daha sonra bu Protokol revize edilerek yeniden imzaya açılmıştır. Türkiye bu yeni Protokole de taraf olmuştur.

Ülkemizin de taraf olduğu Akdeniz’deki Özel Koruma Alanları ve Biyolojik Çeşitliliğe İlişkin Protokole (Specially Protected Areas and Biological Diversity Protocol) göre ise “Akdeniz Açısından Önemli Olan Özel Koruma Alanları (SPAMI)” adı altında bir statü getirilmiştir. Ancak Türkiye yukarıda sıralanan ve Protokolün ilk haline göre Barselona Sistemi çerçevesinde uluslararası koruma statüsü almış olan özel koruma bölgelerini, Protokolün yeni metnine göre gerekli çalışmaları yaparak SPAMI olarak Sekreteryaya bildirmemiştir.

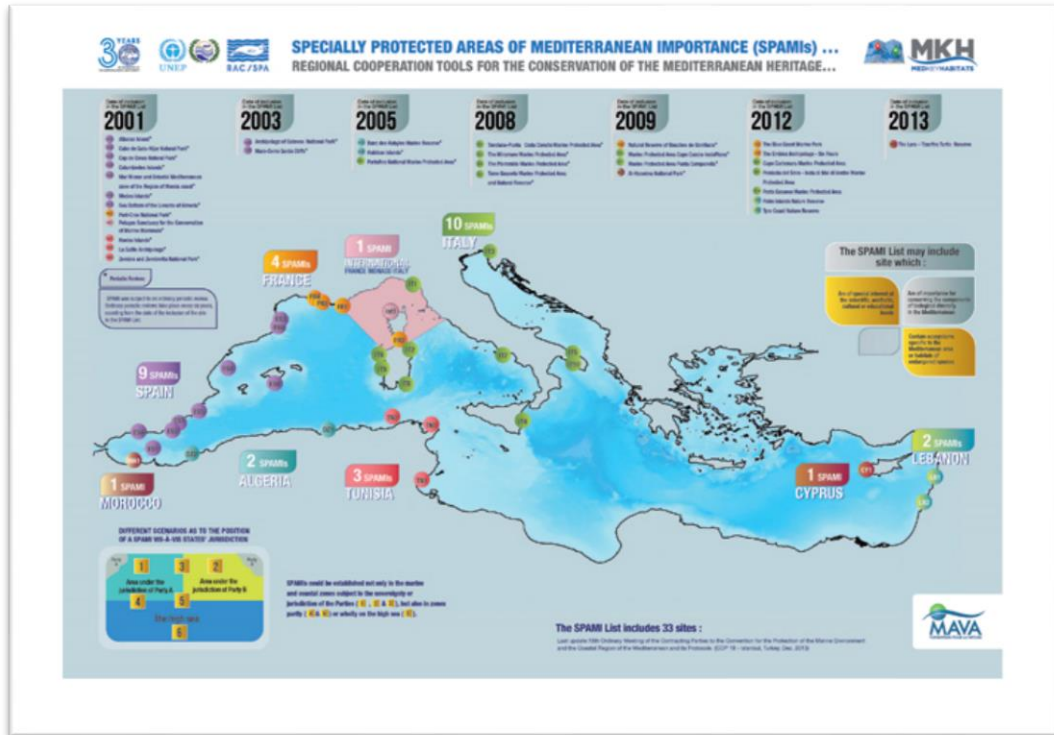
Ayrıca, Akdeniz Eylem Planı kapsamında hayata geçen “Kıyı Alanlarındaki Tarihi Sitlerin Korunması Programı (Programme for the Protection of Coastal Historic Sites)” ile, içinde Kekova’nın da yer aldığı tarihi sit statüsü de bulunmaktadır.

Bu statülere ek olarak ise, Barselona Sözleşmesi kapsamında 2008 yılında kabul edilen ve ülkemizin henüz taraf olmadığı “Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimine ilişkin Protokole” göre bütünleşik kıyı alanları yönetiminin uygulama alanı olan “kıyı alanları” tanımlanmıştır.

Sonuç olarak, Türkiye’de herhangi bir bölge, Akdeniz Açısından Önemli Olan Özel Koruma Alanları Listesi (SPAMI LIST) içerisinde yer almamaktadır. Bu liste içerisinde yer alabilmesi için Protokolde yer alan birçok özelliğin yanı sıra bir “yönetim planı”nın ve bir “izleme programı”nın olması gerekir. Ülkemizde yer alan Özel Çevre Koruma Bölgeleri, Bakanlar Kurulu kararıyla ilan edilen özel statülü alanlar olup, bu alanlarda yapılacak planlar, korunan alanlarda yapılacak planlar olarak farklılaştırılmıştır. Ancak bu alanların listeye girmesi Akdeniz’de Özel

Koruma Alanları ve Biyolojik Çeşitliliğe İlişkin Protokolde yer alan kriterlerin sağlanıp ilgili mercilere başvurulması sonucunda mümkün olmaktadır.

Şekil 4. Akdeniz Açısından Önemli Olan Özel Koruma Alanları Listesi (2015)

(Kaynak: RAC/SPA, <http://www.rac-spa.org/spami> 15.12.2015)

Dolayısıyla Kaş-Kekova ÖÇKB’de bu liste içerisinde yer almamakta olup, 2014 yılında tamamlanmış olan “Yönetim Planı” bu alanın listeye girebilmesi için önemli bir aşamadır.

2.2. PROJE ALANI

Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi, 18/01/1990 tarih ve 90/77 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile tespit ve ilan edilmiş olup, 2002 yılında gerçekleştirilen “Likya Kıyılarında Ekolojik Bölge Ölçekli Koruma ve Sorumlu Turizm Projesi,

Denizel Biyolojik Zenginlik Araştırması” verilerine dayanılarak, 8/11/2006 tarihli ve 2006/11266 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile batıdaki sınırları Kaş-İnceburun’u da içine alacak şekilde genişletilmiş ve bölgenin adı “Kaş - Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi” olarak değiştirilmiştir. Bölgenin toplam yüz ölçümü 258,30 km²’dir ve önemli bir bölümü karasal alandır.

Şekil 5. Kekova

(Kaynak: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, **Kaş-Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi**, <http://www.csb.gov.tr/projeler/ockb/index.php?Sayfa=sayfa&Tur=webmenu&Id=7789>, 15.12.2015)

Kaş-Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi, Antalya İline bağlı 3 mahalleden (ÖÇKB kıyısında yer alan Kaleüçağz Mahallesi ve iç kesimlerde Çevreli ve Kapaklı Mahalleleri) oluşmaktadır. Bölge, Antalya İli Kaş İlçesinin doğusunda Uluburun’dan başlayarak Kekova Burnu’nun doğusunda Demre (Kale) ovasına kadar uzanan hareketli bir kıyı ve kıyı boyunca yer alan adalardan oluşur (ÇŞB,

www.csb.gov.tr/projeler/ockb/index.php?Sayfa=sayfa&Tur=webmenu&Id=7789,
15.12.2015).

Söz konusu bölgenin sınırları içerisinde yer alan adalar ise; bölgeye adını veren Kekova Adası, İç Ada, Toprak Adası, Aşırılı Ada ve Kışnali Ada'dır.

Şekil 6. Kaş-Kekova ÖÇKB Alanı Sınırı

(Kaynak: WWF, **Kaş-Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi Denizel Yönetim Planı**, İstanbul, 2013, s.2)

Kaş-Kekova ÖÇKB içerisinde turizm ve tarım üzerine yoğunlaşmış bir sosyo-ekonomik yapı söz konusudur. Deniz alanı içerisinde balıkçılık, dalış turizmi ve tur tekne turizmi en önemli gelir kaynaklarıdır. Ticaret ve sanayi ise, diğer sektörlere göre daha geri planda kalmaktadır (WWF, 2013: 12).

“Kaş-Kekova ÖÇKB’de yapılan biyolojik çeşitlilik çalışmasında bugüne kadar dalış yapılarak 1.000’den fazla denizel tür kaydedilmiş olması, söz konusu bölgenin, Doğu Akdeniz için yüksek biyolojik çeşitliliğe sahip olduğunu göstermektedir. Akdeniz foku ve denizkaplumbağası gibi nesli tehlike altında olan türlerin bölgede yerleşik popölasyonları bulunmaktadır.” (WWF, 2013: 18).

Alan aynı zamanda orfoz, lahoz ve fangri gibi ekonomik açıdan değerli balık türlerinin yavrulama, beslenme ve toplanma alanlarına sahiptir. (WWF, 2013: 18).

Şekil 7. Nesli Tehlike Altında Olan Orfoz

(Kaynak: WWF, **Kaş-Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi Denizel Yönetim Planı**, İstanbul, 2013)

Barselona Sözleşmesi kapsamında 1985 yılında kabul edilen Cenova Deklarasyonu çerçevesinde belirtilen kriterlere uygun bir şekilde “Akdeniz’de Ortak Öneme Sahip 100 Tarihi Sit” tespit edilerek bu sitlerin 1987 yılında yapılan 5. Olağan Hükümetlerarası Toplantıda koruma altına alınmasına karar verilmiştir. Söz

konusu 100 Tarihi Sit Listesi içerisinde “Kekova” da yer almaktadır. 100 tarihi sitin korunmasının hukuki dayanaklardan birisi de 22 Ağustos 2002 tarih ve 24854 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Akdeniz’de Özel Koruma Alanları ve Biyolojik Çeşitliliğe İlişkin Protokoldür (Algan, 1995: 69-70).

Şekil 8. Kaş-Kekova ÖÇKB Deniz Alanında Yer Alan Tarihi Eserler

(Kaynak: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, **Kaş-Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi**, <http://www.csb.gov.tr/projeler/ockb/index.php?Sayfa=sayfa&Tur=webmenu&Id=7789>, 15.12.2015)

1984 ve 1993 yılları arasındaki dönemde “Öncelikli Eylem Programı (PAP)” tarihi yerleşmeler ve sit alanlarının korunması konularında aktif bir birimdir. Daha sonraki dönemde “Öncelikli Eylem Programı” bu konudaki faaliyetlerini 1985 yılında Cenova Deklarasyonuyla başlatılan ve Marsilya’da “100 Tarihi Sit Alanları”na ilişkin Akdeniz Eylem Planı Merkezi tarafından yürütülen program ile sonlandırmıştır (PAP/RAC, Rehabilitation and Reconstruction of Mediterranean

Historic Settlement, www.pap-thecoastcentre.org/about.php?blob_id=44&lang=en, 15.12.2015). Fransa (Marsilya), AEP kapsamında yer alan “Kıyı Alanlarındaki Tarihi Sitlerin Korunması Programı (Programme for the Protection of Coastal Historic Sites)” ile, Akdeniz’deki kıyı ülkelerinde yer alan 100 tarihi sit alanının korunmasına ilişkin çalışmaların sekretaryasını 1989 yılından beri yürütmektedir (UNEP, www.unepmap.org/index.php?module=content2&catid=001003, 15.12.2015).

2.3. PROJENİN AMACI

Barselona Sözleşmesi kapsamında yer alan özel koruma alanları, denizel koruma alanları ve gene bu Sözleşme kapsamında Akdeniz’in Özel Koruma Alanları (Specially Protected Areas Of Mediterranean Importance (SPAMI)) diye bir liste içerisinde yer almaktadır. Akdeniz’de özel önemi olan koruma alanlarının listeye alınabilmesi için yönetim planının yapılması, bunun yanı sıra bu alanın bir izleme programıyla donatılması gerekmektedir.

“Kaş-Kekova ÖÇKB Deniz Koruma Alanı Yönetim Planlaması ve Uygulaması Projesi, Akdeniz’de ulusal mevzuatlar ile deniz ve kıyı biyolojik çeşitliliğinin korunması ve Deniz Koruma Alanları (DKA) ağı kurulmasını hedefleyen Güney MedPAN Projesi (The MedPAN South Project)’nin bir parçasıdır. Güney MedPAN Projesi, güney ve doğu Akdeniz’de 13 ülkenin DKA’larının yönetiminin iyileştirilmesi ve yenilerinin kurulmasını teşvik etmeye yardımcı olarak, bölgesel öneme sahip kıyı ve deniz biyolojik çeşitliliğinin etkin korunmasını geliştirmeyi amaçlamaktadır. Türkiye’de gerçekleştirilen pilot proje ile yerel ekonomide önemli bir rol oynayan rekreasyonel aktivitelerin yönetimine özellikle

ilgi göstererek, Kaş-Kekova ÖÇKB'nin denizel alanı için yerel yönetimlerin desteği ile bir yönetim planını geliştirmek ve uygulanmasını sağlamak hedeflenmiştir” (WWF, 2013: 4).

Şekil 9. Akdeniz Havzasındaki Deniz ve Kıyı Koruma Alanları

(Kaynak: WWF, **Kaş-Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi Denizel Yönetim Planı**, İstanbul, 2013, s.2)

Kaş-Kekova ÖÇKB Denizel Yönetim Planı ve Uygulaması, Güney MedPAN Türkiye Pilot Projesi, Şubat 2009’da mülga Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı⁶ ile WWF-Türkiye arasında imzalanan işbirliği protokolü çerçevesinde yürütülmüştür (WWF, 2013: 5).

⁶ Şu an yetkili birim, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğüdür.

WWF Akdeniz Program Ofisi (MedPO) desteği ve Tabiat Varlıkları Koruma Genel M¼d¼rl¼đ¼ işbirliği ile y¼r¼t¼len s¼z konusu Proje ile, Kaş-Kekova ¼ÇKB i¼in denizel y¼netim planı hazırlanarak, alanın b¼lgesel deniz koruma alanları ağına (MedPAN) dahil edilmesi ve bu şekilde Akdeniz ekosisteminin b¼t¼n¼yle korunması ve deniz kaynaklarının s¼rd¼r¼lebilir şekilde kullanılması ama¼lanmaktadır (WWF, 2012: 1).

İlgili paydaşlar birlikteliğinde proje kapsamında belirlenen vizyon şu şekildedir; 2031 yılında Kaş-Kekova ¼zel ¼evre Koruma B¼lgesi, doğal kaynakları ve tarihi mirası ile korunan, ekolojik değerler ¼zerindeki ekonomik ve sosyal faaliyetlerin etkilerinin g¼z ¼n¼ne alındığı, ilgili tarafların işbirliği ile deniz ve kıyı alanları i¼in b¼t¼nleřik bir y¼netim planı takip edilerek, b¼t¼n Akdeniz b¼lgesine ¼rnek olarak g¼sterebilmelidir.

Vizyon kapsamında belirlenen 4 İdeal Hedef ise şoyledir.

1. İdeal Hedef: Kaş-Kekova ¼ÇKB’de deniz ve kıyı ekosistemini olumsuz etkileyen sıvı ve katı atık kirliliğinin beş yıl sonunda en aza indirilmesi.
2. İdeal Hedef: Kaş-Kekova ¼ÇKB kıyı ve deniz habitatlarının beş yıl sonunda sağlıklı hale getirilmesi.
3. İdeal Hedef: Kaş-Kekova ¼ÇKB koruma ¼nceliđi ve s¼rd¼r¼lebilir gelişimi sağlanması.
4. İdeal Hedef: Kaş-Kekova ¼ÇKB’nin katılımcı şekilde ve tek elden y¼netiminin sağlanması.

2.4. PROJENİN AŞAMALARI

“Kaş-Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi Denizel Yönetim Planı ve Uygulanması Projesi”ne ilişkin proje çalışmaları 2009-2013 yılları arasında sürdürülmüş olup, proje 2013 yılında tamamlanmıştır. Daha sonra Plan, Çevre ve Şehircilik Bakanlığına (Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü) gönderilmiş ve Bakanlık tarafından bir takım değişiklikler yapılmıştır. Son olarak Plan, 2014 yılı Haziran ayında Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünce onaylanmıştır.

Proje, aşağıda yer alan aşamalardan geçmiştir:

- Proje sürecinde sosyo-ekonomik, denizel bilimsel araştırmalar ve Ölüdeniz Alanı Taşıma Kapasitesi'nin belirlenmesi araştırmaları tamamlanmış, Kaş-Kekova bölgesinin değerleri (sualtı kaynakları, doğal, tarihi ve arkeolojik) ortaya konulmuştur.

- Bununla birlikte, bölgedeki riskler ve sorunlar tüm paydaşlarla ortak belirlenmiş, ortak çözümler geliştirilmiş ve alınması gereken önlemler ortaya konulmuştur.

- Yönetim planına dâhil edilen bulgularla “zonlama haritası” çıkarılmıştır. (EK 1)

- Elde edilen bilgiler, uygulama hedeflerinin belirlenmesine veri sağlamıştır. Bilimsel araştırmalarla birlikte, alan yönetimi alternatiflerini ve yararlı stratejileri açıklayan bir coğrafi bilgi sistemi desteğiyle denizde mekânsal planlamayı öneren yönetim hedefleri, paydaşların katılımıyla belirlenmiş; dalış turizmi, tur tekneleri, yerel balıkçılık faaliyetleri gibi alan kullanımlarının belirlendiği alan çalışmaları ve

yasal değerlendirmeler tamamlanmıştır. Uygulama hedeflerinin öncelikleri ve sorumlu/danışılacak kurumlar belirlenmiş, yönetim planı sürecine kurumsal destek sağlayan Yerel, Teknik ve Üst Düzey Yönlendirme Komiteleri kurulmuştur.

- Yönetim planlaması süreci sonunda; alanın vizyonu, ideal hedefleri, uygulama hedefleri ve faaliyetlerinin tanımlandığı “beş yıllık eylem planı” hazırlanmıştır (WWF, 2013).

2.5. PROJENİN ÇIKTILARI

Proje kapsamında bölgedeki riskler ve sorunlar tüm paydaşlarla ortak olarak belirlenmiş ve ortak çözümler geliştirilmiştir. Elde edilen bulgularla da “zonlama haritası” hazırlanmış olup, bu bilgiler, uygulama hedeflerinin belirlenmesine veri sağlamıştır. (EK 1)

Kaş-Kekova ÖÇKB’de amatör ve ticari balıkçılığa kapalı ya da sınırlı alanlar, paydaşlarla birlikte belirlenmiştir. Hazırlanan öneri, Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü tarafından, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü’ne, “Ticari ve Amatör Su Ürünleri Avcılığını Düzenleyen Tebliğ”lerde yer alması için sunulmuştur. 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu ve Su Ürünleri Yönetmeliği’ne göre hazırlanan Tebliğler, 18 Ağustos 2012 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmıştır (EK 3 - EK 4).

“Dalicıların, özellikle de tecrübesiz dalıcıların deniz içerisindeki biyolojik çeşitliliğe olabilecek olumsuz etkilerini en aza indirmek için Kaş Sualtı Derneği ile beraber dalış zonlama kararlarını da içeren bir Protokol hazırlanmıştır. Bu protokolün

Turizm Kurul Kararları'nda yer alması için önerilerde bulunulmuştur" (WWF, 2013: 29).

Şekil 10. Dalış Zonlama Kararları Protokolü

(Kaynak: WWF, Güney MedPAN Kaş-Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi Deniz Yönetim Planı ve Uygulanması Projesi Kapanış Toplantısı Sunumu, Ankara, 2012)

Yönetim planlaması süreci sonunda; alanın vizyonu, ideal hedefleri, uygulama hedefleri ve faaliyetlerinin tanımlandığı ve bu faaliyetlerden sorumlu olan paydaşların belirlendiği “5 yıllık Eylem Planı” hazırlanmıştır.

2.6. PROJENİN KATILIMCILIK BOYUTU

Kaş-Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi Denizel Yönetim Planı Projesi; bilimsel, kurumsal, toplumsal birliktelik ve planlamacı uzmanlık sonucu olarak ilgili kamu kurum ve kuruluşları, bilimsel çevreler, sivil toplum kuruluşları, yerel halk ve diğer kullanıcı grupları arasında eşgüdüm ve işbirliği işlevini sağlamıştır (WWF, 2013: 1).

“Yönetim Planı çalışmaları süresince, WWF (Dünya Doğal Hayatı Koruma Vakfı) ve NOAA (ABD Ulusal Okyanus ve Atmosfer İdaresi) yöntemleri takip edilerek, Kaş -Kekova ÖÇKB içinde proje ile doğrudan ve dolaylı ilgili olabilecek tüm paydaşlar belirlenmiştir. Her paydaşın alandaki faaliyetleri, planlama sürecinde paydaşlarla işbirliğinin önemi, sürece müdahil olmaları gerekliliği ve planın uygulanması için gereklilikleri tanımlanmış ve planlama süresince göz önünde bulundurulmuştur” (WWF, 2013: 7).

Projenin hazırlık sürecinde gerçekleştirilen çalışmaların bazıları şu şekildedir;

- Yerel ve ulusal düzeyde “Deniz Koruma Alanı” eğitim çalışmaları gerçekleştirildi.
- Yerel ve ulusal düzeyde 40’a yakın toplantı düzenlenerek tüm paydaşların görüşleri alındı.
- Yerel paydaşlar ile Bonifacio (Fransa) Deniz Koruma Alanı’na bilgi ve deneyim paylaşımı amaçlı bir ziyaret gerçekleştirildi.

- Kaş Sahil Güvenlik Bot Komutanlığı'nın organize ettiği “Akdeniz’de Başka Kaş Yok” etkinliğinde, yerel sivil toplum kuruluşlarının desteğiyle farkındalık oluşturma çalışmaları gerçekleştirildi.
- 2009-2012 yılları arasında ise, balıkçılarla saha çalışmaları, dalış merkezleri ile toplantılar, günlük tur tekneleri ile görüşmeler ve Özel Çevre Koruma Bölgesinin kullanımının tespiti çalışmaları gerçekleştirildi.
- Deniz çayırlarının korunmasını amaçlayan şamandıra sistemi hakkında araştırma yapılarak bölgede 160 adet şamandıraya ihtiyaç olduğu saptandı. Daha sonra, tekneler tarafından yoğun kullanılan 5 noktaya şamandıralar yerleştirilerek, sistemin önemini ve işlevini göstermek adına örnek bir çalışma yapıldı.

Şekil 11. Proje Paydaş Hedef Grup Toplantıları

(Kaynak: WWF, Kaş-Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi Denizel Yönetim Planı, İstanbul, 2013)

Yönetim Planı sürecini gözden geçiren, planın gelişimi ve başarısı için kurumsal destek sağlayan üç komite (üst düzey yönlendirme, teknik ve yerel) kurulmuştur.

Yerel Komite: Kaş ve Demre Kaymakamlığı, Üçağız Muhtarı, Kaş Belediyesi, Kaş Kültür ve Turizm Danışma Müdürlüğü, Kaş ve Demre Gıda, Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlükleri, Antalya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Kaş Liman Başkanlığı, Antalya Sahil Güvenlik Grup Komutanlığı, Kaş ve Kekova Sahil Güvenlik Bot Komutanlıkları, Kaş ve Demre Su Ürünleri Kooperatifleri, KASAD, Kaş Turizm ve Tanıtma Derneği, Denizciler Derneği ve Günöbirlik Tur Tekneleri Derneği oluşmaktadır.

Teknik Komite: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Tabiatı Koruma Genel Müdürlüğü ile Deniz ve Kıyı Yönetimi Dairesi Başkanlığı; Kültür ve Turizm Bakanlığı, Deniz Turizmi Dairesi Başkanlığı; Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Su Ürünleri Dairesi Başkanlığı; Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, Deniz Ulaştırması Genel Müdürlüğü, Deniz Çevresi Dairesi Başkanlığı; Sahil Güvenlik Komutanlığı, Plan Prensipler Dairesi Başkanlığı; UNDP / GEF Proje Yönetim Birimi Proje Yöneticisi; ilgili akademisyenler ve Proje Yönetim Biriminden oluşmaktadır.

Üst Düzey Komite: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürü, Çevre Yönetimi Genel Müdürü, Deniz ve Kıyı Yönetimi Dairesi Başkanı; Deniz ve Kıyı Yönetimi Dairesi Başkanı; Kültür ve Turizm

Bakanlığı, Deniz Turizmi Dairesi Başkanı; Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü, Su Ürünleri Dairesi Başkanı; Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, Deniz Ulaştırması Genel Müdürlüğü, Deniz Çevresi Dairesi Başkanı; Sahil Güvenlik Komutanlığı, Plan Prensipler Dairesi Başkanı; Antalya Valiliği, Vali Yardımcısı; UNDP/GEF Proje Yönetim Birimi Proje Yöneticisi ve Proje Yönetim Biriminden oluşmaktadır.

Projenin, merkezde ve yerelde birçok kurum, kuruluş, sivil toplum örgütü ve yerel halkı da kapsayacak şekilde geniş bir katılım içerisinde hazırlandığı göze çarpmaktadır.

2.7. ALAN ÇALIŞMASI

Proje kapsamında, Patton'un (2002) ortaya koyduğu Görüşme Türlerinden "Görüşme Formu" yaklaşımına uygun olarak "Görüşme Soruları" hazırlanmış ve ilgili paydaşlara bu sorular sorulmuştur. Katılımcılara, "Görüşme Formu" yaklaşımına uygun olarak daha önce hazırlanmış soruların yanı sıra gerektiğinde ek sorular da yöneltilmiştir. (EK 5)

Öncelikle, proje yürütücülerinden Doğal Hayatı Koruma Vakfı (WWF-Türkiye) ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü) ile görüşmeler yapılmıştır. Daha sonra alana gidilerek, Kaş Belediyesi, Kaş Kaymakamlığı, Demre Kaymakamlığı, Kaş İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, KaleÜçağz Mahallesi Muhtarlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ile Kaş

Su Ürünleri Kooperatifi, KASAD ve Kaş Turizm Tanıtma Derneği gibi sivil toplum örgütleri, balıkçılar, tur tekne turizmcileri, lokantacılar ve yerel halkla görüşmeler yapılmıştır. Toplamda 18 kişiyle görüşme yapılmıştır.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu %85 oranında erkeklerden oluşmaktadır.

KADIN	ERKEK
3 kişi	15 kişi

Katılımcılardan 2 kişi 20-30 yaş, 9 kişi 30-40 yaş, 4 kişi 40-50 yaş ve 3 kişi ise 50-60 yaş grubu aralığındadır. Katılımcılardan 14 kişi proje alanı içerisinde ikamet etmektedir. Katılımcılardan 4 kişi ilk ve orta öğretim, 14 kişi ise üniversite mezunudur.

Yapılan görüşmelerin analizi sonucunda aşağıda yer alan verilere ulaşılmıştır:

1.SORU- Kaş-Kekova Denizel Yönetim Planı Projesinin yer aldığı bölge içerisinde herhangi bir arsa, tarla, bina vb. gayrimenkulunuz bulunuyor mu?

Katılımcılardan 10 kişinin bölge içerisinde gayrimenkulünün bulunduğu anlaşılmıştır.

2.SORU- Kaş-Kekova Denizel Yönetim Planı Projesi başlamadan önce projeden haberdar edildiniz mi? Hangi vasıta ile haberdar edildiniz? (mail-telefon vb.)

Katılımcılardan 15 kişinin proje başlamadan önce telefon, e-posta ve yüzyüze görüşme yoluyla projeden haberdar edildiği, 3 kişinin ise projeden haberdar edilmediği analiz edilmiştir.

3.SORU- Kaş-Kekova Denizel Yönetim Planı Projesi hazırlanırken hangi aşamalarda dâhil oldunuz (başlangıç, veri toplama, yönetim planı hazırlama gibi)? Projede kaç tane toplantı/görüşme/inceleme vb. katıldınız? Hangi sıklıklarla (haftada bir, ayda bir, üç ayda bir gibi) yer aldınız?

Projeden haberdar edilen katılımcıların hepsi projenin başında geniş bir katılımcı kitleyle düzenlenen Çalıştay'a katılmış, 8 kişi proje yürütücüleri tarafından Fransa'da düzenlenen Deniz Koruma Alanı gezisine katılmış, 11 kişi proje kapsamında düzenlenen yaklaşık 2-3 toplantıya, 4 kişi yaklaşık 4-5 toplantıya katılmış ve gene büyük bir çoğunluk ise (yüzde doksan) konuya özel yüzyüze görüşme ve alan çalışması yapıldığını belirtmiştir.

Proje yürütücülerinden olan Doğal Hayatı Koruma Vakfı yetkilileri, proje devam ederken alanda proje ofislerinin bulunduğunu ve bu ofisin yönetim planı projesinin hazırlanmasıyla ilgili çalıştığını, biyolojik çeşitlilik araştırmalarının, alanla ilgili bilgilendirme çalışmalarının ve koruma çalışmalarının yapılması, toplantı

organizasyonları, görüşmeler gibi bütün işleri bu ofiste çalışanların koordine ettiğini, proje tamamlandıktan sonra ise ofisin kapatıldığını belirtmiştir.

Proje yürütücülerinden Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, proje hazırlık sürecinde kaymakamlık binası içerisinde bir çalışma ofisi bulunduğunu, mülga Özel Çevre Koruma Başkanlığı döneminde ÖÇK alanlarındaki yerel boşluğu doldurmak amacıyla Kaş-Kekova ÖÇK bölgesine, Antalya ÖÇKB biriminden 2 kişi görevlendirildiğini, ancak ÖÇK Başkanlığı mülga olunca 2 elemanın da Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne geri çekilmek zorunda kaldığını, bu bölgenin kesinlikle yerel çalışmaları alanda kontrol edecek ve kamuda çalışan elemana ihtiyacı olduğunu belirtmiştir.

Proje yürütücüleri proje kapsamında kalabalık toplantılar dışında birebir karşılıklı görüşmeler yapıldığını da ifade etmiştir.

4.SORU- Kaş-Kekova Denizel Yönetim Planı Projesi sonucunda hazırlanan 5 yıllık eylem planında herhangi bir sorumluluğunuz bulunuyor mu? Cevabınız evet ise bu sorumluluklar nelerdir?

Projeden haberdar edilen katılımcılardan 12 kişi proje sonucunda hazırlanan 5 yıllık eylem planında sorumluluklarının bulunduğunu ve gerekli çalışmaları yaptıklarını belirtmiş, 3 kişi ise kendilerine konuya ilişkin tebliğ edilen bir şey olmadığını söylemiştir.

Belirlenen hedeflere ulaşabilmek için de 2. etap olarak Kaş'ta "Sürdürülebilir Turizm" projesi başlatıldığı; Kültür ve Turizm Bakanlığı, WWF-Türkiye, TVKGM'nin üçlü protokolü kapsamında bir ortak çalışma başlatıldığı, 2 yıl sürecek projenin isminin "Kaş-Kekova ÖÇKB'de Sürdürülebilir Turizm" olduğu belirtilmiştir.

5.SORU- Söz konusu projenin katılımcı (ilgili kurum ve kuruluşlar, ilgili belediyeler, sivil toplum örgütleri, yerel halk vb.) bir şekilde yapıldığını düşünüyor musunuz? Cevabınız hayır ise önerileriniz nelerdir?

Projeden haberdar edilen katılımcıların büyük çoğunluğu (13 kişi) projenin katılımcı bir şekilde yapıldığını ve hemen hemen her gruptan bir temsilcinin yer aldığını belirtmiştir. Diğer katılımcılar (2 kişi) ise projenin katılımcı bir şekilde yapılmadığını, bazı grupların isteklerinin daha fazla dikkate alındığını özellikle yerel halkın önceliklerinin geri planda kaldığını ifade etmiştir.

Ayrıca, katılımcılardan 4 kişi proje kapsamında yapılan çalışmalarda yereldeki temsilcilerin katılımına özellikle önem verildiğini ve bu hususta projenin örnek bir iş yaptığını belirtmiştir.

Ayrıca, bu bölgenin birçok konuda avantaja sahip olduğu, özellikle Kaş'ta, dışarıdan gelip buraya yerleşmiş çok sayıda insan bulunduğu ve dolayısıyla bölgenin doğal değerlerinin korunması gibi konulara ilginin çok yüksek olduğu ifade edilmiştir.

Proje yürütücüleri, projeye ilginin çok fazla olmasından ötürü proje kapsamında yapılan çalışmalara kişi veya kurumların konu hakkında hem fikir olmasalar bile karşıt görüşlerini belirtmek için katıldıklarını, sırf bu yüzden bazı zamanlarda sürecin çok fazla uzadığını ifade etmiş, projenin amacının “herkesin istediğini yapmak değil ortak bir paydada buluşmak” olduğunu belirtmişlerdir.

Yine proje yürütücüleri, projenin tarafları olan merkez ve yereldeki paydaşları bir araya getirme hususuna, var olan sorunları görüşebilmek ve paydaşları ortak bir platformda buluşturabilmek için çok önem verdiklerini, özellikle yereldeki insanların sıkıntılarını ulaştıracak mercilere her zaman ulaşamamalarından ötürü bunun bir fırsat olduğunu belirtmişler ve bu hususta gereken önlemleri aldıklarını ifade ederek korumaya çalıştıkları şeyin yerel halk istemezse korunmasının mümkün olmadığını ve bu hususta en önemli prensiplerinden bir tanesinin tüm paydaşları bir araya getirerek fikirlerini ifade etmelerini sağlamak olduğunu söylemişlerdir.

6.SORU- Projenin hayata geçirilmesinde sıkıntılar oluyor mu? Eğer oluyorsa bu sıkıntılar nelerdir?

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu tarafından, projenin hayata geçirilmesinde en çok önem verilmesi gereken şeyin halkın bilinçlendirilmesi olduğu, proje hakkında ve ayrıca bu konularda genel olarak halka eğitim verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu konularda bilinçlendirme ve farkındalık sağlanırsa, çevre ve doğayı korumanın ekonomik kaygıların önüne geçebileceği ifade edilmiştir.

Bölgede yaşayan katılımcılardan büyük çoğunluğu (10 kişi) ise halkın bilinçlenmesi sağlanmadan yereldeki kişilerin bu tür projeleri kabul etmesinin mümkün olmadığını ifade etmiştir. Yereldeki temsilciler, proje kapsamında halkın bilinçlendirilmesi hususunda çalışmalar yaptıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcıların yarıya yakın kısmı, alanda gerekli bilimsel araştırmaların yapılması ve proje sonucunda alınan kararların hayata geçirilmesinin denetlenmesi, bölgede koruma ve kontrol çalışmalarının yapılması hususunda bölgede bir “yönetim bürosunun” olması gerektiğini söylemişlerdir. Özel Çevre Koruma Bölge Müdürlüklerinin kapanmasıyla birlikte bir yönetim birimi ihtiyacının ortaya çıktığı, alanı yerelden takip ederek paydaşlarla iletişim halinde ve sadece alandan sorumlu olacak uzman personel olmamasının önemli bir sorun oluşturduğu, dolayısıyla Kaş’ta veya Demre’de “Kaş-Kekova ÖÇK Bölgesini” izleyecek, denetimleri ve bilgilendirme çalışmalarını yapacak, gerekirse biyolojik çeşitlilik izleme çalışmalarını yürütecek bir birimin kurulması gerektiği ifade edilmiştir.

Proje çalışmalarının sahada yürütülmesinin çok önemli bir husus olduğu, kapalı bir alanda yapılacak toplantı yerine köy meydanında halkın katılacağı bir toplantı yapılmasının çok daha etkili ve verimli olacağı da ayrıca belirtilmiştir.

Katılımcılardan geçimini balıkçılıkla sağlayan kişiler, proje alanı içerisinde balıkçılığa yasaklanan alanların balıkçıları ekonomik olarak sıkıntıya soktuğunu, ayrıca Türkiye karasularından hemen sonra yer alan Yunanistan kara sularında balık

avlama ile ilgili yasakların olmamasının projenin hayata geçirilmesini sıkıntıya soktuğunu belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra, özellikle deniz sezonunda Türkiye ve dünyadan çok yoğun bir dalış turizmi olması nedeniyle çok sayıda insanın dalış yapmasının bu alanlara zarar verebileceği ve bu nedenle balıkçılığa yasaklanan alanların dalışa da yasaklanması gerektiği ifade edilmiştir.

Teknelerin atıklarını alan Atık Alım Tesislerinin Kaş ve Kekova’da bulunduğu, ancak bunların geliştirilmesi gerektiği ve bu şekilde daha fazla tekne tarafından verimli bir şekilde kullanılabileceği ifade edilmiştir.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından, atık alım gemileri, balıkçı barınakları, yat limanları ve buna benzer kıyı tesisleri tarafından alınan atıkların türü ve miktarı ile gemilerde ne kadar atık oluştuğu, atığın türü ve miktarı gibi bilgiler web ortamında online olarak izlenebildiği böylece yat ve diğer teknelerdeki sintine, pis su ve çöplerin denize yasadışı boşaltılmasının önlenmesi için uygulamaya konulan “Mavi Kart Sistem”inin sağlıklı bir şekilde uygulanabilmesi için daha fazla profesyonelleşmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Biyolojik çeşitliliği korumak ve küçük balıkların avlanmasını engellemek adına balık hallerinde Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca yapılan denetimin arttırılabileceği önerisinde bulunulmuştur.

Deniz alanlarında yer alan “Avlanmaya Yasak Alan”, “Dalışa Yasak Saha” gibi uyarı levhalarının artırılması gerektiği belirtilmiştir.

Projenin yazılı olarak çok güzel hazırlandığı ancak uygulamaya geçince birçok kurumun elini ayağını çekerek uzak kaldığı belirtilmiş, bu konuda ilgili tüm kurum ve kuruluşların birlikte hareket etmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Deniz içerisinde yer alan canlılara zarar vermemek için teknelerin çapa atmak yerine teknelerini bağlayacağı şamandıra sistemlerinin bir an önce kurulması gerektiği birçok katılımcı tarafından belirtilmiştir. Kaş-Kekova ÖÇK bölgesinin en önemli kaynaklarından bir tanesinin deniz çayırıları yatakları olduğu, deniz çayırılarının uygun bir şekilde korunması dolayısıyla teknelerin çapa atmak yerine teknelerini bağlaması için alanın yaklaşık 23 noktasına 160'dan fazla şamandıra kurulmasının öngörüldüğü, ama bunun maliyetinin çok yüksek olduğu ve bu sebeple bu konuyu ilgili Bakanlığın yatırım bütçesine alması gerektiği ifade edilmiştir.

Katılımcılar tarafından projenin hayata geçirilmesinde ekonomik olarak da bir takım sıkıntıların yer aldığı belirtilmiştir.

Proje sonucunda hazırlanan Yönetim Planının mevzuatta yeri olması gerektiği ifade edilmiştir.

7.SORU- Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi yaklaşımını daha önce hiç duydunuz mu? Cevabınız evet ise kısaca açıklayabilir misiniz?

Katılımcılardan sadece 5 kişi Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetiminden haberdar olduklarını belirtmişlerdir. Proje kapsamında yapılan toplantılarda Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi yaklaşımından ve buna ilişkin yurtdışı örneklerinden bahsedildiğı belirtilmiştir. Paydaşların katılımıyla ve belirli kurallar çerçevesinde alanı sürdürülebilir bir şekilde kullanmak gerektiğı, insanların bu alanlarda hem geçimini sağlayacak ekonomik aktivitelerini yapabileceğı hem de bu alanların korunabilmesini sağlayacak şekilde sürdürülebilir kullanım ölçütlerinin bulunması gerektiğı ifade edilmiştir. Ayrıca kara ve denizin bir arada düşünülmesi gerektiğı ve bu amaçla karasal alanların korunmasını da içine alacak şekilde projenin genişletilmesi gerektiğı ifade edilmiştir.

2.8. DEĞERLENDİRME

“Kaş-Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi Denizel Yönetim Planı Projesi” Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü) ve Doğal Hayatı Koruma Vakfı Türkiye Ofisi tarafından yürütölen bir projedir. Projenin tüm aşamaları gözden geçirildiğinde sürecin en başından itibaren proje kapsamında yer alan bütün paydaşların katılımını sağlayacak çabaların yer aldığı görölmektedir.

- Proje yürütöcülerince projenin yapılmasına karar verildikten sonra geniş kapsamlı bir katılım sağlayacak şekilde tüm paydaşları içeren bir çalıştay düzenlenmiştir.

- Ayrıca, proje hakkında farkındalığı artırmak ve yurtdışı örneklerini gösterebilmek amacıyla yurtdışı eğitim programı yapılmıştır.
- Yine proje kapsamında çok sayıda toplantı düzenlenmiştir. Diğer bir husus, proje yürütücüleri tarafından farklı gruplarla (balıkçılar, tekne turizmcileri vb.) yüzyüze birçok görüşme yapılmasıdır.
- Yönetim planı sürecine kurumsal destek sağlayan Yerel, Teknik ve Üst Düzey Yönlendirme Komiteleri kurulmuş ve bu komitelerde çok sayıda merkez ve yerelde bulunan kurum/kuruluş, sivil toplum örgütü, dernek vb. temsilciler yer almıştır.
- Projenin vizyonu ve yönetim planının hedefleri ise, paydaşların katılımıyla belirlenmiştir. Paydaşlarca belirlenen vizyonda; ilgili tarafların işbirliğine ve deniz ve kıyı alanları için bütünleşik bir yönetim planı takip edilmesine özel bir vurgu yapılmıştır. Vizyon kapsamında belirlenen ideal dört hedeften birinde ise, proje alanını kapsayan Özel Çevre Koruma Bölgesinin katılımcı bir şekilde ve tek elden yönetilmesinin sağlanması belirtilmiştir.
- Yönetim planı hazırlama sürecinde proje yürütücülerince bölge içerisinde çalışma ofisi açılmış ve bu ofis, yönetim planı tamamlandığında kapatılmıştır.

Katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen veriler ışığında aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir:

Projenin katılımcı bir şekilde gerçekleştiği (% 85 oranında) analiz edilmiştir. Ancak, yerel halkın projeden haberdar olmadığı göze çarpmaktadır.

Proje kapsamında gerçekleştirilen toplantılara katılımın orta düzeyde olduğu görülmüştür. Özellikle yerelde özel sektörde çalışan kişilerin (balıkçı vb.) projeden beklentilerinin düşük olması sebebiyle katılım sağlamadığı göze çarpmaktadır. Kendini ifade edebilen bazı özel sektör temsilcilerinin (dalış turizmi temsilcileri vb.) isteklerinin daha fazla gzzne alındığı görülmüştür. Bu durum, projeye ilişkin özellikle yerel halkın yeterli olarak bilinlendirilmediğini göstermektedir.

Projeye ilişkin farkındalığı ve katılımı artırmak için bilinçlendirme ve eğitim faaliyetlerinin yetersiz olduğu tespit edilmiş ve bu durum özellikle yereldeki kamu kurum ve kuruluşları tarafından vurgulanmıştır. Yereldeki kamu kurum ve kuruluşlarının eğitim ve bilinçlendirme faaliyetleriyle ilgili toplantılar yaptığı ve bu konularda daha fazla çalışma yapmak istediklerini belirtmeleri göze çarpmıştır. Ayrıca, halkın daha geniş katılımının sağlanması için proje kapsamında yapılan toplantıların kapalı mekânlar yerine meydan gibi halka açık alanlarda yapılması gerektiği belirtilmiştir.

Projeye ilişkin projenin sınırları içerisinde yer alacak ve alanı yerelden takip ederek paydaşlarla iletişim halinde ve sadece alandan sorumlu olacak uzman personele sahip bir yönetim birimi ihtiyaının olduğu birçok görüşmeci tarafından

vurgulanmıştır. Böyle bir birimin var olması, katılımcılığı ve farkındalığı artırması bakımından çok önemlidir.

Proje kapsamında hazırlanan 5 yıllık Eylem Planında birçok paydaşın sorumluluğu bulunmaktadır. Ayrıca, yönetim planının çıktısı olarak Tebliğ Değişikliği (EK 3 - EK 4), Zonlama Haritası (EK 1) gibi özellikle yerelde yaşayan halkın uyması gereken bir takım düzenlemeler yer almaktadır. Bu konuda katılımcıların bir kısmı tarafından projenin çok kapsamlı hazırlandığı ancak uygulamaya geçildiğinde birçok paydaşın konudan uzaklaştığı ve sorumluluklarının farkında olmadığı, bu nedenle paydaşların birlikte hareket etmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu nedenle, proje hazırlanırken ve tamamlandıktan sonra uygulama ve denetleme için bir birimin bulunması gerekmektedir.

Proje sonucunda hazırlanan Yönetim Planının mevzuatta yeri olması gerektiği ancak bu şekilde uygulamanın ve denetlemenin yaygınlaşacağı ifade edilmiştir.

Projeyi katılımcı araçlar kapsamında incelediğimizde ise;

Politika Görüşmeleri bağlamında; projenin yönetim planı sürecine kurumsal destek sağlayan sağlayan Yerel, Teknik ve Üst Düzey Yönlendirme Komitelerinin kurulduğu,

Gönüllü Uygulamalar bağlamında; proje kapsamında bilgilendirme toplantıları, çalıştay, yüzyüze görüşme, konferans ve eğitsel çalışmaların yapıldığı,

Projeye ilişkin uygulamalarda Bilgi Edinme Hakkı ve Yargı Yoluyla Katılım hakkının açık olduğu, görülmektedir.

Sonuç olarak, yukarıda yer alan analizler projenin katılımcı bir süreçte gerçekleştiğini ve projenin paydaşlarca sahiplenildiğini göstermektedir. Bu da projenin hayata geçirilmesi ve bütünleşik bir yaklaşım için çok önemli bir husustur. Ancak, Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetiminin ve bu kapsamda hazırlanan projelerin mevzuatta yeri olmaması ve dolayısıyla projenin hayata geçirilmesinde bir yaptırım bulunmaması, projenin yönetim planı hazırlandıktan sonra uygulama ve denetlenme süreçlerinde paydaşların birlikte hareket edeceği platformların yetersiz olması ve paydaşların taleplerini ve şikâyetlerini iletecek ve uygulama ve denetleme süreçlerini yönlendirecek yerelde bir birimin bulunmaması katılımcı yürüyen bir süreci zayıflatmış ve bu durum projenin uygulanmasını tehlikeye sokmuştur. Bütünleşik kıyı alan yönetiminde katılımcılığın en temel ilkelerden biri olduğu göz önüne alınırsa, bu durum Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi Planının devamlılığını ve sürdürülebilirliğini ortadan kaldırmaktadır.

SONUÇ

Genel olarak "katılımcı süreç", paydaşların fikirlerini alarak görüş birliği oluşturmak amacı taşıdığı için uzun zaman almaktadır. Bu süreç ayrıca paydaşlarda yorgunluk riski oluşturacağından uzun vadede sürdürmek için de zordur. Buna rağmen, ilgili taraflar arasında daha az çatışmaya ve daha çok uzlaşmaya yol açar ve bu da sürecin uygulanmasını ve verimliliği artıracak bir olgudur. Bu sebeple katılımcılıktan vazgeçmeden süreci yürütmek gereklidir.

Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetiminde katılımcı süreç, bütünleşik ve kapsamlı bir bakış açısıyla kıyı kaynaklarını tüketen tüm tarafları, aktörleri ve bunların arasındaki anlaşmaları, uzlaşıları ve çakışmaları dikkate almak zorundadır. Bu şekilde sağlanacak bir katılımcı anlayışla BKAY'nin gerekleri yerine getirilerek sonuç alınması mümkündür. BKAY'de katılımcı süreç en baştan en sona, yani devletin en üst kademesinden yereldeki halka kadar sahiplenildiği sürece başarılı olacaktır.

Proje kapsamında yapılan görüşmelerden çıkan sonuçlarda Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetiminin farkında olan kişi sayısı oldukça azdır. BKAY yaklaşımı her ne kadar proje yürütücüleri ve merkezi kurumlar tarafından benimsense de, bu durum BKAY yaklaşımının ülkemizde yer alan uygulamalarda yeterince yaygınlaşmadığını göstermektedir.

Öncelikle Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetiminin ve bu kapsamda yapılacak uygulamaların mevzuatta yeri olması gerekmektedir. Bu konuda güçlü bir siyasi

kararlılık oluşturmak için yasal bir zorunluluk olması şarttır. Yine BKAY'nin mevzuatta yeri olması Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetiminde katılımcı araçların uygulanmasını yaygınlaştıracaktır. Mesela, Bütünleşik Kıyı Alan Planlarının mekânsal planlama kademelenmesinde yer alması bu konuda yapılacak uygulamaları ve denetlemeleri artıracak ve bu kapsamda uygulanması gereken katılımcı araçları da çoğaltacaktır.

BKAY'nin katılımcı bir süreçte hayata geçirilmesinde en önemli hususlardan biri, sürecin bütün aşamalarında tüm paydaşların görüşlerinin dikkate alınması gerekliliğidir. İlgili tüm paydaşların sürece dahil edilmemesi, sürecin daha en başında katılımcı anlayışı yok edecektir. Bu sebeple, BKAY sürecinden etkilenen tüm grupların tespit edilip, bu grupların sürece dahil edilerek yapılan çalışmanın en başından itibaren her aşamaya davet edilmesi gerekir. Her ne kadar tüm aktörlerin dahil edilmesinin çok başlılık ve farklı birçok görüş oluşturacağı ve bu durumun karmaşa yaratarak uygulamayı sıkıntıya sokacağı düşünülse de, paydaşları sürece dahil edilerek hazırlanmış bir projenin, masa başında hazırlanmış bir projeden çok daha verimli olacağı ve sahiplenileceği aşıkardır.

Katılımcılığı pekiştiren önemli bir husus da, yerelde uygulamaları yönlendirip takip edecek bir birimin bulunmasıdır. BKAY konusunda sürecin en başından itibaren yerelde bir birimin bulunması katılımcılığı güçlendirecektir. Böyle bir birimin var olmaması uygulama ve denetleme süreçlerini zayıflatarak projenin hayata geçirilmesini tehlikeye sokacaktır.

Diğer önemli bir konu da, BKAY konusunda farkındalığı ve bilinçlendirmeyi artırmaktır. Özellikle BKAY'nin uygulanacağı alanlarda yaşayan yerel halkın bu konularda yeterli bilinç düzeyinde olmaması, BKAY'nin hayata geçirilmesini zora koşturmaktadır. Sadece yerel halk değil merkezi kurumların, özellikle yerelde bulunan kurum ve kuruluşların ve STK'ların bu konularda bilinç düzeyinin artırılması gerekir. Bu konuda yapılan çalışmalar göstermiştir ki, bölgede yaşayan halkı ikna etmeden projelerin hayata geçmesi ve devamlılığı imkansızdır ve boşa kürek çekmektir. Katılımcı bir süreç için, eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları hem yerelde hem merkezde çok ciddi bir şekilde ele alınıp uygulanmalıdır.

Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetiminde katılımcı araçların ve katılımcı uygulamaların çoğaltılması bu alanlarda yaşayan insanların o alanları sahiplenme duygusunu da artıracaktır. Bu şekilde, yaşadıkları alanlara sadece rant gözüyle değil korunması gerekli değerli hazine gözüyle bakmaları bilincine de ulaştıracaktır.

Sonuç olarak; Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetiminin uygulanması, kıyı alanlarının sürdürülebilir gelişimini teşvik ederek bu hususta kılavuzluk edebilir. Bu sebeple, kıyı ve deniz alanlarındaki biyolojik çeşitliliğinin korunması ve koruma-kullanma dengesinin gözetilerek sürdürülebilir bir gelişmenin sağlanması için gerekli olan Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi katılımcı bir şekilde uygulanarak yaygınlaştırılmalıdır.

KAYNAKÇA

Algan, Nesrin, **Bölgesel Çevre Yönetiminde Model Arayışları: Akdeniz**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1994

Algan, Nesrin, **Bölgesel Çevre Yönetiminde Model Arayışları: Akdeniz**, T.C. Çevre Bakanlığı Yay. Çevre Yazıları 8, Ankara, 1995

Algan, Nesrin, **Akdeniz Eylem Planı ve Sürdürülebilir Kalkınma**, Prof. Dr. **Yılmaz ALTUĞ'a Armağan**, Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 1997-1998, C.17-18, S.1-2, s.37-54

Atık, Saffet, **Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi Strateji ve Eylem Planı Projesi I. Aşama Raporu**, Belde Proje ve Danışmanlık Tic. Ltd. Şti, Ankara, 2012

Commission Of The European Communities, **European Governance/A White Paper**, Brussels, 25.7.2001

Demirayak, Filiz, **Türkiye’de Korunan Alanlar için Yeni Bir Yaklaşım Ortaklaşa Yönetim**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006

Duru, B., Görer, N., **Türkiye’de Kıyı Yönetimi Uygulamaları**, Türkiye’nin Kıyı ve Deniz Alanları III. Ulusal Konferansı Bildiriler Kitabı, 2001, s.83-90

Duru, Bülent, **Kıyı Politikası**, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Ankara, 2003

Duru, Bülent, **Ormanların Özelleştirilmesi, Kıyılar ve Dünya Bankası Doğal Değer mi, Ekonomik Kaynak mı?**, Planlama Dergisi, 2003, S.1, s. 47-51

Duru, Bülent, **Yeni “Kıyı Kanunu” Tasarısının Götürdükleri**, Memleket Mevzuat Dergisi, 2006, S.13, s.10-13

European Union, **Ourcoast/ICZM in Europe**, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2010

Geray, Cevat, **Kıyılara İlişkin Düzenlemelere Toplu Bakış**, Amme İdaresi Dergisi, 1977, C.10, S.1, s.62-80

Geray, Cevat, **Kamu Taşınmazları, Kıyılar ve Sayıştay**, 1979, Sayıştay’ın 117. Kuruluş Yıldönümü Töreninde yayınlanan bildiri

Göymen, Korel, **Türk Yerel Yönetiminde Katılımcılığın Evrimi: Merkeziyetçi Bir Devlette Yönetişim Dinamikleri**, 1999, C.32, S.4, s.67-83

G l ks z, Yiğit, **Kıyıların Toplum Yararına Kullanılması  zerine Düşünceler**, Mimarlık Dergisi, 1976, S.2, s.54-58

Institute On Governance, **Principles for Good Governance in the 21st Century**, **Policy Brief No.15**, Ottawa, Canada, 2003

 ncedayı, Deniz, **Kültür Politikası ve Kıyılar**, Mimarist Dergisi, 2006, C.6, S.19, s.38-43

 zmir Büyükşehir Belediyesi, **Yerel Gündem 21 Birlikteliğinde  zmir’de Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi**,  zmir, 2003

Kay, R., Alder, J., **Coastal Planning and Management**, Taylor and Francis Group, London and New York, 2005

Keleş, Ru en, ** nsan  evre ve Toplum**,  mge Kitabevi Yayınları, Ankara, 1997

Keleş, Ru en, **Kentbilim Terimleri Sözlüğü**,  mge Kitabevi Yayınları,  stanbul, 1998

Keleş, Ru en, **Kentleşme Politikası**,  mge Kitabevi Yayınları,  stanbul, 2001

Keleş, R., Hamamcı, C.,  oban, A., ** evre Politikası**,  mge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2009

Kıyı Alanları Yönetimi Türkiye Milli Komitesi (KAY), **Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları Ulusal Konferansı Bildiriler Kitabı**, C.1, 2012

Mengi, A., Algan, N., **Küreselleşme ve Yerelleşme Çağında Bölgesel Sürdürülebilir Gelişme**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2003

Patton, M. Q., **Qualitative Research and Evaluation Methods**, Sage Publications, London, 2001

Post, J. C., Lundin, C. G., **Guidelines For Integrated Coastal Zone Management**, Environmentally Sustainable Development Studies and Monographs Series No. 9/The World Bank, Washington, D.C., 1996

Şengül, Mihriban, “**Çevre Yönetimine Halk Katılımı**” Yolu Olarak “**Belediye Yönetimine Halk Katılımı**”, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 2002, C.11, S.2, s.25-40

Şimşek, H., Yıldırım, A., **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013

Tekeli, İlhan, **Kent Planlaması ve Katılım Üzerine Düşünceler**, Planlama Dergisi, 1990, S.3-4, s. 8-13

Turgut, Nükhet, **Sürdürülebilir Kalkınmanın Sağlanmasıda Katılımın Rolü**,
Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C.52, S.1-4, s.701-715

T.C. Başbakanlık mülga Devlet Planlama Teşkilatı, **Kamuda İyi Yönetişim**,
Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)  zel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara,
2007

T.C. Başbakanlık mülga Devlet Planlama Teşkilatı, **Yerleşme-Şehirleşme**,
Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)  zel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara,
2007

T.C. Kalkınma Bakanlığı, **Yerel Yönetimler**, Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)
Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, 2014

UN, **Report of the World Summit on Sustainable Development, Johannesburg,
South Africa, 26 August- 4 September 2002**, New York, 2002

UNEP, **Guidelines For Integrated Management Of Coastal And Marine Areas**,
Priority Actions Programme Regional Activity Centre, Split, 1994

UNEP, **Good Practices Guidelines for Integrated Coastal Area Management in
the Mediterranean**, Priority Actions Programme, Split, 2001

UNEP, **Coastal Area Management in Turkey**, Priority Actions Programme Regional Activity Centre, Split, 2005

UNEP, **Protocol On Integrated Coastal Zone Management In The Mediterranean**, Priority Actions Programme Regional Activity Centre, Split, 2008

WWF, **Kaş-Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi Denizel Yönetim Planı (2014-2017)**, İstanbul, 2013

WWF, **Güney MedPAN Kaş-Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi Deniz Yönetim Planı ve Uygulanması Projesi Kapanış Toplantısı Sunumu**, Ankara, 2012

İnternet Kaynakları:

Bölgesel Çevre Merkezi/Türkiye, **Terimler Sözlüğü**,
http://rec.org.tr/?module=db&item=db_dictionary&dictionary_id=145, 15.12.2015.

EC, **Integrated Coastal Management**, ec.europa.eu/environment/iczm/home.htm, 15.12.2015.

PAP/RAC, <http://www.pap-thecoastcentre.org/index.php?lang=en>, 15.12.2015.

PAP/RAC, http://www.pap-thecoastcentre.org/about.php?blob_id=56, 15.12.2015.

PAP/RAC, **Rehabilitation and Reconstruction of Mediterranean Historic Settlement**, pap-thecoastcentre.org/about.php?blob_id=44&lang=en, 15.12.20185

Regional Activity Center for Specially Protected Areas, <http://www.rac-spa.org/spami>, 15.12.2015.

T.C. Başbakanlık, **Mevzuat Bilgi Sistemi**, www.mevzuat.gov.tr, (15.12.2015)

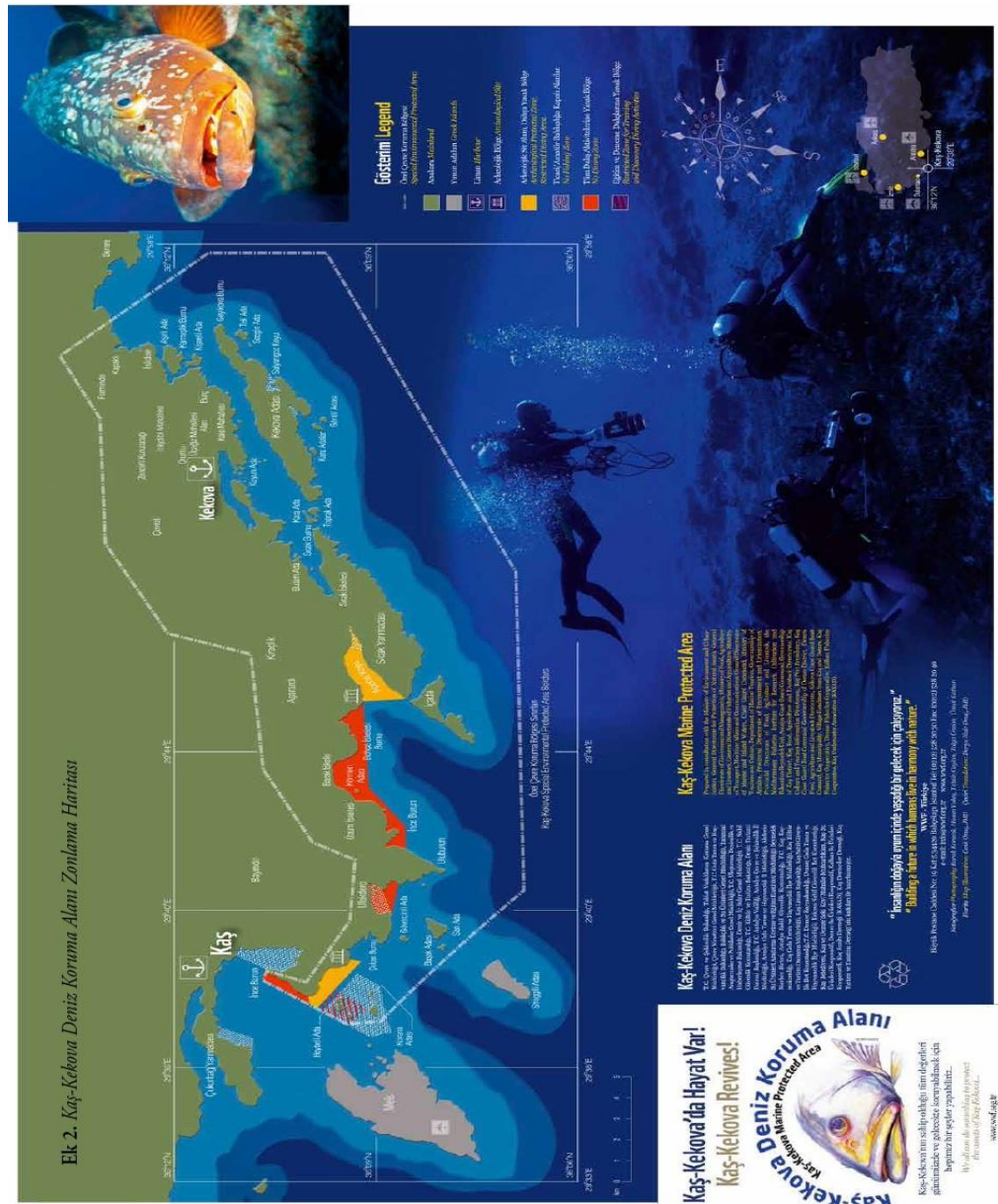
T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, **Kaş-Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi**, <http://www.csb.gov.tr/projeler/ockb/index.php?Sayfa=sayfa&Tur=webmenu&Id=7789> (15.12.2015)

UNEP, <http://www.unepmap.org/index.php?module=content2&catid=001001004>, 15.12.2015.

UNEP, **Action Plan**, unepmap.org/index.php?module=content2&catid=001001002, 15.12.2015.

UNEP, www.unepmap.org/index.php?module=content2&catid=001003, 15.12.2015.

ZONLAMA HARİTASI

(Kaynak: WWF, Kaş Kekova Özel Çevre Koruma Bölgesi Denizel Yönetim Planı 2014-2017)

EK-2:

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı

Resmi Gazete Tarihi: 18.08.2012 Resmi Gazete Sayısı: 28388

3/2 NUMARALI AMATÖR AMAÇLI SU ÜRÜNLERİ AVCILIĞINI

DÜZENLEYEN TEBLİĞ (TEBLİĞ NO: 2012/66)

BEŞİNCİ BÖLÜM

Alan Yasakları ve Sınırlamalar

Denizlerdeki yer yasakları ve sınırlamalar

MADDE 16 – (1) Denizlerdeki yer yasakları ve sınırlamalar aşağıda belirtilmiştir.

a) Antalya İli, Kaş İlçesinde (Harita-A-2);

EK-3:

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı

3/1 NUMARALI TİCARİ AMAÇLI SU ÜRÜNLERİ AVCILIĞINI

DÜZENLEYEN TEBLİĞ (TEBLİĞ NO: 2012/65)

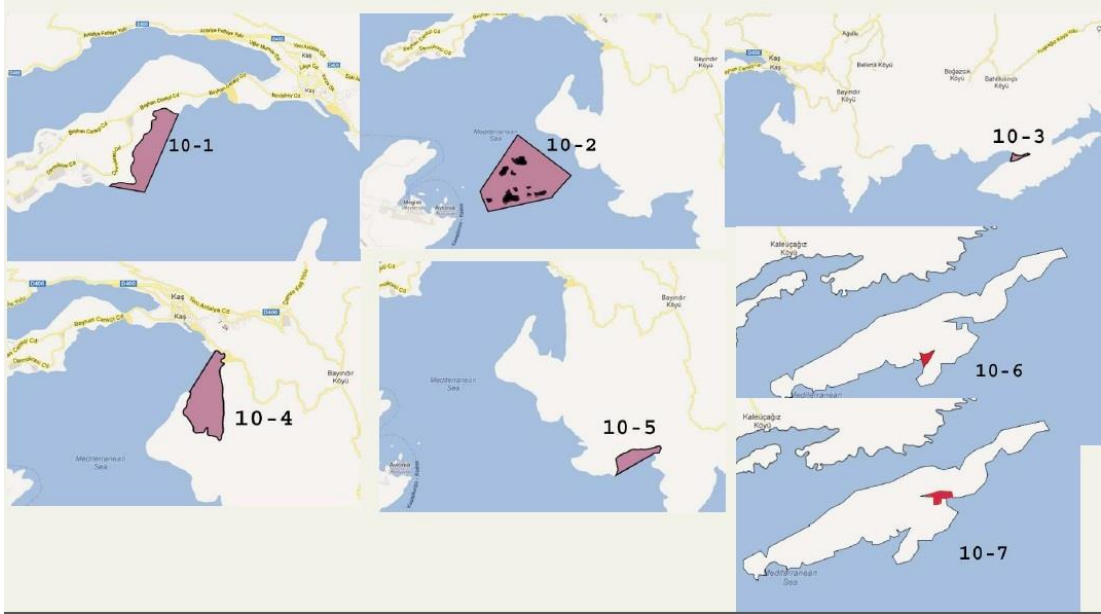
İKİNCİ BÖLÜM

Yer Yasakları

Akdeniz'deki yer yasakları

Madde 4:

h) Antalya İli, Kaş İlçesinde;

Sectoral inputs	Stages	Phases	Activities	Outputs	Political decisions
Triggers: past decisions, new decisions, external influences	INITIATION	<i>INITIATION OF ICAM</i>	Analysis of prerequisites for ICAM Tentative boundaries of the area Preparation of the proposal for initiation of ICAM	Proposal for the preparatory phase of ICAM	To start ICAM
Sectoral Problem identification	PLANNING	<i>PREPARATORY ACTIVITIES</i>	Definition of coastal area. Identification of sectoral and cross sectoral problems. Proposal for general goals and objectives Preparation of development environment, outlooks and tentative strategy. Identification of information gaps. Definition of legal financial and institutional requirements for ICAM Proposal for integrated Coastal Master Plan preparation procedure.	Coastal Profile. ICAM programme.	To establish ICAM as a continuous and long term process
Sectoral analysis and forecasting		<i>ANALYSIS AND FORECASTING</i>	Issue -oriented new surveys (generation of missing primary data) Analysis of natural and socio economic systems. Forecasting of future demand. Generation of cross sectoral scenario and selection of preferred scenario.	Alternative scenario	
Definition of sectoral goals and strategies		<i>DEFINITION OF GOALS AND STRATEGIES</i>	Proposal for sectoral and cross sectoral goals and objectives. Preparation of alternative strategies including, legal requirements, financial implications and institutional arrangements. Evaluation and selection of strategy.	Management strategy	Approval of goals objectives and strategies
Sectoral plans		<i>INTEGRATION OF DETAILED PLANS</i>	Allocation of land and sea uses Proposal for implementation procedures (legal, institutional, financial) and relevant instruments (EIA, CBA, etc) Definition of implementation stages Draft Integrated Coastal Master Plan presented to relevant body for approval	Integrated Coastal Master Plan	Adoption of Integrated Coastal Master Plan and relevant policies
Sectoral plans and policies	IMPLEMENTATION	<i>IMPLEMENTATION OF PLANS</i>	Phasing of ICAM proposals and policies. Application of economic, regulatory, and environmental evaluation instruments in development control	EIA CBA	Approval of implementation instruments used in the development control process
Sectoral monitoring		<i>MONITORING AND EVALUATION</i>	Adaptation of institutions to ICAM. Redefinition of cross sectoral problems Identification of inadequacy of instruments	Evaluation study	Update of ICAM process

Table 2. STAGES, PHASES, ACTIVITIES AND OUTPUTS OF THE ICAM PROCESS

(Kaynak: UNEP, **Guidelines For Integrated Management Of Coastal And Marine Areas**, Split,1994, s.21)

EK-5

GÖRÜŞME SORULARI:

Yaş:

Cinsiyet:

Öğrenim Durumu:

Yaşadığı Yer:

1. Kaş-kekova denizel yönetim planı projesi hakkında bir bilginiz var mı?
Projenin yer aldığı bölge içerisinde herhangi bir arsa, tarla, bina vb. gayrimenkulünüz bulunuyor mu?
2. Kaş-kekova denizel yönetim planı projesi başlamadan önce projeden haberdar edildiniz mi? hangi vasıta ile haberdar edildiniz? (mail-telefon vb.)
3. Kaş-kekova denizel yönetim planı projesi hazırlanırken hangi aşamalarda dahil oldunuz? (başlangıç, veri toplama, yönetim planı hazırlama gibi) projede kaç tane toplantı/görüşme/inceleme vb. katıldınız? Hangi sıklıklarla (haftada bir, ayda bir, üç ayda bir gibi) yer aldınız?
4. Kaş-kekova denizel yönetim planı projesi sonucunda hazırlanan 5 yıllık eylem planında herhangi bir sorumluluğunuz bulunuyor mu? Cevabınız evet ise bu sorumluluklar nelerdir?

5. Söz konusu projenin katılımcı (ilgili kurum ve kuruluşlar, ilgili belediyeler, sivil toplum örgütleri, yerel halk vb. dahil eden) bir şekilde yapıldığını düşünüyor musunuz? Cevabınız hayır ise önerileriniz nelerdir?
6. Projenin hayata geçirilmesinde sıkıntılar oluyor mu? Eğer oluyorsa bu sıkıntılar nelerdir?
7. Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi yaklaşımını daha önce hiç duydunuz mu? cevabınız evet ise kısaca açıklayabilir misiniz?

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; kıyı alanlarında koruma-kullanma dengesinin gözetilerek hem kıyı alanlarındaki biyoçeşitliliğin korunması hem de insanların ihtiyaçları doğrultusunda ortaya çıkan bir takım fonksiyonların yerine getirilebilmesi amacıyla ortaya çıkan Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi yaklaşımı ve bu yaklaşımın en temel ilkelerinden biri olan katılımcılık ilkesi hususunda farkındalık yaratmaktır. Dünyada ve ülkemizde yoğun baskı altında bulunan kıyı alanlarında geleneksel kıyı yönetimi yaklaşımının yetersiz kalmasıyla Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi yaklaşımı ortaya çıkmıştır. Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimini geleneksel kıyı yönetiminden ayıran en önemli husus ise katılımcılık ilkesidir. Katılımcılık ilkesi, hem merkezi kurumları hem yerel birimleri bunun yanında sivil toplum örgütleri ve yerel halk gibi tüm paydaşların sürece dahil olmasını ifade eder. Bu hususta katılımcılık ilkesinin sağlıklı bir şekilde uygulanması Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi yaklaşımının başarıya ulaşmasını sağlayacaktır. Katılımcılık ilkesiyle tüm paydaşların sorumluluklarının bulunması Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi konusunda ortaya çıkan projelerin sahiplenilmesini ve hayata geçirilmesini kolaylaştıracaktır.

Kaş-Kekova örneği, ülkemizde deniz ve kıyı alanında bütünleşik bir yaklaşımla yapılmış en güncel ve en kapsamlı projelerden biridir. Bu projenin katılımcılık boyutunun irdelenmesi, projenin hayata geçirilmesindeki başarıları ve bunun yanı sıra eksiklikleri ortaya çıkaracaktır.

ABSTRACT

The aim of the this project is to create the awareness about Integrated Coastal Zone Management providing a sustainable development of coastal areas and the participation principle which is one of the basic principles of this approach. In the world and also our country coastal areas are under pressure and as a result of the inadequacy of traditional coastal management approach Integrated Coastal Zone Management approach has emerged. The most important issue is the participation that separating the Integrated Coastal Zone Management of the traditional coastal management. By the principle of the participation, all stakeholders concerned with coastal management involve in the process. Consequently, the implementation of the principle of participation in an efficient way will ensure the success of the Integrated Coastal Zone Management approach.

The example of Kaş-Kekova, is one of the latest and most comprehensive projects made with an integrated approach in our country. The examining of this project by the participatory direction will reveal strengths and also deficiencies about the project.